

Vooruit met ... **TAALA**

8

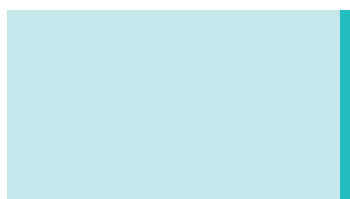
MINISTERIE VAN
**ONDERWIJS,
WETENSCHAP
EN CULTUUR**

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

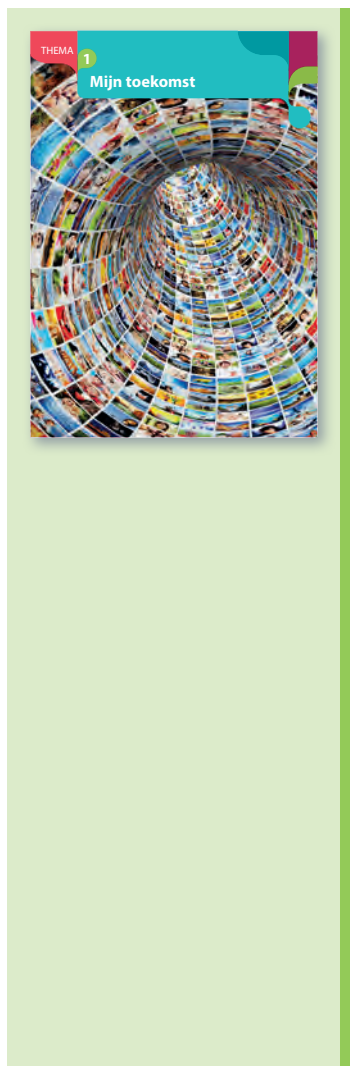
© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

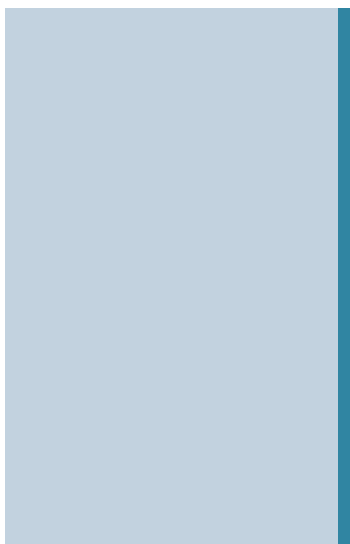
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
1.1 Wat kan je verwachten?	5
1.2 Evaluatie en beoordeling	6
2 Hoe is het leerlingenboek ingedeeld?	7
3 Structuur van het leerlingenboek	8

Thema 1: Mijn toekomst	9
Les 1 Een nieuw thema	10
Les 2 Themawoorden	11
Les 3 Webteksten	14
Les 4 Samengestelde zinnen	17
Les 5 Letterlijk en figuurlijk	19
Les 6 Taalprofiel	21
Les 7 Luisterdoel vaststellen	23
Les 8 Een formulier invullen	25
Les 9 Werkwoorden	27
Les 10 Themawoorden	29
Les 11 Informatie uit een schema halen	32
Les 12 Zinsdelen	34
Les 13 Informatie opzoeken in een boek	36
Les 14 Vruchten en bomen in verschillende talen	38
Les 15 Verwachtingsvragen	40
Les 16 Een e-mail schrijven	41
Les 17 Hoofdletters	43
Les 18 Themawoorden	45
Les 19 Een sciencefictionverhaal	48
Les 20 Herhaling van de lessen 4 en 12	50
Les 21 Herhaling van de lessen 5 en 13	51
Les 22 Goudzoekerslied / Beroepen in verschillende talen	53
Les 23 Een denkgesprek voeren	56
Les 24 Een sciencefictionverhaal schrijven	58
Les 25 Moeilijke woorden met de uitgang: -tie, -teit, -heid, -isch, -air	60
Les 26 Gevoelens van een schrijver	62
Les 27 Het Arabisch schrift	64
Les 28 Herhaling van de lessen 9, 17 en 25	66
Les 29 Herhaling themawoorden	68
Les 30 Jezelf presenteren	

Thema 2: Suriname	71
Les 1 Een nieuw thema	72
Les 2 Themawoorden	73
Les 3 Verschillende soorten inleidingen	76
Les 4 Voornaamwoorden	79
Les 5 Synoniemen, homoniemen, homofonen	81
Les 6 Onderzoek 1	83
Les 7 Aantekeningen maken bij het luisteren	85
Les 8 Een samenvatting schrijven	87
Les 9 Sterke werkwoorden	89
Les 10 Themawoorden	91
Les 11 Verschillende soorten afsluitingen	94
Les 12 Naamwoordelijk gezegde	96
Les 13 Gebiedende wijs	98
Les 14 Opo kondreman	100

Les 15	Denkgesprek voeren	102
Les 16	Een betoog schrijven	103
Les 17	Leestekens	105
Les 18	Themawoorden	107
Les 19	Een infographic lezen	110
Les 20	Herhaling van les 4 en 12	112
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	113
Les 22	Onderzoek 2	114
Les 23	Een debat voeren	116
Les 24	Een recept schrijven	118
Les 25	Verkleinwoorden	120
Les 26	Verschillende informatiebronnen	122
Les 27	Schooltaal	125
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	127
Les 29	Herhaling themawoorden	129
Les 30	Boeiend vertellen	130

Thema 3: Geld en geluk		133
Les 1	Een nieuw thema	134
Les 2	Themawoorden	135
Les 3	Verbanden in een tekst	138
Les 4	Bijwoorden	141
Les 5	Uitdrukkingen	142
Les 6	Woordenschat geld en geluk	144
Les 7	Reclameteksten beluisteren	146
Les 8	Een reclametekst schrijven	148
Les 9	Werkwoorden in de toekomstige tijd	150
Les 10	Themawoorden	152
Les 11	Meningen en argumenten	155
Les 12	Handelend voorwerp	157
Les 13	Tegenstellingen	159
Les 14	Onderzoek 3: presentatie	161
Les 15	Argumenten beoordelen	162
Les 16	Een klachtenbrief schrijven	164
Les 17	Leestekens	166
Les 18	Themawoorden	168
Les 19	Een verhaal over geld	170
Les 20	Herhaling van les 4 en 12	172
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	173
Les 22	Rode envelop en wenskaart	175
Les 23	Een denkexperiment uitvoeren	177
Les 24	Tips schrijven	179
Les 25	Trema	181
Les 26	Reclames en advertenties	183
Les 27	Rollenspel in drie talen	186
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	188
Les 29	Herhaling themawoorden	190
Les 30	Advies vragen en geven	192

Bijlagen	195
-----------------	------------

Door Taal kan je:

- jouw gedachten, gevoelens en emoties in woorden uitdrukken.
- beter begrijpen wat er geschreven staat, waardoor je beter kunt leren, denken en met elkaar praten.
- de verschillende Surinaamse thuistalen meer waarderen en tegelijkertijd je eigen identiteit versterken.

Ondertussen zit je al in het laatste jaar van de basisschool. Je hebt dus al veel geleerd. Dit schooljaar zal je daarom alles gebruiken wat je in de vorige schooljaren hebt geleerd. En je zal wat je leert bij Taal steeds meer bij de andere leergebieden kunnen gebruiken.

Leerjaar 8 bestaat uit 6 thema's die je terug kan vinden in 2 leerlingenboeken, deel A en deel B. De thema's zijn: Mijn toekomst, Suriname, Geld en geluk, In nood, Energie en Tijd. Dit is het eerste deel van het leerlingenboek en bestaat uit 3 thema's.

1.1 Wat kan je verwachten?

De verschillende lessen van Taal zijn over het schooljaar verdeeld in leesteksten en opdrachten in domeinen. Lees de leesteksten goed door en stel vragen aan je leerkracht als je iets niet begrijpt. De opdrachten maak je soms alleen of soms in groepjes. Jij of je leerkracht bepaalt hoe de groepjes worden gevormd. Sommige opdrachten zijn zo geschreven dat je ook zonder hulp van je leerkracht kan oplossen of er alvast mee kan beginnen.

Vind je een opdracht toch moeilijk, vraag dan hulp van je leerkracht of je groepsgenoot. Maak je een opdracht juist heel snel, dan krijg je van je leerkracht nog een opdracht om mee aan de slag te gaan.

In het schema hieronder kan je zien hoe de acht thema's zijn verdeeld over het schooljaar.

Kwartaal	Lesweken	Thema's (6)
Kwartaal 1	Week 1-5	1. Mijn toekomst
	Week 1-5	2. Suriname
	Week 1-2	3. Geld en geluk
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 3-5	4. In nood
	Week 1-5	5. In Nood / Energie
	Week 1-5	6. Energie / Tijd
	Paasvakantie	
Kwartaal 3		
	Grote vakantie	

In dit leerlingenboek vind je de lessen van **kwartaal 1**.

1.2 Extra oefenen in kwartaal 3

In het derde kwartaal van dit schooljaar bereid je je voor op de landelijke toets voor het Gewoon Lager Onderwijs. Samen met je leerkracht zal je in dit kwartaal thema's, lessen en opdrachten herhalen die je nog moeilijk vindt of nog niet helemaal begrijpt. Dat kunnen delen zijn die al eerder aan bod kwamen in het schooljaar (herhaling) of je kan nog meer leren over de thema's die je al kent (verrijking). Het kan ook zijn dat je leerkracht een project of projectweek met jou organiseert waarin je een thema onderzoekt, maar deze keer door alles samen te gebruiken wat je geleerd hebt in Taal, Rekenen, Natuuronderwijs, Geschiedenis, Aardrijkskunde, Bewegingsonderwijs en Kunst- en cultuureducatie. Je zal ook examenvragen oefenen die de vorige jaren werden gesteld zodat je klaar bent om zelf het examen af te leggen op einde van dit schooljaar. Maar je leerkracht legt je dit allemaal later nog uit.

1.3 Evaluatie en beoordeling

Wanneer je opdrachten maakt, zal je leerkracht opletten of je deze goed maakt. Je leerkracht zal ook letten op de manier zoals je leert, hoe je samenwerkt en hoe je je gedraagt in een groep.

Zo weet je leerkracht met welke delen van de lesstof je extra moet oefenen. Om je hierbij te helpen, worden er bij de domeinen Begrijpend lezen, Spreken en luisteren, Schrijven en Meertaligheid formulieren gebruikt. Deze formulieren kan je zelf invullen of vult je leerkracht voor je in. Hierop schrijf jij of je leerkracht hoe goed je een bepaalde activiteit hebt gedaan en waar je nog beter in kan worden.

Bij sommige lessen zijn er ook observaties, zodat je ook leert hoe jij je klasgenoten kan beoordelen.

Je krijgt dit schooljaar ook voldoende kans om te oefenen met het presenteren voor een groep. Dit gebeurt bij de lessen Spreken en luisteren. Voor je je spreekbeurt houdt, kan je een stappenplan maken of krijg je er een van je leerkracht dat je helpt om je voor te bereiden.

2 HOE IS HET LEERLINGENBOEK INGEDEELD?

Wanneer je door je taalboek bladert, zal je zien dat er behalve een indeling in thema's ook een indeling is in taaldomeinen. Er is elke keer een vaste volgorde, zodat je precies weet welke domeinen na elkaar volgen.

De acht taaldomeinen zijn:

1. Taal verkennen - Woordenschat
2. Begrijpend lezen
3. Taal verkennen - Grammatica
4. Taal verkennen - Taalgebruik
5. Meertaligheid
6. Spreken en luisteren
7. Schrijven
8. Spellen

Elk thema begint met een **introductieles**, waarbij je op een speelse manier kennis maakt met de onderwerpen. Je leert nieuwe woorden bij de lessen **Woordenschat**, zodat je de teksten beter kan begrijpen. Daarna ga je zelfstandig of samen met je leerkracht de teksten lezen bij de lessen **Begrijpend lezen**. Als daar toch woorden in voorkomen die je niet kent, kan je deze opzoeken in een woordenboek. Dit kan je alleen of samen met je leerkracht doen. Soms helpt het om met een klasgenoot te overleggen om samen tot de betekenis te komen.

Bij de lessen **Grammatica** leer je woordsoorten en zinsdelen benoemen. En bij de lessen **Taalgebruik** leer je onder andere spreekwoorden. Ook leer je hoe taal op verschillende manieren wordt gebruikt. Als je een brief schrijft, gebruik je bijvoorbeeld andere taal dan wanneer je iets zegt.

Ben je nog steeds nieuwsgierig naar de verschillende culturen van Suriname en hun taal? Bij de lessen **Meertaligheid** kom je daar meer over te weten. Je kennis over andere Surinaamse thuistalen wordt vergroot. Ook leer je om je eigen cultuur en taal meer te waarderen. Je ervaart hoe belangrijk het is om respect te hebben voor je eigen taal en die van anderen.

In allerlei situaties is het belangrijk dat je kan vragen om wat je nodig hebt en ook dat je goed kan luisteren naar het antwoord van de andere. Bij de lessen **Spreken en luisteren** leer je om hier steeds beter in te worden. Als je namelijk goed kan luisteren, lukt het je ook beter om goede aantekeningen te maken. Dit helpt je weer verder bij de schrijfopdrachten van de verschillende lessen **Schrijven**. Schrijven is meer dan alleen maar opschrijven wat je hebt gehoord of gelezen. Wanneer je een opdracht krijgt van je leerkracht om iets op te schrijven, moet je ook ervoor zorgen dat je het netjes opschrijft.

Bij de lessen **Spellen** leer je bijvoorbeeld hoe je werkwoorden in de verleden tijd moet zetten. Je leert ook hoe jij je schrijfwerk kan verbeteren. Bijvoorbeeld door hoofdletters en leestekens op de juiste plaats te zetten.

3 STRUCTUUR VAN HET LEERLINGENBOEK

De lessen hebben verschillende delen, zodat je de lesstof goed kan volgen. Je herkent de volgende onderdelen:

- Onderwerp
- Je leert
- Informatie
- Opdrachten
- Terugkijken

Onderwerp

Het onderwerp van elke les staat in de titel en deze titel is dezelfde als in het boek van je leerkracht.

Je leert

Hier staat kort beschreven wat je gaat leren bij de les. Dat is belangrijk om te weten. Aan het eind van de les kan je zelf aangeven of je dat allemaal hebt geleerd.

Informatie

Soms wil je nog een keer voor jezelf teruglezen welke belangrijke lesstof je leerkracht heeft uitgelegd. Dit staat dan kort en simpel beschreven in het informatieblokje in je boek.

Opdrachten

Nadat je uitleg hebt gehad van het lesonderwerp, mag je zelf de opdrachten gaan maken. Bij elke opdracht staat hoe je dat moet doen. Soms kan je alleen aan de slag, maar bij bepaalde opdrachten moet je met anderen samenwerken. Dat kun je zien aan het pictogram voor de opdracht.

Dit pictogram betekent dat je die opdracht samendoet met een duopartner. Dit is meestal de leerling die naast je zit.

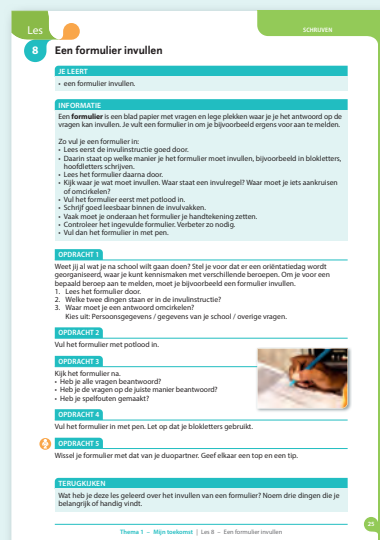
Dit pictogram betekent dat je die opdracht doet in een kleine of grote groep.

Er zijn opdrachten, waarvan je de antwoorden makkelijk in de les terugvindt. Maar er zijn ook opdrachten waarbij je eerst op andere plekken op zoek moet gaan naar informatie.

De lessen en opdrachten hebben vaak afbeeldingen, die je helpen de tekst of opdracht beter te begrijpen. Sla de afbeeldingen niet over, maar kijk hier goed naar. Als je vragen hebt over de afbeeldingen of de opdrachten, stel die dan aan je leerkracht.

Terugkijken

De laatste opdracht van de les is altijd een terugkijkopdracht. Daarin denk je na over wat je geleerd hebt. Je leerkracht kan je ook vragen om na te denken over wat jij goed of minder goed vond gaan. Zo kan je je houding tegenover jezelf en de lesstof verbeteren.

THEMA

1

Mijn toekomst

1 Een nieuw thema

JE ONDERZOEKT

- woorden en begrippen rond het thema Mijn toekomst.
- wat je bij dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is 'Mijn toekomst'. Dit is een belangrijk thema, want het is nooit te vroeg om over je toekomst na te denken. Je hebt vast weleens nagedacht over wat je later wilt worden en welke opleiding je daarvoor nodig hebt. En misschien heb je ook al eens gefantaseerd over hoe ons land en de wereld er in de toekomst uit zullen zien. Stel dat je gaat slapen en dat je wakker wordt in het jaar 2075. Wat zou er nog hetzelfde zijn? En wat is er anders? Heb je een vliegende auto en robotvrienden misschien? Eet je in plaats van roti en moksi alesi iedere dag een poedertje uit een zakje? Of misschien woon je wel op Mars!

Je ziet het, genoeg om over na te denken, te schrijven en te praten.

OPDRACHT 1

Wat wil je ooit nog eens doen?

Kijk naar het lijstje hieronder. Kies daar één of meerdere antwoorden uit en schrijf die op. Bespreek je keuze daarna met je groepje. Stel de vragen: Wat ga je ook echt doen, denk je? En wat ga je waarschijnlijk nooit doen?

• studeren	• een boek schrijven
• een wereldreis maken	• een uitvinding doen
• trouwen	• stoppen met ...
• kinderen krijgen	• ...
• een ruimte reis maken	• ...
• beroemd worden	• ...

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen op.

1. In welke les leer je de betekenis van het woord 'professioneel'?
2. In welke les ga je een formulier invullen?
3. Schrijf je: 'noordoost-suriname' of 'Noordoost-Suriname'? In welke les leer je dat?
4. Weet jij wat de w/h-woorden zijn? In welke les leer je daar meer over?
5. In welke les doe je een beroepentest?
6. In welke les kom je de uitdrukkingen 'zeeën van tijd' en 'een gouden toekomst' tegen?
7. In welke les leer je wat een voegwoord is en waarvoor je het gebruikt?
8. Hoe is het leven in 2075 denk je? In welke les ga je daarover praten?
9. Presenteren kun je leren! In welke les leer je jezelf presenteren?
10. Weet jij waar de afkortingen LOBO en IMEAO voor staan?
Zo nee, zoek het op in les 10.

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken. Welke les lijkt je het leukst en waarom?

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Mijn toekomst.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
administratief	alles wat te maken heeft met het ordenen en bijhouden van de gegevens van een bedrijf (de administratie)	De administratief medewerker van ons kantoor houdt bij welke inkopen er maandelijks gedaan worden.
agrarisch	alles wat te maken heeft met landbouw, tuinbouw en bosbouw, en bloementeel, plantenteelt, fruitteelt en bijenteelt, visserij en visverwerking	Steeds meer mensen kiezen een agrarisch beroep, omdat ze denken dat er voldoende geld te verdienen is hiermee.
het ambacht	Een vak waarbij je iets maakt met je handen.	Een timmerman, metselaar, lasser, houtsnijder en pottenbakker leren hun ambacht vooral in de praktijk.
de arbeidsmarkt	het geheel van vraag naar en aanbod van arbeidskrachten	Op de arbeidsmarkt is veel aanbod van werknemers, dus bedrijven kunnen makkelijk personeel vinden.
de branche	alle bedrijven die actief zijn in hetzelfde vakgebied	Mijn broer werkt in de toeristenbranche als reisleader, maar hij wil liever in de horeca werken als kok.
de dienstverlening	het werk dat mensen doen om anderen te helpen	Bij dienstverlening horen beroepen in de verzorging, het onderwijs, bij de overheid, in de handel, in het vervoer.
de homepage	de overzichtspagina van een website	De reisorganisatie geeft op de homepage een goed overzicht van alles wat op haar website te vinden is.

de ICT	Afkorting van: Informatie- en Communicatietechnologie; vakgebied dat zich bezighoudt met digitale informatiesystemen, telecommunicatie en computers	Sonny solliciteert naar een baan als programmeur op de ICT-afdeling van die onderneming.
het keuzemenu (van een website)	de lijst van mogelijkheden van een website waaruit je op het beeldscherm kunt kiezen	Als je op één van de onderwerpen in het keuzemenu klikt, kom je op een nieuwe pagina waarop de informatie staat die je zocht.
de loopbaan	de carrière, het werk dat je doet en de banen die je gehad hebt	Tijdens haar loopbaan heeft Merlyn verschillende banen gehad. Ze begon als leerkracht op een lagere school en bij haar pensioen was zij hoofd van een muloschool.
streven naar	graag willen bereiken	Ik streef ernaar om mijn eigen record te verbreken.
op termijn	binnen een bepaalde of afgebakende periode	Op termijn zal hij ervaring opdoen en ook bij moeilijke taken beter presteren.
professioneel	het werk wat door beroepsmensen gedaan wordt	Het aanleggen van de elektrische installatie moet door professionele installateurs gedaan worden.
de sector	de afdeling; het onderdeel binnen de samenleving	De meeste mensen in Suriname werken in de dienstverleningssector, maar steeds meer kiezen voor de productiesector.
het toekomstperspectief	het vooruitzicht, de mogelijkheden voor de toekomst	Een universitaire studie in de Economie biedt een goed toekomstperspectief in de financiële sector.

OPDRACHT 1

Speel het spel 'Raad het woord'. Degene die in oktober jarig wordt, begint. Kies een woord uit, maar zeg het niet hardop.

- Vertel aan de anderen wat het woord betekent. Let op, geef alleen de betekenis. Je mag het woord niet noemen!
- De andere drie raden welk woord volgens hen past en schrijven dat in hun schrift.
- Vertel nu welk woord het was. De anderen trekken het antwoord na in hun schrift. Was het goed? Dan krijg je een punt.
- Nu is de volgende rechts van de eerste aan de beurt.

OPDRACHT 2

Welk woord hoort bij de zin?

- Schrijf het onderstreepte zinsdeel, woord of woorddeel in je schrift.
- Welk woord uit de woordenlijst hierboven betekent ongeveer hetzelfde? Schrijf dit erachter. Doe het zo: het vak = ...
 - Jules leerde het vak in de bakkerij van zijn vader.
 - Aan het begin van zijn carrière maakte hij alleen deeg voor brood. Nu mag hij ook taarten en gebak maken.
 - Het ziet er naar uit dat hij later leiding mag geven aan het bedrijf.
 - Nog geen 20% van de beroepsbevolking werkt in de groep landbouw, veeteelt, visserij en mijnbouw.
 - De landbouwsector van Suriname moet het Caribisch gebied van voedsel gaan voorzien.
 - Het Ministerie steekt er extra geld in om te zorgen dat die bedrijfstak meer voedsel gaat produceren.

OPDRACHT 3

Kies uit de woordenlijst hierboven het woord dat in de zin past. Schrijf het in je schrift.

- Indra maakt computerprogramma's en ontwerpt websites, zij werkt in ...-branche.
- Bedrijven bieden banen aan en mensen zoeken werk op
- Een reisbureau wil groeien en ... om meer klanten te krijgen.
- Om ook op internet aandacht te trekken, laat het bureau een webdesigner in om een ... website te laten bouwen.
- Op ... van de nieuwe website staat een mooie foto en worden de klanten welkom geheten.
- Daarna kunnen mensen in ... uitkiezen waarover ze meer informatie willen zien.

OPDRACHT 4

Bespreek de antwoorden bij opdracht 3 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

TERUGKIJKEN

Maak zinnen met de volgende woorden: de branche, de sector, de loopbaan. Zorg dat de betekenis duidelijk is.

JE LEERT

- welke vaste onderdelen een website heeft;
- hoe je informatie kan vinden op een website.

INFORMATIE

Op internet vind je heel veel websites. Een website bestaat uit een aantal webpagina's met **tekst, plaatjes en video's**.

Websites kunnen er heel verschillend uitzien. Toch kan je op elke website de volgende onderdelen herkennen:

- De **homepage**: dat is een overzichtspagina van de website.
- Op de homepage vind je een **keuzemenu** met verschillende knopjes met een opschrift waaruit je kunt kiezen. Als je in het menu op een van de knopjes met bijvoorbeeld het opschrift 'openingstijden' klikt, kom je op een andere pagina binnen de website waarop de openingstijden van bijvoorbeeld de sportschool staan.
- In een tekst op een website staat de **belangrijkste informatie** bovenaan.
- Je kan van boven naar beneden door de tekst gaan door te **scrollen**.
- Een **link** is een vetgedrukt, gekleurd of onderstreept woord. Door erop te klikken ga je direct naar een ander deel van de website of naar een andere website.
- Als je in contact wil komen met de eigenaar van de website, kan je op de **contactpagina** zijn mailadres vinden. Vaak kan je vanaf deze pagina ook rechtstreeks een mail naar hem sturen.

OPDRACHT 1

Bij elk onderdeel van de website staat een cijfer. Neem deze cijfers over in je schrift. Schrijf achter elk cijfer wat daar bij hoort. Kies uit: contactpagina, link, keuzemenu, knop.

OPDRACHT 2

In een boek helpt de inhoudsopgave je om te vinden wat je zoekt. Welke onderdelen helpen je op een website? Schrijf het in je schrift.

OPDRACHT 3

Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. Wat krijg je te zien als je op de link 'meer' drukt?
- b. Stel: je bent op de pagina waar je informatie vindt over het beroep 'boekhouder'. Je wilt terug naar het overzicht met alle sectoren en beroepen. Naar welke pagina ga je?

OPDRACHT 4

Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. Je wilt weten hoe je verpleger of verpleegster kunt worden. Op welke knop in het keuzemenu van de website moet je dan klikken?
- b. Je vindt het leuk om games te spelen en met computers bezig te zijn. Onder welke knop in het keuzemenu vind je beroepen die hiermee te maken hebben?

OPDRACHT 5

- Op welke twee manieren kun je naar de pagina 'beroepentest' gaan? Schrijf deze op.
- Doe de beroepentest bij tekst 1b.
- Welk type ben jij?
- Welke beroepen passen daarbij?

tekst 1a

Contact [4]

JOUW TOEKOMST BEGINT HIER

Keuzemenu [1]

> **Homepage**

> **Beroepenzoeker**

[2] **Agrarische sector**

- tuinbouw
- dierenarts
- visserij
- > meer

Ambachten

- loopbaan
- monteur
- timmerman
- > meer

Creatieve sector

- fotograaf
- tekstschrijver
- vertaler
- > meer

Dienstverlening

- ambulance
- boekhouder
- notaris
- > meer

> **Beroepentest**

'Wat wil jij later worden?' Misschien weet je dat al, misschien heb je nog geen idee. Dat laatste is niet erg, veel kinderen weten nog niet wat ze later willen worden. School is nu het belangrijkste, werken is voor later.

Toch is het goed om alvast na te denken over toekomstperspectieven. Wat wil je worden en welke opleiding moet je daarvoor volgen? Op termijn zal je een opleiding moeten kiezen die je voorbereidt op een beroep van later. Wordt dat een baan in de horecabranche, kies je voor een administratieve loopbaan of streef je naar een carrière in de agrarische sector?

[3] De beroepenzoeker en de beroepentest helpen je verder. Klik in het keuzemenu om te leren over de arbeidsmarkt.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het handigste dat je in deze les geleerd hebt? Leg je antwoord uit.

Beroepentest

Welk beroep past bij jou? Doe de test!

– Dat is nu echt iets voor mij! – Dat is de eerste gedachte die bij je op moet komen als je over een beroep praat. Je moet echt interesse hebben in het vak. Je moet het werk immers dag in, dag uit doen. Om te voorkomen dat jouw loopbaan een verhaal wordt van twaalf ambachten en dertien ongelukken kies je een beroep die past bij jouw persoonlijkheid.

Welk beroep past bij jou? Doe snel de persoonlijkheidstest en bekijk het resultaat. Kies steeds het antwoord dat het beste past.

<p>1 Wat vind je het leukste om te doen?
knutselen of repareren
reizen en uitstapjes maken
verhalen schrijven
iemand helpen en opvrolijken</p>	<p>4 Wat doe je in je vrije tijd?
relaxen of reizen
koken, knutselen of iets maken
ik schrijf verhalen en ik teken
meehelpen ... voor goede doelen</p>
<p>2 Waar heb jij een ontzettende hekel aan?
aan mensen die verkeerde dingen doen
aan dingen die stuk zijn of niet werken
geen geld hebben om inkopen te doen
niets leuks te lezen hebben</p>	<p>5 Welk van de volgende beroepen vind je het leukst?
illustrator
verpleger of verpleegster
journalist
zakenman of -vrouw</p>
<p>3 Wat wil je later echt nóóit worden?
boekhouder. Saai, de hele dag met cijfers werken.
werkloos. Ik wil wel wat te doen hebben!
sporter. Daar word je moe van!
leraar. Lesgeven aan lawaaiige kinderen met veel correctiewerk.</p>	<p>6 Wat vind je het allerbelangrijkste in het leven?
gezondheid
vriendschap
geld
nuttig zijn</p>

Resultaten

Voorals **blauw**: Je bent creatief en nieuwsgierig. Je bent dol op verhalen schrijven en je houdt van tekenen. Een baan in de creatieve sector past bij jou.

Voorals **oranje**: Je bent graag onder de mensen. Je bent spontaan en praat graag met mensen. Je zorgt graag voor anderen en werkt graag met mensen samen. Een baan in de medische sector, het onderwijs of de horeca past bij jou.

Voorals **groen**: Je bent ondernemend en zelfstandig. Je pakt de zaken professioneel aan, je kan je goed concentreren en je durft risico's te nemen. Een baan in de dienstensector, bijvoorbeeld als zakenman of ondernemer past bij jou.

Voorals **paars**: Jij houdt ervan om bezig te zijn, om met je handen te werken. Je houdt van aanpakken en je hebt veel doorzettingsvermogen. Een ambacht of een baan in de agrarische sector past bij jou.

4

Samengestelde zinnen

JE LEERT

- van twee zinnen één zin maken met een voegwoord;
- van één zin twee zinnen maken;
- bij welke voegwoorden de woordvolgorde verandert.

INFORMATIE

Je gebruikt een **voegwoord** om van twee zinnen één zin te maken.

Meestal staat er een komma voor een voegwoord.

Voorbeeld 1:

Mijn moeder is piloot *en* mijn vader is monteur.

Jenny wil dokter worden, *omdat* ze graag mensen helpt.

Zinnen met een voegwoord kun je opsplitsen. Je maakt dan van één zin twee zinnen. Je gebruikt het voegwoord dan niet meer.

Voorbeeld 2:

De loodgieter is op weg naar een klant, omdat hij een kraan moet repareren.

De loodgieter is op weg naar een klant. Hij moet een kraan repareren.

Er zijn twee soorten voegwoorden. Bij sommige voegwoorden blijft de woordvolgorde hetzelfde: de persoonsvorm blijft naast het onderwerp staan.

Voorbeeld 3:

Rajiv wil bioloog worden, *want* hij houdt van dieren.

Bij andere voegwoorden verandert de woordvolgorde van de tweede zin: de persoonsvorm komt aan het einde te staan.

Voorbeeld 4:

Rajiv wil bioloog worden, *omdat* hij van dieren houdt.

OPDRACHT 1

Maak van de twee zinnen één zin. Kies zelf een voegwoord. Verander de woordvolgorde als dat nodig is.

- a. De kok steekt het fornuis aan. Hij gaat rijst koken.
- b. Glenn wil sportleraar worden. Hij weet niet of hem dat zal lukken.
- c. Chenna wil een diploma halen. Ze kan dokter worden.

OPDRACHT 2

Maak van de zin twee zinnen. Verander de woordvolgorde als dat nodig is. Laat het voegwoord weg.

- Darryl houdt van werken met zijn handen dus wil hij timmerman worden.
- Norah wil meer over het beroep weten voordat ze een opleiding gaat volgen.
- Als je van computers houdt, kun je programmeur worden.

OPDRACHT 3

Schrijf de voegwoorden over. Schrijf erachter of de woordvolgorde wel of niet verandert.

- als
- en
- dan
- maar
- dus
- nadat
- omdat
- voordat
- of
- want

TERUGKIJKEN

- Lees de zin:
 - Sharina was heel zenuwachtig toen ze voor het eerst naar haar nieuwe school ging.
- Splits de zin in twee zinnen. Welk voegwoord houd je over?
Verandert de woordvolgorde door dit voegwoord?

5 Letterlijk en figuurlijk

JE LEERT

- of gegeven woorden letterlijk of figuurlijk zijn gebruikt;
- de letterlijke en figuurlijke betekenis van woorden en zinnen aangeven.

INFORMATIE

Letterlijk: Wanneer je met woorden precies zegt wat je bedoelt.

Bijvoorbeeld: Een gouden ring.

Betekenis: Die ring is van echt goud.

Figuurlijk: Wanneer je met woorden iets anders bedoelt dan je zegt.

Bijvoorbeeld: Een gouden toekomst.

Betekenis: Die toekomst ziet er mooi uit, net zo mooi als goud.

OPDRACHT 1

Schrijf op: zijn de onderstreepte woorden letterlijk of figuurlijk gebruikt?

- Die man heeft zijn geld verdiend in de filmindustrie en is nu stinkend rijk.
- Na het voetballen heeft Iwan altijd stinkende pata's.
- De regen geeft verkoeling, maar ik geniet ook van een stralende zon.
- Rochni geniet van het leven en heeft daarom altijd een stralend gezicht.
- Nu oom Frank met pensioen is, heeft hij zeeën van tijd voor zijn hobby's.
- Als we oceanen schoonhouden, hebben we ook in de toekomst zeeën vol vissen.
- Bij de bouw van dit kantoor zijn er stalen balken gebruikt.
- Annelies is zenuwachtig voor haar spreekbeurt, toch doet ze haar verhaal met stalen zenuwen.
- "Zal ik voor jou een ei koken?", vraagt Henny.
- Die autobestuurder was zo boos, dat hij leek te koken van woede.

OPDRACHT 2

Wat is de betekenis van de figuurlijk gebruikte woorden uit opdracht 1? Schrijf die erachter.

OPDRACHT 3

Wat hoort bij elkaar? Schrijf in je schrift het goede nummer achter de letter.

Doe het zo: g = 7

a. Hij ziet het zonnig in.

b. Hij is een blok aan haar been.

c. Hij is een boom van een kerel.

d. Hij gaat als een pijl uit de boog.

e. Hij is gauw aangebrand.

1. Hij is erg groot.

2. Hij wordt snel boos.

3. Hij is haar tot last.

4. Hij is er optimistisch over.

5. Hij werd gefopt.

OPDRACHT 4

Hoe kun je zeggen wat er in de zin staat, zonder figuurlijke taal te gebruiken? Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. Zij is in de zevende hemel met haar nieuwe baan.
- b. De toekomst lacht haar tegemoet.
- c. Zij heeft een hart van goud.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met figuurlijk taalgebruik.

6 Taalprofiel

JE LEERT

- een taalprofiel maken van je klas;
- een taalketting maken;
- vertellen hoe je het ervaart om meertalig te zijn en in een meertalige klas te zitten.

INFORMATIE

In Suriname worden verschillende talen gesproken. Veel inwoners spreken meer dan één taal. Niet iedereen spreekt dezelfde talen. Dit is ook zo in de klas. Om te weten welke talen de leerlingen en leerkracht spreken, kan een taalprofiel worden gemaakt.

OPDRACHT 1

- Neem het lege taalprofiel over in je schrift.
- Doe mee met de opdracht.
Laat aan je leerkracht weten als je een taal spreekt die niet is genoemd.
- Vul de ontbrekende informatie in je taalprofiel in.

TAALPROFIEL VAN DE KLAS

Nr.	Taal	Afkorting	Aantal sprekers
1	Arowaks	ARO	
2	Karina auran	KAR	
3	Mandarijn	MAN	
4	Nederlands	NED	
5	Okanisi	OKA	
6	Saamaka	SAA	
7	Sarnámi	SAR	
8	Sranan	SRA	
9	Surinaams-Javaans	SUJ	
10	Trio	TR	
11	Wayana	WA	
12			
13			
14			

OPDRACHT 2

Bekijk het ingevulde taalprofiel. Beantwoord de volgende vragen.

- Welke talen worden er gesproken in de klas?
- Welke talen spreekt de leerkracht?
- Welke talen komen veel voor?
- Welke talen komen weinig of niet voor?

OPDRACHT 3

Maak een taalketting.

- Gebruik voor elke taal die je spreekt, een strook karton.
- Schrijf de naam van die taal op de strook in de juiste kleur.
- Maak een gaatje aan de bovenkant van de strook.
- Knip een stukje lint van ongeveer 10 cm.
- Rijg dit lintje door het gaatje en knoop de uiteinden aan elkaar vast.
- Knip een stuk lint van ongeveer 60 cm.
- Rijg je taalkaartjes aan dit lint. Je ketting is klaar.

OPDRACHT 4

- Doe je taalketting om. Zorg ervoor dat je taalkaarten aan de kant van je hals hangen.
- Zeg in jouw thuistaal of -talen:
 - Ik spreek (naam van de taal/talen).
 - (Naam andere leerling) spreekt (naam taal/talen).

TERUGKIJKEN

Hoe vind je het om meertalig te zijn en in een meertalige klas te zitten?
Waarom vind je dat?

Luisterdoel vaststellen

JE LEERT

- wat een luisterdoel is;
- hoe je een luisterdoel gebruikt om beter te luisteren.

INFORMATIE

Je kunt bij het luisteren verschillende doelen hebben.

Bijvoorbeeld:

- Je wilt weten hoe je iets moet doen.
- Je wilt weten wat iets betekent.
- Je wilt iemands mening weten.

Voordat je gaat luisteren, stel je je luisterdoel vast. Je denkt na over wat je wil weten.

Tijdens het luisteren richt je je aandacht op het horen van een antwoord op wat je wilde weten.

Wil je bijvoorbeeld iemands mening weten? Let dan op of je die hoort zeggen: 'Ik vind...' of: 'Volgens mij...'

OPDRACHT 1

Lees de vragen. Luister naar de tekst.

- Over welk beroep gaat deze tekst?
- Wat vindt deze persoon een nadeel van het beroep? Kies het goede antwoord.
 - Het is een mannenwereld.
 - Het stinkt.
 - Het is vuil werk.

OPDRACHT 2

Lees de vragen. Luister naar de tekst.

- Over welk beroep gaat het?
- Naar welke school moet je om dat beroep te leren?
- Wat vindt deze persoon leuk aan het beroep?
- Wat vindt deze persoon een nadeel van het beroep?

OPDRACHT 3

Lees de vragen. Luister naar de tekst.

- Over welk beroep gaat het hier?
- Waar werkt deze persoon?
- Wat moet je kunnen om hier te werken? Kies het goede antwoord:
 - Nauwkeurig kunnen werken.
 - Hogerop willen komen.
 - Thuis willen werken.

OPDRACHT 4

Lees opdracht 4a. Luister naar de tekst.

- Wat zouden jullie willen weten over het beroep? Schrijf daar twee vragen van op.
- Beantwoord de vragen.

OPDRACHT 5

Lees opdracht 5a. Luister naar de tekst.

- Wat zouden jullie willen weten? Schrijf daar twee vragen van op.
- Beantwoord de vragen.

TIP

Bedenk op welk woord of welke woorden je moet letten om het antwoord te weten te komen.

TERUGKIJKEN

Noem een voordeel van het stellen van luisterdoelen. Geef een voorbeeld.

8

Een formulier invullen

JE LEERT

- een formulier invullen.

INFORMATIE

Een **formulier** is een blad papier met vragen en lege plekken waar je je het antwoord op de vragen kan invullen. Je vult een formulier in om je bijvoorbeeld ergens voor aan te melden.

Zo vul je een formulier in:

- Lees eerst de invulinstructie goed door.
- Daarin staat op welke manier je het formulier moet invullen, bijvoorbeeld in blokletters, hoofdletters schrijven.
- Lees het formulier daarna door.
- Kijk waar je wat moet invullen. Waar staat een invulregel? Waar moet je iets aankruisen of omcirkelen?
- Vul het formulier eerst met potlood in.
- Schrijf goed leesbaar binnen de invulvakken.
- Vaak moet je onderaan het formulier je handtekening zetten.
- Controleer het ingevulde formulier. Verbeter zo nodig.
- Vul dan het formulier in met pen.

OPDRACHT 1

Weet jij al wat je na school wilt gaan doen? Stel je voor dat er een oriëntatiedag wordt georganiseerd, waar je kunt kennismaken met verschillende beroepen. Om je voor een bepaald beroep aan te melden, moet je bijvoorbeeld een formulier invullen.

1. Lees het formulier door.
2. Welke twee dingen staan er in de invulinstructie?
3. Waar moet je een antwoord omcirkelen?
Kies uit: Persoonsgegevens / gegevens van je school / overige vragen.

OPDRACHT 2

Vul het formulier met potlood in.

OPDRACHT 3

Kijk het formulier na.

- Heb je alle vragen beantwoord?
- Heb je de vragen op de juiste manier beantwoord?
- Heb je spelfouten gemaakt?

OPDRACHT 4

Vul het formulier in met pen. Let op dat je blokletters gebruikt.

OPDRACHT 5

Wissel je formulier met dat van je duopartner. Geef elkaar een top en een tip.

TERUGKIJKEN

Wat heb je deze les geleerd over het invullen van een formulier? Noem drie dingen die je belangrijk of handig vindt.

Formulier aanmelding beroeporiëntatiedag

LET OP: VUL HET FORMULIER IN MET PEN IN BLOKLETTERS.

Persoonsgegevens

Voor- en achternaam:
 Adres:
 Plaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Geslacht: j / m *

Gegevens van je school

Naam school:
 Plaats:
 Leerjaar: 6 / 7 / 8 *

Overige vragen

Hoe laat kom je naar de beroeporiëntatiedag? **

- ☐ tussen 09.00 uur en 12.00 uur
☐ tussen 12.00 uur en 15.00 uur
☐ tussen 15.00 uur en 18.00 uur

Met wie kom je naar de beroeporiëntatiedag?

.....

Waarvoor heb je interesse? **

- ☐ Ik weet al voor welke beroepen ik interesse heb, namelijk
☐ Ik weet nog niet voor welk beroep ik interesse heb.

Handtekening

.....

Stuur het formulier volledig ingevuld op of lever het in bij:

Project Beroepskeuze Suriname
 Gondastraat 15 Paramaribo

* Omcirkel het juiste antwoord

** Kruis het antwoord aan dat voor jou van toepassing is.

9

Werkwoorden

JE LEERT

- zwakke werkwoorden in de verleden tijd juist schrijven;
- het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden juist schrijven;
- Engelse leenwerkwoorden juist schrijven.

INFORMATIE

Weet je nog? Als de ik-vorm van een zwak werkwoord eindigt op een medeklinker uit **'t kofschiptaxietje** schrijf je een 't' in de verleden tijd (werkte) en eindigt het voltooid deelwoord ook op een 't': gewerkt.

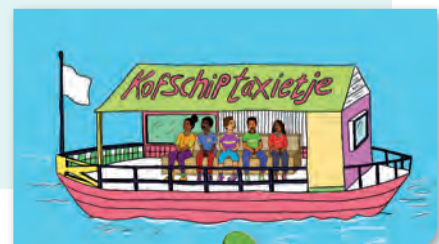
De regel van 't kofschiptaxietje geldt ook voor Engels leenwerkwoorden. Eindigt de stam op -e. Kijk dan naar de letter ervóór.

Eindigt het woord op een sisklank, dan gaat de regel van 't kofschiptaxietje ook op: Bijvoorbeeld: to push - ik push - hij pushte

Sommige Engelse leenwerkwoorden eindigen op een dubbele medeklinker.

Spreek het woord uit:

- Klinkt het Engels? Laat dan beide medeklinkers staan. Bijvoorbeeld: to app (klinkt als ep) - ik app - zij appt.
- Klinkt het Nederlands? Je mag één medeklinker weglaten. Bijvoorbeeld: to scroll (klinkt als skrol) - ik scrol - zij scrollt.

OPDRACHT 1

- Staat de zin in de t.t., v.t., v.t.t. of v.v.t.? Bespreek het samen.
 - Nasira gaat met haar vriend naar het strand.
 - Dat had ze Sigmum al een hele tijd beloofd.
 - Ze hebben allebei hun zwemkleding meegenomen.
 - Samen sprintten ze het laatste stukje naar het water.
- Schrijf alleen de zwakke werkwoorden in je schrift.

TIP

Sterke werkwoorden veranderen van klank (lopen-liep-gelopen); zwakke werkwoorden krijgen -de of -den of -te of -ten achter de stam in de verleden tijd.

OPDRACHT 2

Zet de zin in de voltooid tegenwoordige tijd. Schrijf alleen de werkwoorden in je schrift.

- Ik (hebben) laatst toch zo een leuk verhaal (horen)!
- Indra (hebben) het me vanmorgen (vertellen).
- Zoals altijd (zijn) ze lopend op weg naar school (gaan).
- En ergens halverwege (hebben) ze Superman (zien).
- Nou, in ieder geval iemand die zo (zijn) (verkleeden).
- 'Ik (hebben) het plein bijna weer netjes (opruimen)', riep hij.
- '(worden) je daarvoor (betalen)?' vroeg Indra hem.
- 'Nee, dat niet. Ik (hebben) het zelf (bedenken).
- Ik (zijn) hiermee drie maanden geleden (beginnen) en het werkt.
- De stad (zijn) al veel schoner (worden)!

OPDRACHT 3

Maak met het onderwerp en het werkwoord een zin in de voltooid verleden tijd. Elke zin heeft ten minste vijf woorden.

Werkwoord	Onderwerp
dumpen	Brian
skaten	Ik
mixen	Brian en Barry
tanken	Shenita
showen	Wij

TIP

Kijk op de infographic Engelse leenwerkwoorden.

TERUGKIJKEN

Bekijk met je duopartner het plaatje van 't kofschiptaxietje.

Leg om de beurt de regels met 't kofschiptaxietje aan elkaar uit. Gebruik allebei een andere zin uit opdracht 2 als voorbeeld.

10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Mijn toekomst.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de academie	een instelling voor onderwijs, meestal een universiteit, soms een hogeschool	Wie officier in het leger wil worden, volgt na het voortgezet onderwijs een opleiding aan de Militaire Academie.
AHKCO	Academie voor Hoger Kunst- en Cultuuronderwijs	Bij een studie aan de AHKCO kies je een bepaalde studierichting, zoals beeldende kunsten, sociaal-cultureel vormingswerk of journalistiek.
AMTO	Avond Middelbaar Technisch Onderwijs	Aan het AMTO volg je in de avonden voortgezet onderwijs in een technische richting.
de beurs	bijdrage van de overheid voor het volgen van een studie	Om een studie te kunnen betalen heeft Anwar een beurs aangevraagd.
hbo	het hoger beroeps onderwijs	Na het voortgezet onderwijs kun je studeren aan de universiteit of een opleiding volgen aan scholen voor hbo.
IMEAO	Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs	Het IMEAO leidt op voor economische en administratieve beroepen op middelbaar niveau.
LOBO	Lerarenopleiding Beroepsonderwijs	Shireen wil leerkracht worden in het lager beroepsonderwijs. Daarom volgt ze een opleiding aan het LOBO.
het onderwijssysteem	de manier waarop het onderwijs georganiseerd is	Het onderwijssysteem in Suriname is anders opgezet dan dat in de buurlanden.
praktisch	handig, wat met doen en de praktijk te maken heeft	Anil is graag met zijn handen bezig, hij wil later daarom een praktisch beroep uitoefenen, zoals monteur, kapper of loodgieter.
primair	basis-, wat als eerste komt	Het gewoon lager onderwijs, glo, ook wel primair onderwijs, is bedoeld voor kinderen tot 12 jaar.
secundair	wat als tweede komt	Na het primair onderwijs ga je naar het secundair.

tertiair	wat als derde komt	Het havo en vwo zijn vormen van tertiair onderwijs.
theoretisch	wat met denken te maken heeft, volgens de theorie (wetenschap)	Maya houdt van onderzoek en studeren, ze kiest daarom voor een theoretische opleiding aan de universiteit.
universitair	academisch, wetenschappelijk	Om arts te worden, moet je universitair geschoold zijn.
het voortgezet onderwijs	het onderwijsniveau dat volgt op het lager onderwijs	Na het gewoon lager onderwijs ga je naar het voortgezet onderwijs voor junioren (VOJ).

OPDRACHT 1

Schrijf steeds de letter van de zin in je schrift. Welk woord hoort erbij? Schrijf het woord op.

a.	Als Jason 6 jaar oud is, gaat hij naar school.	AMTO
b.	De advocaat heeft een academische opleiding gevolgd.	IMEAO
c.	De meeste leerlingen van mijn school gaan als ze 12 zijn naar het secundair onderwijs.	het primair onderwijs
d.	Dinesh volgt een opleiding voor administratief werk.	universitair geschoold
e.	Yari wil monteur worden en volgt een technische opleiding.	het voortgezet onderwijs

OPDRACHT 2

Welk woord hoort bij de afbeelding? Schrijf het woord in je schrift.

- a. Na zijn opleiding aan de ... is Ruben journalist geworden en interviewt hij mensen voor de krant.

- b. Charissa leert voor kapster, zij heeft een ... opleiding gekozen.

c. Carmen doet een ... studie en zit elke avond met haar neus in de boeken.

d. Dankzij de ... die Anton kreeg, kan hij aan de universiteit gaan studeren.

OPDRACHT 3

Bespreek de antwoorden bij opdracht 1 en 2 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

OPDRACHT 4

Bedenk samen een tekst met de twee woorden bij a. De tekst mag drie tot vijf zinnen lang zijn. Schrijf die tekst op een kladblaadje. Zorg dat de betekenis van de twee woorden duidelijk is.

Doe hetzelfde met de woorden bij b.

Schrijf daarna één van de teksten die jullie bedacht hebben netjes over in je schrift. Onderstreep de themawoorden.

- Primair en secundair
- Theoretisch en praktisch

OPDRACHT 5

Werk samen met een ander duo.

- Lees om de beurt de tekst van opdracht 4 voor. De anderen luisteren goed welk themawoord ze horen. Wordt de betekenis ervan duidelijk in de tekst?
- Na het voorlezen van de teksten vertel je elkaar om de beurt of de betekenis van de themawoorden duidelijk is overgekomen. Als dat nodig is, geef je elkaar tips om het duidelijker te maken.

TERUGKIJKEN

Maak één zin waarin deze drie woorden staan: de academie, de beurs, tertiair. Begrijp je de themawoorden?

Informatie uit een schema halen

JE LEERT

- hoe je informatie uit een schema haalt.

INFORMATIE

In een schema staat de tekst op een overzichtelijke manier in kolommen, rijen, lijnen, pijlen en kleuren. Deze helpen je bij het lezen van het schema.

OPDRACHT 1

Lees tekst 2. Schrijf je antwoord op.

Wat is het verschil tussen praktisch en theoretisch onderwijs?

Leg dit eerst aan elkaar uit. Schrijf het dan in je eigen woorden op.

OPDRACHT 2

Waar of niet waar? Bespreek het samen en schrijf het antwoord in je schrift.

- Alle kinderen in Suriname beginnen in het primair onderwijs.
- Daarna stromen alle kinderen door naar het secundair onderwijs.
- Het hbo hoort bij het tertiair onderwijs.

OPDRACHT 3

Kan je met de vooropleiding mulo direct naar het hbo? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 4

Faiza is begonnen op de kleuterschool en later afgestudeerd aan de universiteit. Schrijf op welke opleidingen ze in de tussentijd gevolgd kan hebben.

OPDRACHT 5

Denise zit nu op de lagere school. Ze wil later graag naar de Leraren Opleiding Beroeps Onderwijs (LOBO). Schrijf een studieadvies voor Denise. Welke opleidingen kan ze volgen, zodat ze naar deze opleiding kan?

tekst 2

De juiste opleiding

Na de lagere school ga je naar het voortgezet onderwijs. Daarna kan je nog verder naar school gaan en een vervolgopleiding volgen.

In een vacature voor een baan staat altijd vermeld welke vooropleiding vereist is. Het Surinaamse onderwijssysteem kent veel opleidingen in diverse richtingen. Vind jij administratief werk leuk? Kies dan voor het Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs (IMEAO). Wil je leraar worden? Dan ga je naar de Lerarenopleiding Beroeps- onderwijs (LOBO). Als je kunstenaar wilt worden, kan je naar de Academie voor Hoger Kunst- en Cultuuronderwijs (AHKCO). Overdag werken en 's avonds naar school? Dat kan ook, bijvoorbeeld op het Avond Middelbaar Technisch Onderwijs (AMTO).

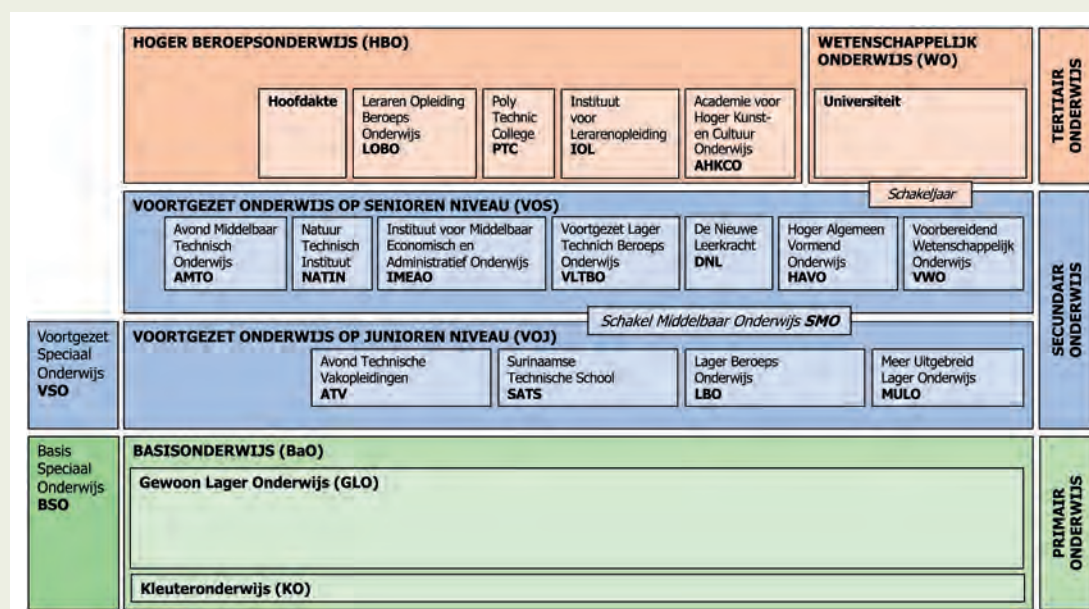
Sommige opleidingen zijn heel praktisch. Je leert in de opleiding al precies hoe je dingen moet dóen. Andere opleidingen zijn meer theoretisch. Je leert vooral uit boeken. Pas als je gaat werken, leer je hoe je het vak in de praktijk moet brengen.

Heb je een diploma gehaald voor je opleiding? Dan kan je doorstromen naar een opleiding waarmee je hogerop kunt komen. Vind je je opleiding toch niet zo geslaagd? Je kunt dan de overstap maken naar een andere opleiding op hetzelfde niveau.

Sommige opleidingen kan je niet in Suriname doen; daarvoor moet je naar het buitenland. Je kan een beurs aanvragen om je studie te bekostigen.

Het onderwijssysteem in Suriname

(vereenvoudigde weergave van het Surinaams onderwijssysteem in 2020)

TERUGKIJKEN

Waarom is het handig om informatie in een schema te zetten?

JE LEERT

- de zinsdelenproef uitvoeren;
- de verschillende zinsdelen van een zin benoemen.

INFORMATIE

Weet je nog? Om de zinsdelen in een zin te benoemen, volg je het stappenplan.

Stappenplan zinsdelen benoemen**Zinsdeelproef**

- Zoek de persoonsvorm;
- Een zinsdeel is het woord of groepje woorden dat je voor de persoonsvorm kunt zetten.

Stap 1 persoonsvorm (pv)

- Gebruik de 3-vragenproef om de persoonsvorm te vinden.

Stap 2 werkwoordelijk gezegde (wg)

- Alle werkwoorden in een zin.

Stap 3 onderwerp (ow)

- Vraag: wie/wat + wg.

Stap 4 lijdend voorwerp (lv)

- Vraag: wie/wat + wg + ow.

Stap 5 Meewerkend voorwerp (mv)

- Vraag: wie/wat + wg + ow (+ lv).

Stap 6 Bijwoordelijke bepaling (bwb)

- Vraag: waar + wg + ow (+ lv);
- Vraag: wanneer + (wg) + (ow) (+ lv);
- Vraag: Hoe + (wg) + (ow) (+ lv).

OPDRACHT 1

Schrijf de zinnen over. Verdeel ze in zinsdelen met de zinsdeelproef. Doe het zo:
Morgen /bezoek / ik /mijn nieuwe school.

- De monteur repareert de oude auto in de garage.
- Mevrouw Holwijn koopt op de markt mopés en manja's.
- Tussen de bomen vliegen blawki's heen en weer.
- In de pauze eten de meeste kinderen een broodje.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen over en benoem de verschillende zinsdelen.

- Op de technische school leren de leerlingen een elektrische installatie aanleggen.
- Na een jaar behalen Shermaine en Surendra hun glo-getuigschrift.
- Orlanda wil graag elektrotechniek studeren.
- Elke dag moet Gregory op zijn kamer zijn huiswerk maken.

TIP

Niet alle zinsdelen komen altijd in de zin voor.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen over en benoem de verschillende zinsdelen.

- Vorig jaar heeft de leerkracht Tyrone een goed advies gegeven.
- Gisteren heeft Regillio zijn broer een spannend verhaal verteld.
- In de klas legt de leraar de moeilijke som nog een keer uit aan Quincy.
- Scholen ontvangen jaarlijks een subsidie van de overheid.

TERUGKIJKEN

Welke zinsdelen vind je in elke zin? Schrijf je antwoord op.
Kies uit: pv - wg - ow - lv - mv - bwb

Informatie opzoeken in een boek

JE LEERT

- hoe je informatie opzoekt in een boek met een inhoudsopgave of een index.

INFORMATIE

Als je informatie wilt opzoeken in een boek, stel je jezelf altijd de volgende vragen:

- Wat wil ik opzoeken?
- Welk hulpmiddel kan ik daarbij het beste gebruiken?
- Waar kan ik dat hulpmiddel in mijn boek vinden?

De meest voorkomende hulpmiddelen zijn:

- De inhoudsopgave: een overzicht van alle hoofdstukken en paragrafen van een boek. Die staat meestal voorin.
- De index of het register: een lijst met trefwoorden. Die staat meestal achterin.

OPDRACHT 1

Hieronder zie je de inhoudsopgave van een opleidingsgids. In de inhoudsopgave staan de titels van de hoofdstukken en de paragrafen van de gids.

De paginanummers staan erachter.

- Je weet nog niet welke opleiding je wilt gaan doen en zoekt hulp bij het kiezen.
Naar welk hoofdstuk ga je?
En naar welke paragraaf in dat hoofdstuk ga je? Schrijf het paginanummer erbij.
- Op welke pagina vind je meer informatie over de Academie voor Hoger Kunst en Cultuur Onderwijs?

Inhoudsopgave		
1	Hoe kies je een opleiding	
1.1	Keuzewijzer	8
1.2	Toelatingseisen	14
2	Opleidingen	
2.1	LOBO Lerarenopleiding Beroepsonderwijs	20
2.2	IMEAO Instituut voor Middelbaar Economisch Administratief Onderwijs	26
2.3	AMTO Avond Middelbaar Technisch Onderwijs	32
2.4	AHKCO Academie voor Hoger Kunst- en Cultuuronderwijs	38
	Index	44

OPDRACHT 2

Hieronder zie je een deel van de index van de IMEAO-opleidingsgids.
In de index staan trefwoorden op alfabetische volgorde. De paginanummers staan erachter.
Soms staat de informatie over het onderwerp op meerdere pagina's.
Schrijf de antwoorden in je schrift.

- Je wilt weten aan welke eisen je moet voldoen om op het IMEAO te worden toegelaten.
Bij welk trefwoord kijk je?
Op welke pagina('s) vind je die informatie?
- Je denkt erover om secretaresse te worden.
Bij welk trefwoord kijk je? [...]
Op welke pagina('s) vind je die informatie?
- Je wilt later in een hotel werken en je wilt weten of je daar op het IMEAO een opleiding voor kunt volgen.
Bij welk trefwoord kijk je? [...]
Op welke pagina('s) vind je die informatie?

Index	
administratief economisch	8
beroepen	5
boekhouden	8, 9
carrière	5, 6
commercieel-economisch	14
computervaardigheden	18
loopbaan	5, 6
management	16, 20
organisatie	16, 20, 25
secretarieel	5, 8
stage	25
statistiek	20
studietoelage	30
toelatingseisen	31
toerisme	16, 20

OPDRACHT 3

Kijk in de index bij opdracht 2. Bij carrière en loopbaan staan precies dezelfde paginanummers. Waarom is dat zo, denk je?

TERUGKIJKEN

Bedenk nu zelf een vraag over een opleiding of over IMEA.
Ik wil opzoeken ...
Op welke pagina('s) vind je de informatie? Op pagina ...

Vruchten en bomen in verschillende talen

JE LEERT

- de namen van vruchten in verschillende Surinaamse thuishalen;
- een kort gesprek voeren over het planten van vruchtbomen in verschillende Surinaamse thuishalen.

INFORMATIE

Vruchten hebben een eigen naam in verschillende talen. Hieronder staat een lijst met de namen van zeven vruchten in elf Surinaamse thuishalen.

Vruchtennamen in verschillende Surinaamse thuishalen

				
	awara	kokosnoot	manja	pommerak
ARO	awaraha	kodibio mathokon koro	maya	pommerak
KAR	awara	kòko	mangy	pommyrak
MAN	xīng zōng guǒ	yēzi	máng guǒ	lián wù
NED	awara	kokosnoot	manja	pommerak
OKA	awaa	kokoonoto	manyen	pomulaki
SAA	awaa	kökönötö njanjan	manja	pomlaki
SAR	awara (Sranan spelling) vroeger: wálá	nariyar	ám	pommerak (Nederlandse spelling) oudere Sarnámisprekers: pomrák
SRA	awara	kkronto	manya	pommerak
SUJ	awara	klaapa	pelem	jambu abang
TRI	awala	kokonoto/ paki- noto	manka/majan	oroimë
WAY	awala	kokonoto	maja	oloi hapon tëpelem

Vruchtennamen in verschillende Surinaamse thuistalen

			
	sapotille	sinaasappel	zuurzak
ARO	pera	lemona	kayedi
KAR	sapatija	apryryna	urusuru
MAN	rénxīn guǒ	chéngzi	shìjiā guǒ
NED	sapotille	sinaasappel	zuurzak
OKA	sapatiya	apeesina	atuku
SAA	sapatia	apesina	alukutu
SAR	sapatiyá	parsiná	salifá
SRA	sapatiya	apresina	sunsaka
SUJ	sawo	<i>jeruk parsinah</i>	<i>nangka sabrang</i>
TRI	tumurimě	peresina/ěpěřě-sina	irira
WAY	-	pelesina	iliwaimě

OPDRACHT 1

Vertaal het volgende gesprek naar je eigen thuistaal. Als er leerlingen in je groep zijn die dezelfde thuistaal spreken, mag je dit samen doen.

Leerling A: Wat doe je?

Leerling B: Ik plant vijf bomen.

Leerling A: Waarom doe je dat?

Leerling B: Ik denk aan de toekomst.

Leerling A: De toekomst?

Leerling B: Ja, over een paar jaar heb ik (vijf vruchten opnoemen).

Leerling A: Je bent slim.

OPDRACHT 2

- Bepaal onderling wie de rol heeft van leerling A en wie die van leerling B.
- Speel het rollenspel.
Gebruik je vertaling van het rollenspel van opdracht 1.
- Moedig leerling B aan om jouw thuistaal te spreken. Doe het nogmaals voor, als die moeite heeft met de uitspraak.
- Geef leerling B complimentjes als hij/zij het goed doet.

TERUGKIJKEN

Schrijf in je schrift drie zaken op die je tijdens deze les hebt geleerd.

15

Verwachtingsvragen

JE LEERT

- verwachtingsvragen stellen voordat je naar een tekst luistert;
- verwachtingsvragen beantwoorden bij het luisteren naar een tekst.

INFORMATIE

Verwachtingsvragen:

- beginnen met w/h-woorden: wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe;
- stel je voordat je de tekst in zijn geheel gaat beluisteren;
- helpen je helpen om beter naar de tekst te luisteren, waardoor je de tekst beter begrijpt.

OPDRACHT 1

- Luister naar de inleiding van de tekst 'Het dagboek'.
- Tijdens het luisteren beantwoord je voor jezelf de volgende vragen:
 - Wie is de hoofdpersoon?
 - Waar is hij nu?
 - Wat is er gebeurd?
 - Wanneer is dat gebeurd?
 - Waarom gebeurde dat?
 - Hoe was dat voor hem?

OPDRACHT 2

- Luister naar het volgende fragment van de tekst.
- Bedenk samen met je duopartner twee verwachtingsvragen. Schrijf ze op.
- Luister naar het vervolg van de tekst.
- Bespreek de antwoorden op jullie verwachtingsvragen.

OPDRACHT 3

- Luister naar het volgende fragment uit het dagboek.
- Bedenk samen met je duopartner drie verwachtingsvragen. Schrijf ze op.
- Luister naar het vervolg van de tekst.
- Bespreek de antwoorden op jullie verwachtingsvragen.

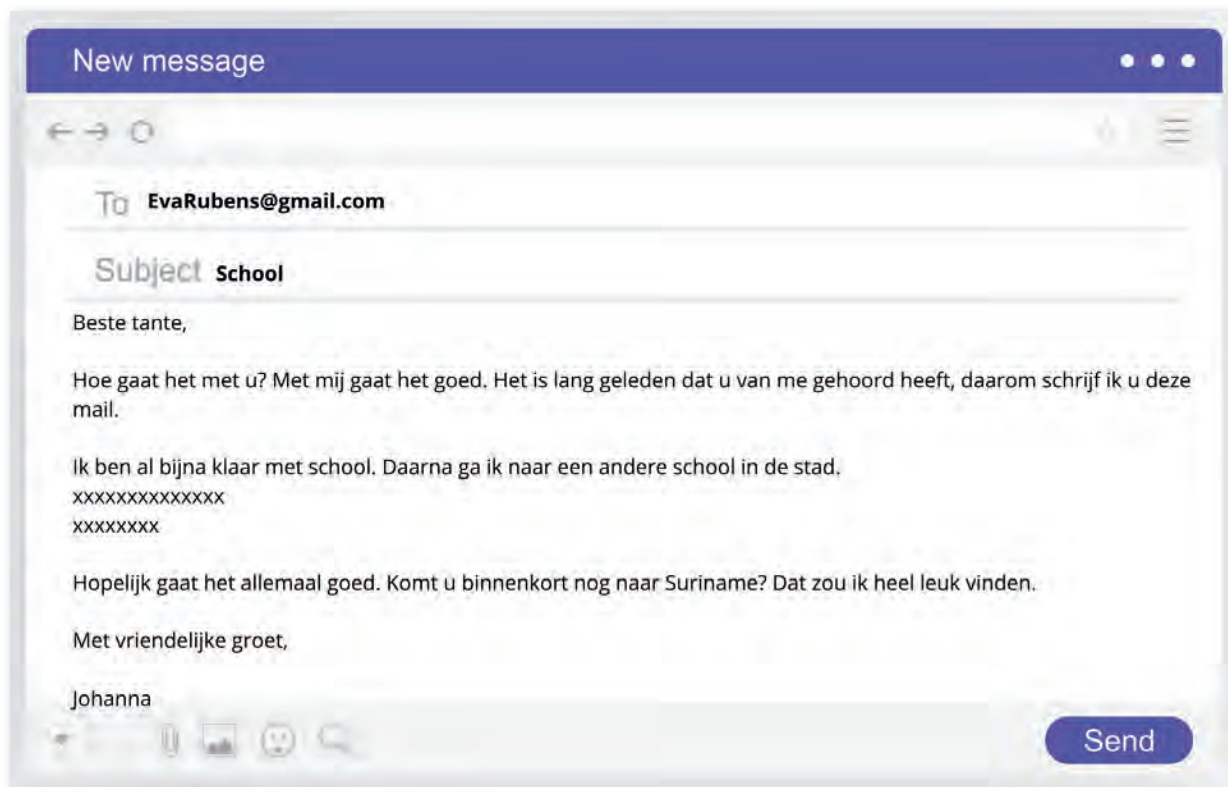
TERUGKIJKEN

Was je nieuwsgierig naar de antwoorden op de verwachtingsvragen?
Heb je beter kunnen luisteren door de verwachtingsvragen?
Heb je de tekst beter begrepen door het beantwoorden van de verwachtingsvragen?

Een e-mail schrijven

JE LEERT

- een e-mail schrijven aan een bekende.

INFORMATIE

Een **e-mail** is een elektronische brief, dat is een brief die je maakt en verstuurt met een mailprogramma. Een e-mail aan een bekende schrijf je zo:

1. Typ het e-mailadres van de persoon aan wie je de mail stuurt.
2. Noem kort het onderwerp van je e-mail.
3. Schrijf het bericht. Dat bestaat uit verschillende onderdelen:
 - a. een passende aanhef;
 - b. een inleiding waarin je schrijft waarom je de e-mail stuurt;
 - c. een kern waarin je schrijft wat je eigenlijk wilt vertellen of vragen;
 - d. een slot waarin je schrijft wat je van de ander verwacht of hoopt;
 - e. een passende groet.
4. Stuur eventueel een bijlage mee, bijvoorbeeld een foto.
5. Klink op 'Verzenden' om de e-mail te verzenden.

OPDRACHT 1

Volgend jaar maak je een nieuwe start op het voortgezet onderwijs. Dit is vaak een leuke, maar ook spannende tijd. Daarover ga je een e-mail schrijven aan een bekende, bijvoorbeeld een familielid in Brazilië of Nederland.

- Bedenk aan wie je de e-mail gaat schrijven.
- Bedenk wat je wil gaan vertellen. Het moet gaan over:
 - de vo-school waar je naartoe gaat;
 - wat je ervan vindt om daar naartoe te gaan;
 - wat je van die school verwacht.
- Wissel je ideeën uit met je duopartner.

TIP

Kijk in de themawoordenlijst welke woorden je kunt gebruiken.

OPDRACHT 2

Schrijf de e-mail. Volg de stappen in het informatieblokje. Maak de kern niet langer dan acht zinnen en zeventig woorden.

OPDRACHT 3

- Controleer je schrijfwerk.
 - Zijn alle onderdelen ingevuld? ja / nee
 - Staat er een passende aanhef boven het bericht? ja / nee
 - Heb je in de inleiding geschreven waarom je de e-mail schrijft? ja / nee
 - Heb je in de kern geschreven wat je wilde zeggen? ja / nee
 - Heb je de mail goed afgerond in het slot? ja / nee
 - Staat er een passende groet onder het bericht? ja / nee
 - Is de spelling correct? ja / nee
- Verbeter zo nodig je werk.

OPDRACHT 4

Wissel je e-mail met die van je duopartner. Geef elkaar een top en een tip.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het lastigste om te schrijven in een e-mail: de inleiding, de kern of het slot? Waarom?

JE LEERT

- hoofdletters gebruiken in combinatie met punten en dubbele punten.

INFORMATIE

Weet je nog? Leestekens zoals een punt en een dubbele punt helpen om de tekst goed te kunnen lezen. Dat geldt ook voor het gebruik van hoofdletters.

Je schrijft een hoofdletter:

- aan het begin van een zin;
- aan het begin van een citaat;
- bij namen van mensen, aardrijkskundige namen en officiële feestdagen.

Je schrijft een dubbele punt als daarna een opsomming, een uitleg of een citaat volgt.

Voorbeeld:

Dit is wat Farishada vertelde: "Suriname is niet alleen de naam van ons land, maar ook de naam van een grote rivier."

OPDRACHT 1

Overleg welke woorden met een hoofdletter geschreven moeten worden. Schrijf die woorden in je schrift.

1. "wat vierden we eigenlijk op de dag van de marrons?" vroeg rinesh.
2. enid zei: "dan vierden we dat er vrede werd gesloten."
3. "ja tussen de nederlanders en de marrons in het oerwoud," vulde carl aan.
4. "de vrede is al 250 jaar geleden gesloten en vanaf 2010 is de dag van de marrons een officiële feestdag," wist orlando nog te vertellen.

TIP

Een citaat is een letterlijke uitspraak van iemand, die door iemand anders precies zo wordt overgenomen.

OPDRACHT 2

- a. Schrijf de twee zinnen in je schrift. Zet een punt, een dubbele punt en een hoofdletter waar die horen.
 1. gregory zegt een beetje sip ik weet niet of ik het helemaal snap
 2. juf priya zegt vol trots ik kan echt zien dat je al goed geoefend hebt
- b. Schrijf de aardrijkskundige namen in je schrift met hoofdletters.
 - atlantische oceaan
 - zuid-amerikaanse
 - noordoost-suriname
 - surinaamse kranten

OPDRACHT 3

- a. Lees de tip en bekijk de voorbeelden.
Bekijk de voorbeelden:

Lijstje 1

Jan Pieter van Albina
J.P. van Albina
de heer Van Albina
de heer J.P. van Albina

Lijstje 2

Shanti Weltevree
S. Weltevree
mevrouw Weltevree
mevrouw S. van Albina-Weltevree

TIP

De voornaam en de
familiennaam van
een persoon schrijf
je met een hoofd-
letter.

- b. Maak op dezelfde manier als in het voorbeeld twee lijstjes.
Eén met de naam van je moeder (oma, tante) en een met de naam van je vader (opa, oom). En als ze zijn overleden, zet je een kruisje erachter.

Mijn (stief)moeder heet	Mijn (stief)vader heet
Mijn oma heet	Mijn opa heet
Mijn tante heet	Mijn oom (broer van mijn moeder) heet

Soraya Sardjoe
Zinniastraat 48
Paramaribo, Suriname

TERUGKIJKEN

- a. Schrijf je naam, adres en woonplaats op. Denk aan de hoofdletters.
b. Wissel van schrift en bespreek of de hoofdletters op de juiste plaats staan.

18 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Mijn toekomst.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
betreffen	aangaan, raken	Wat mij betreft, is Damaru de beste zanger van Suriname.
de computer-animatie	digitale techniek waarbij een serie afbeeldingen achter elkaar bewegingen laten zien	In tekenfilms worden computera-nimaties gemaakt waarmee de getekende figuren echt lijken te bewegen.
futuristisch	heel erg modern, zoals het er misschien in de toekomst zal uitzien	Enthousiaste ontwerpers maken futuristische schetsen voor wonen en reizen in de toekomst.
imposant	Indrukwekkend	Ik raak onder de indruk van de imposante gebouwen in die moderne stad.
ingenieus	heel slim en handig	Die uitvinders bedenken een ingenieus plan om vliegtuigen minder vervuilend te maken.
de microchip	klein plaatje met elektrische schakelingen dat allerlei functies kan hebben	In veel elektrische apparaten zit een microchip, waarop allerlei digitale informatie staat om het apparaat te laten werken.
onvoorstelbaar	wat je je niet kunt voorstellen	Dolores vindt het onvoorstelbaar dat haar kind later misschien naar een andere planeet zal reizen.
optimaal	zo gunstig of goed mogelijk	Om je smartphone optimaal op te laden, kun je hem het best even uit zetten.

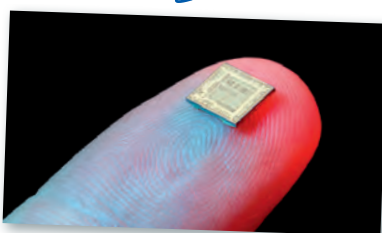

de computer-animatie

futuristisch

de microchip

supersonisch

de problematiek	alle problemen samen	De regering wil de problematiek van wateroverlast door regen en overstromingen aanpakken.
de realiteit	de werkelijkheid, wat echt bestaat	Je kunt mooi fantaseren over je toekomst, maar de realiteit is dat je hard moet studeren om een diploma te halen.
scannen	een opname maken, bijvoorbeeld van een deel van het lichaam	De arts maakte een scan van haar heup om te zien waar haar pijn vandaan komt.
spectaculair	sensationeel, sterk de aandacht trekkend	Divali, het lichtjesfeest, wordt elk jaar begonnen met een spectaculaire optocht waarbij je je ogen uit kijkt.
supersonisch	sneller dan de snelheid van het geluid.	Het nieuwe supersonische vliegtuig kan iets meer dan twee keer sneller gaan dan het geluid.
transformeren	veranderen, omzetten in een andere vorm	Om het makkelijker te maken om door het land te reizen, moet het wegennet getransformeerd worden.
vernuftig	heel slim en handig	De bakker kwam op het vernuftige idee om van het oude brood compost (mest) te maken voor de moestuin.

OPDRACHT 1

Schrijf de woorden a t/m f in je schrift. Schrijf het woord (1 t/m 6) dat erbij hoort erachter.

a. Futuristisch
b. Indrukwekkend
c. De realiteit
d. Optimaal
e. Spectaculair
f. Vernuftig

1. Best
2. Hypermodern
3. Imposant
4. Ingenieur
5. De werkelijkheid
6. Sensationeel

OPDRACHT 2

Welk themawoord past in de zin?

- In de filmindustrie wordt veel geld uitgegeven aan ... voor science-fictionfilms.
- De filmmaker laat een ... gebouw ontwerpen zoals dat er over 100 jaar zou uitzien.
- Dankzij allerlei ... uitvindingen moet het gebouw zelf voor zijn energie kunnen zorgen.
- Iedereen is onder de indruk van de hoogte van het gebouw, het ziet er ... uit.
- De architect verzint bij zijn ontwerpen de meest bizarre dingen en verliest de ... uit het oog.
- Met deze ... lift kunnen bezoekers binnen enkele seconden bovenop het dakterras staan.
- Vanaf het dak heb je een ... uitzicht.

OPDRACHT 3

Bespreek de antwoorden bij opdracht 2 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

OPDRACHT 4

Noteer de woorden hieronder in je schrift. Bedenk om de beurt woorden die erbij passen. Schrijf achter elk woord vier woorden die erbij passen.

- a. De computeranimatie
- b. De microchip
- c. Onvoorstelbaar
- d. Scannen
- e. Futuristisch

OPDRACHT 5

Werk samen met een ander duo. Degene die het eerst jarig is, mag beginnen.

- a. Kies een rijtje woorden uit je schrift bij opdracht 4. Zeg niet welk themawoord het is.
- b. Lees van jouw rijtje de andere woorden voor.
- c. De anderen raden welk themawoord bij dat rijtje hoort. Lukt dat? Dan heb je het goed gedaan.
- d. Hierna is de volgende rechts van de beginner aan de beurt.

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden kende je nog niet? Maak er een zin mee waar de betekenis uit blijkt.

Een sciencefictionverhaal

JE LEERT

- waar je een sciencefictionverhaal aan herkent.

INFORMATIE

Sciencefiction is een woord uit het Engels. Het betekent letterlijk 'wetenschapsverzinsel'. In sciencefiction gaat het om verzonnen toekomstbeelden. Daarin speelt vooruitgang door technologie en wetenschap een grote rol. Sciencefiction vind je terug in verhalen, maar ook in bijvoorbeeld films en games.

OPDRACHT 1

Lees tekst 3.

Vertel elkaar het verhaal na. Verwerk in je verhaal de antwoorden op de vragen: wie, wat, welke, waar, wanneer en hoe.

OPDRACHT 2

- Waaraan herken je dat dit verhaal zich in de toekomst afspeelt? Bespreek dat samen. Schrijf daarna twee van die herkenningpunten op.
- Waaraan herken je dat dit verhaal fantasie is? Bespreek het samen. Schrijf daarna twee van die herkenningpunten op.

OPDRACHT 3

In sciencefiction spelen technologie en wetenschap een rol. Waar zie je dat in het verhaal? Bedenk samen nog twee voorbeelden. Schrijf die in je schrift.

OPDRACHT 4

Hoe zou het verhaal verder kunnen gaan? Schrijf samen in vijf tot zeven zinnen (minimaal zestig woorden) hoe het verhaal verder zou kunnen gaan.

OPDRACHT 5

Zou jij op planeet X willen wonen? Vertel aan elkaar waarom jullie wel of niet op planeet X zouden willen wonen.

tekst 3

Planeet X - een science fictionverhaal

Zero voelt even aan zijn oor als hij een voet zet op Planeet X. In negen seconden is hij van de aarde naar planeet X gesuisd. De microchip in zijn oor heeft hem verdoofd, waardoor hij niets van de supersonische vlucht heeft gemerkt. Nog een beetje beduusd en verward van de snelle reis neemt hij de omgeving in zich op.

Wow! Wat spectaculair om te zien hoe alles in de natuur hier afwijkend is van wat hij op aarde kent: vierkante kousenbanden, vierkante meloenen en vierkante awara's. Onvoorstelbaar hoe alles er anders uitziet.

Hij denkt terug aan de aarde. Geen enkele president had de problematiek van de verwoesting kunnen voorkomen. Planten, dieren en mensen waren gestorven door al die vervuiling en besmettelijke ziekten. De realiteit is dat de aarde geen goede plek meer is voor mensen om er te wonen. Toen wetenschappers Planeet X ontdekten en uitvonden dat op deze planeet menselijk leven mogelijk was, duurde het niet lang voor de eerste mensen zich er vestigden. En nu begint ook Zero op planeet X aan een nieuw leven.

Een zelfsturende auto zonder chauffeur stopt. De deuren zwaaien open. Zero stapt in en gaat voorin zitten. Direct klinkt een stem: "Ga rustig zitten, uw gewicht en lengte worden gemeten, zodat we kunnen zorgen voor een optimaal zitgemak." Een vernuftig apparaatje schuift uit het

dak en scant zijn lichaam. Zero voelt hoe de harde autostoel transformeert tot een comfortabele fauteuil. Hij haalt diep adem en ontspant zich. Wat hem betreft mag deze rit wel even duren.

De auto zoekt langs futuristische gebouwen, gemaakt van staal en glas. Ondanks de drukte bewegen de auto's op ingenieuze manier langs elkaar, zonder te botsen. Bij een gebouw met een imposante ingang stopt de auto. Zero stapt uit en loopt langzaam naar de ingang.

Ook nu hoort hij weer een stem. "Ga voor het scherm staan en kijk recht vooruit." Zero zoekt om zich heen. Links van de deur merkt hij een groot zwart scherm op. Bliep. Het scherm gaat aan. Een computeranimatie van een vriendelijke vrouw verschijnt op het scherm. "Welkom, Zero, op planeet X. Vanaf vandaag is dit je nieuwe leefomgeving! We zijn blij dat je er bent, we verwelkomen graag jonge mensen. De jeugd heeft de toekomst!"

TERUGKIJKEN

Vertel in je eigen woorden wat een sciencefictionverhaal is.

20 Herhaling van de lessen 4 en 12

JE HERHAALT

- van twee zinnen één zin maken met een voegwoord;
- hoe je bepaalt bij welke voegwoorden de woordvolgorde verandert;
- de verschillende zinsdelen van een zin benoemen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug bij les 4 en les 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Maak van elke twee zinnen hieronder één zin. Kies daarbij zelf een voegwoord. Verander de woordvolgorde als dat nodig is.

- Taisha houdt van baby's. Ze wil kinderverzorgster worden.
- Jerrel ruimt het gereedschap op. Hij heeft de afvoer gerepareerd.
- Nigel houdt het meest van voetballen. Rabin vindt basketbal leuker.

OPDRACHT 2

Maak van elke zin hieronder twee zinnen. Verander de woordvolgorde als dat nodig is. Schrijf onder de zinnen het voegwoord. Zet daarachter of de woordvolgorde verandert of niet verandert.

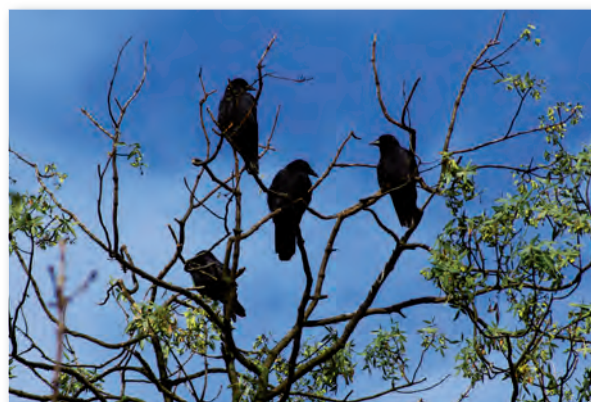
- Kendra houdt van koken, maar ze heeft een hekel aan wassen.
- Roy en Kenley oefenen Engelse leenwoorden, terwijl Ricardo aan het voetballen is.
- Zodra ik klaar ben met mijn huiswerk, ga ik naar buiten.

OPDRACHT 3

Benoem de verschillende zinsdelen.

- Elke week bezoekt Kimberley met haar zusje haar oma in Flora.
- Snel plakte William de leuke fietsband.
- Vanmiddag wil Asha haar zusje een lekker snoepje geven.
- De ambtenaar zal de minister zo gauw mogelijk een belangrijk bericht sturen.
- De raven zoeken vruchten in de bomen langs de rivier.

TERUGKIJKEN

Schrijf drie voegwoorden op waarbij de volgorde van de woorden niet verandert. Welke zin vond je het lastigste om te ontleden? Waarom?

21 Herhaling van de lessen 5 en 13

JE HERHAALT

- letterlijk of figuurlijk taalgebruik;
- de letterlijke en figuurlijke betekenis van woorden en zinnen aangeven;
- hoe je informatie opzoekt in een boek met een inhoudsopgave of een index.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug bij de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Schrijf op: zijn de onderstreepte woorden letterlijk of figuurlijk gebruikt?

- Mijn ouders organiseerden ene groot feest om hun zilveren bruiloft te vieren.
- Deze zilveren ring is een aandenken aan mijn oma Nora.
- Er gaat niets boven een zacht kussen om op te slapen.
- Sarinah is altijd lief en aardig; mensen zeggen dat ze een zacht karakter heeft.
- Als er problemen zijn vallen er soms harde woorden.
- Pas op, straks loop je nog tegen de harde planken.

OPDRACHT 2

Wat is de betekenis van de figuurlijk gebruikte woorden uit opdracht 1? Schrijf die erachter.

OPDRACHT 3

Hoe kun je zeggen wat er in elk van de onderstaande zinnen staat, zonder figuurlijke taal te gebruiken?

- De bruid was echt een plaatje.
- Inter Moengotapoe is al vier wedstrijden ongeslagen.
- Orlando is altijd het zonnetje in huis.

OPDRACHT 4

Hieronder zie je de inhoudsopgave van een wetenschappelijk tijdschrift.

In de inhoudsopgave staan de titels van de artikelen in het tijdschrift met een korte omschrijving. De paginanummers staan erachter.

INHOUDSOPGAVE

1 Pas op, de robots komen eraan!	6
Worden ze slimmer dan wij?	
2 Welkom op Mars	11
Zo zal de eerste bemande vlucht eruit zien.	
3 Jonge Einsteins	16
Vernuftige uitvindingen van tieners.	
4 Proefjes & zo	20
Stop een ei in een fles of maak een colafontein.	
5 Onvoorstelbaar groot...	24
Maak kennis met de vijf grootste machines ter wereld.	

Bedenk telkens welk artikel je wilt lezen. Schrijf de titel en het paginanummer op.

- Je wilt een artikel lezen over ruimtevaart.
- Je wilt een artikel lezen over kunstmatige intelligentie.
- Je wilt zelf experimenten doen.

OPDRACHT 5

Hieronder zie je de index van een informatief boek over wetenschap.

In de index staan trefwoorden op alfabetische volgorde. De paginanummers staan erachter.

INDEX

code	121
computers	121
diersoorten	39
evolutieleer	39
heelal	99
kernenergie	11
radioactiviteit	11
relativiteitstheorie	71
renaissance	147
zwarte gaten	99

- Je wilt meer weten over de zwarte gaten in het heelal.
Bij welk trefwoord kijk je?
Op welke pagina ('s) vind je die informatie?
- Sommige paginanummers staan er dubbel in. Waarom is dat, denk je?

TERUGKIJKEN

Leg uit waarom een inhoudsopgave en een index handig zijn.

Goudzoekerslied / Beroepen in verschillende talen

JE LEERT

- het lied 'Gowtu e bari pengelenge pangelanga' zingen;
- de namen van zeven beroepen, die horen bij belangrijke middelen van bestaan in Suriname in verschillende Surinaamse thuistalen.

INFORMATIE

De goudwinning is al heel lang een belangrijk middel van bestaan in Suriname. In het begin van de twintigste eeuw was er zelfs een trein die vanaf Paramaribo liep naar de goudvelden in het binnenland. De goudzoekers bleven steeds enkele maanden op de concessies. Als ze terugkwamen naar de stad, konden ze hun goud tegen een bepaalde prijs verkopen. Uit die tijd is dit liedje dat gezongen werd als de mannen terugkwamen naar de stad.

Sranan	Nederlands
(6x) Gowtu e bari, <i>pengelenge pangelange</i>	(6x) Goud rinkelt, <i>rinkelgeluid</i>
(1x) Gowtuman komopo a busi tide	(1x) De goudzoekers zijn vandaag uit het bos gekomen
Gowtu e bari, <i>pengelenge pangelange</i>	Goud rinkelt, <i>rinkelgeluid</i>

Goudzoekers die aan kleinschalige goudwinning doen worden **porknokkers** genoemd. Grootschalige mijnbouw is heel complex. Je hebt mensen nodig die gespecialiseerd zijn in verschillende onderdelen van de mijnbouw, bijvoorbeeld **chemici**. Zij hebben verstand van de chemische stoffen die gebruikt worden bij het uit het erts onttrekken en zuiveren van het goud. **Operators** om de graafmachines te bedienen zijn ook belangrijk. Goudwinning levert veel geld op, maar is schadelijk voor het milieu. Hetzelfde is het geval met de houtkap. De **houtkappers** en **boswachters** moeten erop letten dat er niet te veel bomen gekapt worden. Waar bomen zijn gekapt, moeten nieuwe bomen worden geplant. Eco-toerisme, waarbij kleine groepen toeristen het oerwoud bezoeken, is niet schadelijk voor het milieu. Wel moeten de **gidsen** van de **touroperators** erop letten dat de toeristen geen afval gooien in het bos.

1	Arowaks
2	Karîna auran
3	Mandarijn
4	Nederlands
5	Okanisi
6	Saamaka
7	Sarnámi
8	Sranan
9	Surinaams-Javaans
10	Trio
11	Wayana

Beroepen in verschillende Surinaamse thuistalen

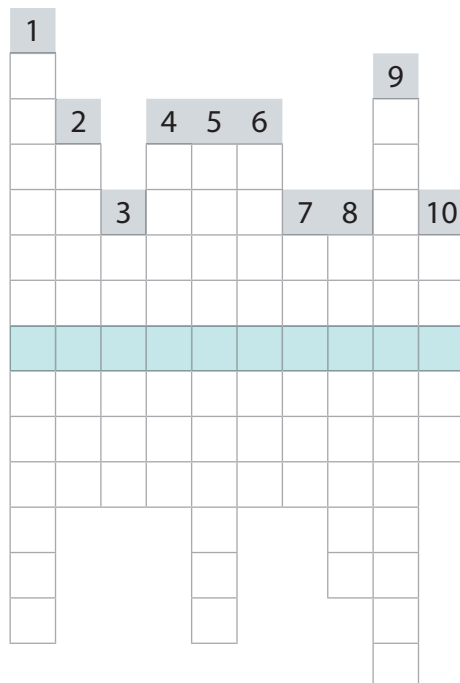
			
1	yakhatwo loko nekhe bera kaleme	ikehe khonan maritho twa tho	bokodarhin duru duru dakwamaro
2	ikamipo upinen	chemicus	machine undymanen
3	gètí táojīn zhě	huàxué jiā	jīxiè cāozuò yuán
4	porknocker	chemicus	operator
5	gowtuman	olabotolianman	operator
6	gowtuman	wan sēmbě di ta mōkisi sonisoni makandi ta luku andi a o ko	di sēmbě di ta wooko di soni
7	soná khode wálá	rasáinik	machien caláwe wálá
8	gowtman	chemicus	operator
9	<i>tukang golèk emas</i>	<i>juru kēmi</i>	<i>tukang nglakoké poklin</i>
10	koutu pēkēn (ëikararë koutu eratëne)	ëiwarëto	masin pēkēn/entu
11	inēlēlē goutu upine	tēmamine eitop tom tuwalon	lo awatop pēkēn

Beroepen in verschillende Surinaamse thuistalen

				
1	ada ladatho	konoko baririn	yada kotatho	dukhutho yadwathi khonan
2	wewe ÿkotonen	ituru enenen	topotonon arop-onen	aroponamon jopotory
3	fámù gōng	hùlín yuán	dǎoyóu	lǚxíng zǔzhī zhě
4	houtkapper	boswachter	gids	touoperator
5	udubusiman	busisikowtu	tulesi tyaiman	tulesikantooman
6	sēmbě di ta wooko udu	matu sikōutu	sēmbě di ta lei i pasi	wan sēmbē di ta tja sēmbē ta lontu kondē
7	lakri káte wálá, lakarhárá	jangal ke rakhwálá, jangal ke sipáhi	aguwá (márg darshak, path pradarshak)	yátrá daftar, yátrá sancálak (beiden weinig gebruikt)
8	kapuman	busi skowtu	fesman	touoperator
9	<i>tukang potong kayu</i>	<i>tukang jaga alas</i>	<i>penuntun turis</i>	<i>kantoran tuntunan turis</i>
10	wewe akēne	itu ikurunmane	turesi arē arēne	turakanainton enone
11	wewe akēhne	itu enene	ēlē ēlētēn	ēhtëlē itēhe aptau eitop upotop

OPDRACHT 1

- Neem de puzzel over in je schrift.
- Maak de puzzel.
Vul bij elk cijfer de naam van het beroep in.
Doe dit in de taal die tussen de haakjes staat.
- Welk beroep staat er op de gekleurde lijn? In welke taal?

- Boswachter (Arowaks)
- Porknocker (Saamaka)
- Gids (Sranan)
- Chemicus (Sarnámi)
- Boswachter (Saamaka)
- Chemicus (Surinaams-Javaans)
- Gids (Mandarijn)
- Chemicus (Trio)
- Operator (Wayana)
- Gids (Sarnámi)

OPDRACHT 2

Doe je boek dicht.
De leerkracht noemt een beroep in een bepaalde taal. Zeg het woord voor dit beroep in een andere taal.

TERUGKIJKEN

Welke namen van beroepen kende je al?

Een denkgesprek voeren

JE LEERT

- wat een denkgesprek is;
- hoe je een denkgesprek voert.

INFORMATIE

In een **denkgesprek** praat je samen over het antwoord op een vraag. Het antwoord kan een mening zijn, een idee of een oplossing.

Een denkgesprek gaat zo:

- Je denkt eerst zelf na over de vraag en bedenkt een antwoord.
- Je vertelt je antwoord en legt uit waarom je er zo over denkt. Je geeft argumenten voor je antwoord.
- Je luistert goed naar anderen en reageert op hen.

Bij een denkgesprek oefen je: nadenken, je mening (of idee of oplossing) geven, luisteren naar de ander, reageren op anderen.

OPDRACHT 1

Stel je het leven in 2075 eens voor.

- Denk eerst zelf na. Bedenk één ding wat volgens jou heel anders zal zijn dan nu. Bedenk ook redenen en argumenten voor jouw idee.
- Vertel om de beurt je idee aan elkaar. Probeer de anderen te overtuigen met je argumenten.
- Luister naar de ideeën en argumenten van anderen. Vind je ze geloofwaardig? Praat erover.

OPDRACHT 2

Ingenieuze ramen

In en om het huis zal er in de toekomst vast ook veel anders zijn.

Het teveel aan zonlicht opvangen met een zonnescherm? Ach nee, de ramen worden op commando lichter of donkerder.

En zelfs nog mooier: door het materiaal in de ramen kan het zonlicht zelfs worden omgezet in energie!

- Denk eerst zelf na. Is dit mogelijk denk je?
- Vertel om de beurt hoe je erover denkt en waarom.
- Luister naar elkaars ideeën. Blijf je bij je eigen idee of raak je overtuigd door het idee van een ander?

TIP

Luister goed naar de ander!
Het is net zo belangrijk om na te denken over wat de ander heeft gezegd dan je eigen mening of idee te vertellen.

OPDRACHT 3***Futuristische villa's***

In een woonwijk in Commewijne worden in 2075 fantastische futuristische villa's gebouwd. Wat zal daarbinnen heel anders zijn dan nu?

- Bedenk één ding dat volgens jou heel anders zal zijn. Bedenk er ook argumenten voor.
- Vertel om de beurt je idee aan elkaar. Luister naar elkaar.
- Welk idee vind je geloofwaardig en welk idee niet? Leg het uit.

OPDRACHT 4

Je hebt nagedacht over wonen in 2075. Maar ook op andere gebieden zal er veel veranderen. Denk aan school, werk, media, eten en vervoer.

Kies als groepje één van deze onderwerpen.

- Bedenk één ding dat anders zal zijn dan nu.
- Bedenk er enkele argumenten voor.
- Wissel je ideeën en argumenten uit.
- Bepaal samen welk idee het meest geloofwaardig is en welk idee het minst geloofwaardig.

OPDRACHT 5

Wat hoop je dat in 2075 anders zal zijn dan nu?

- Kies één gebied of onderwerp. Bedenk waarom je dit hoopt.
- Wissel ideeën uit. Probeer elkaar te overtuigen.
- Van welk idee is iedereen overtuigd?

TERUGKIJKEN

Heeft een ander jou weten te overtuigen van zijn of haar idee? Waardoor werd je overtuigd?

Een sciencefictionverhaal schrijven

JE LEERT

- een stukje van een sciencefictionverhaal schrijven;

INFORMATIE

Een sciencefictionverhaal is een verzonnen verhaal, waarin de schrijver fantaseert over toekomstbeelden. Wetenschap en techniek spelen vaak een grote rol.

Bedenk voor het schrijven van een sciencefictionverhaal eerst antwoorden op de volgende vragen:

- Wat is het *onderwerp* van je verhaal?
- Wat wordt de *titel* van je verhaal?
- Waar speelt het verhaal zich af?
- Wanneer speelt het verhaal zich af?
- Wie is de hoofdpersoon?
- Welk probleem heeft de hoofdpersoon?
- Hoe voelt de hoofdpersoon zich?
- Wat gebeurt er allemaal?
- Hoe loopt het af?

Maar vooral: gebruik je fantasie!

OPDRACHT 1

- Schrijf in één woord het onderwerp van je verhaal op, bijvoorbeeld 'vervoer', 'werk' of een ander onderwerp waarover jullie hebben gesproken in de les Spreken en Luisteren.
- Bedenk antwoorden op de andere vragen uit het informatieblokje.
- Wissel je ideeën kort uit met je duopartner.

OPDRACHT 2

- Schrijf je verhaal in maximaal tien steekwoorden op een kladblaadje.
- Bedenk een spannende titel voor je verhaal. Schrijf dit in je schrift.

OPDRACHT 3

- Kies twee of drie steekwoorden van je kladblaadje.
- Schrijf daarover één stukje van ongeveer tien zinnen in je schrift. Beschrijf wat in dit stukje van je verhaal gebeurt, hoe het eruit ziet en hoe het klinkt.

OPDRACHT 4

- a. Controleer je schrijfwerk.
- Heeft je verhaal een titel? ja / nee
 - Is het duidelijk waar het zich afspeelt? ja / nee
 - Is het duidelijk wanneer het zich afspeelt? ja / nee
 - Is het duidelijk wie de hoofdpersoon is? ja / nee
 - Zit er fantasie in het verhaal? ja / nee
 - Heb je beschreven hoe iets eruit ziet? ja / nee
 - Heb je beschreven hoe iets klinkt? ja / nee
 - Is de spelling correct? ja / nee
- b. Verbeter zo nodig je werk.

OPDRACHT 5

- a. Lees om de beurt je tekst voor in je groepje. Doe dit mooi en duidelijk.
- b. Vertel waar je verhaal over gaat.
- c. De anderen mogen een vraag stellen of hun mening geven.

TERUGKIJKEN

Wat vond je de leukste schrijfles van dit thema? Waarom vond je dat?

Moeilijke woorden met de uitgang: -tie, -teit, -heid, -isch, -air

JE LEERT

- woorden met de uitgang: -tie, -teit, -heid, -isch en -air foutloos spellen.

INFORMATIE

Om woorden goed te spellen, moet je de regels

TIP

Als je /tsie/ hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je meestal -tie. Voorbeeld: democratie.

Hoor je /sie/ na de klank /k/, dan schrijf je ook -tie. Voorbeeld: actie

Als je /tijt/ hoort aan het eind van een woord, schrijf je -teit. Voorbeeld: kwaliteit

Behalve bij een samenstelling met het woord 'tijd'. Voorbeeld: ijs­tijd

Als je /hijt/ hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je -heid. Voorbeeld: zekerheid

Als je /ies/ hoort aan het eind van een woord, maak het woord dan langer.

Hoor je /iesuh/, schrijf dan -isch. Voorbeeld: logisch. Bij langer maken: logische

Klinkt de uitgang van een woord als in het Engelse woord *fair*, dan schrijf je -air.

OPDRACHT 1

Lees de zin en schrijf het woord met de juiste uitgang in je schrift.

Kies uit: -tie, -teit, -heid, -isch en -air.

- In de toekomst vlieg je met een supersoni ... vliegtuig.
- Daar hoef je echt geen miljoen meer voor te zijn.
- Sommige mensen denken dat zo'n idee in werkelijk... niet kan.
- Maar het is echt eerder reali.... dan veel mensen denken.
- Ik heb er zelfs al een computeranima van gezien.

OPDRACHT 2

Welk woord past bij de zin? Kies uit: droef - gierig - bekend - onzeker - traag. Schrijf dat woord met de uitgang -heid erachter in je schrift.

- Zij komt vaak op televisie; iedereen kent haar.
- Waarom gaat alles hier zo langzaam?
- Ze barsten allemaal in tranen uit.
- Wat een zuinig persoon is dat toch.
- Hij denkt zo vaak dat hij het niet goed doet.

OPDRACHT 3

Maak steeds het woord met: -s, -sie, -tie, -teit, -heid, -isch of -air.
Schrijf steeds het juiste woord in je schrift.

- puber...
- precie...
- over...
- regen...
- explo...
- inspira...
- ac...
- agrar...

TIP

Weet je niet helemaal zeker hoe je het woord schrijft, gebruik dan een woordenboek.

TERUGKIJKEN

Welke tip heeft je het meest geholpen bij het maken van de opdrachten?
Noteer die tip in mooie letters in je schrift en zet er een kader omheen.

Gevoelens van een schrijver

JE LEERT

- conclusies te trekken over de gevoelens van de schrijver.

INFORMATIE

Schrijvers schrijven vaak over hun gevoelens.

Soms op een directe manier, de schrijver zegt duidelijk wat zijn gevoelens zijn: *Ik schrik.*

Maar vaak ook minder direct, de schrijver beschrijft dan meer wat hij ziet, hoort, beleeft, voelt: *Mijn hart bonkt, zweetdruppels glijden langs mijn rug.*

OPDRACHT 1

Lees tekst 4. Waarom heeft Kiki deze brief geschreven? Praat er samen over. Je mag meer antwoorden kiezen. Schrijf de letters in je schrift.

- Ze wil anderen informeren over onzekerheid bij meisjes.
- Ze wil anderen overtuigen dat jong zijn ingewikkeld is.
- Ze wil over haar gevoelens praten.
- Ze wil een goed advies.

OPDRACHT 2

In welke zinnen in de tekst lees je iets over Kiki's gevoelens? Bespreek het samen. Schrijf de juiste letters op.

- "Ik ben een beetje radeloos."
- "Ik wilde altijd cartoonist worden, omdat ik zo goed kan tekenen."
- "Maar of het geschikt is voor mij, dat betwijfel ik."
- "Maar zeggen dat ik hem leuk vindt, dat durf ik niet."

OPDRACHT 3

Bespreek het eerst samen. Schrijf de antwoorden op.

- 'Mijn hoofd is vaak een beetje moe van alles.' Hoe kan Kiki dit directer zeggen?
- 'Ik ben een beetje verliefd op hem.' Hoe kan Kiki dit wat minder direct zeggen?

OPDRACHT 4

Schrijf in één zin op wat het probleem van Kiki is.

OPDRACHT 5

Vind je de reactie van de redactie op de brief van Kiki goed of juist niet? Schrijf ook op waarom je dat vindt.

tekst 1

tekst 4

Brief van de week

Beste **redactie**,

Ik ben een beetje **radeloos**. Vanaf mijn zevende jaar, hoor ik de vraag: "Wat wil je later worden?" Van de leerkracht, van mama en papa, tante Cynthia, echt overal vraagt men mij wat mijn **beroepskeuze** later zal zijn. Maar ik vind het een lastige vraag. Ik wilde altijd **cartoonist** worden, omdat ik zo goed kan tekenen. Maar mijn moeder **beweert** dat tekenaars niet goed verdienen. Haar **advies** is: word **advocaat**! Dat lijkt me ook best een mooi beroep, omdat je mensen helpt om **voor hun rechten op te komen**. Maar of het **geschikt** is voor mij, dat **betwijfel** ik.

Mijn **schoolresultaten** zijn prima. Mijn laagste cijfer is een acht. Ik vind veel leuk en moet nu gaan kiezen, maar dat gaat niet zo gemakkelijk. Ik wil ook in de buurt blijven van Maze, want ik ben een beetje verliefd op hem, maar hij weet het nog niet. Ik weet niet of hij mij ook leuk vindt. Hij groet me wel af en toe. Maar hem zeggen dat ik hem leuk vind, dat durf ik niet. Mijn hoofd is vaak een beetje moe van alles. Wat moet ik doen? Ik hoop dat u mij kunt **adviseren**.

Kiki

Lieve Kiki,

Vervelend dat je zo **tobt**.

Het is heel normaal dat je op jouw leeftijd nog **twijfelt** over wat je worden wilt. Praat een keertje rustig met je ouders en leg ze uit dat je nog niet precies weet wat je **toekomstplannen** zijn.

Als je zulke goede cijfers blijft halen, zal je **gegarandeerd** zowat elke opleiding kunnen volgen.

En die jongen? Het is even de moed opbrengen maar misschien kun je hem toch een keer laten merken dat je hem leuk vindt? Je lijkt ons een leuke en slimme jongedame. Hij is misschien een beetje verlegen en doet hij daarom alsof hij je niet ziet staan.

En laat je schoolkeuze vooral niet **beïnvloeden** door in de buurt van Maze te willen blijven. Daarvoor is jouw toekomst veel te belangrijk. Kijk waar je plezier in hebt.

De redactie

TERUGKIJKEN

Kiki is open over zichzelf. Haar brief wordt door veel mensen gelezen. Zou jij zo'n brief over jezelf naar de krant of een tijdschrift sturen of op je facebookpagina plaatsen? Leg uit waarom wel of waarom niet.

JE LEERT

- hoe de Arabische taal in Suriname wordt gebruikt;
- enkele woorden in het Arabisch schrift schrijven.

INFORMATIE

Op de onderstaande kaart is aangegeven in welke landen het Arabisch een officiële taal is.

De Arabische taal lijkt ver weg van Suriname. Toch zijn de cijfers 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 die wij dagelijks gebruiken afkomstig uit de Arabische taal. Ook heeft het Nederlands leenwoorden uit het Arabisch, bijvoorbeeld algebra, benzine, gember en koffie. We kennen ook Arabische woorden die met de islam te maken hebben zoals halal, koran en moskee. Op het internet zijn nog veel meer leenwoorden te vinden. Als je voorbeelden wil zien van het Arabisch schrift kijk dan op moskeeën. Dit komt omdat het belangrijkste religieuze boek van moslims, de koran, in het Arabisch is geschreven.

Het Arabisch schrift bestaat uit tekens, die net als bij het Romaanse schrift, verbonden zijn aan klanken.

Enkele verschillen met het Romaanse schrift zijn:

- De schrijfrichting; Arabische tekens worden van rechts naar links geschreven.
- De hoofdletters; het Arabisch schrift kent geen hoofdletters.
- Het Arabisch schrift is een doorlopend schrift. De letters, woorden en zinnen lopen zonder leestekens achter elkaar door.

De islam verbiedt afbeeldingen van heiligen. Kalligrafie is daarom belangrijk voor moslims. Men probeert heilige teksten uit de koran zo mooi mogelijk te schrijven. Hiervoor gebruikt men speciale kalligrafiepenen.

OPDRACHT 1

- Bekijk de twee voorbeelden van Arabische letters en woorden. Let erop dat de eerste letter rechts staat.
- Schrijf de woorden in Arabisch schrift en maak een bijbehorende tekening.

leymon ليمون

De l van leymun (citroen)

taa - erah طائرة

De taa van taa-erah (vliegtuig)

OPDRACHT 2

Salam is een bekende naam in Suriname. Het is een Arabisch woord dat betekent 'vrede'.

- Probeer 'Salam' in het Arabisch schrift te schrijven zoals het voorbeeld hieronder.

سلام

- Het woord 'Salam' komt voor in de bekende moslimgroet 'As-Salam-u-Alaikum'. Dit betekent 'Vrede zij met u'. De moslimgroet is hieronder geschreven. Probeer de groet over te schrijven en onderstreep het woord 'Salam'.

السلام عليكم

OPDRACHT 3

- Bekijk de twee voorbeelden van Arabische letters en woorden. Let erop dat de eerste letter rechts staat.
- Schrijf de woorden in Arabisch schrift en maak een bijbehorende tekening.

chems شمس

De c van chems (zon)

battah بطّة

De b van battah (eend/doks)

TERUGKIJKEN

Weet je waar we de Arabische taal in Suriname tegenkomen?
Welke woorden kon je in het Arabisch schrijven?

Herhaling van de lessen 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- de zwakke werkwoorden en Engelse leenwerkwoorden in de tegenwoordige tijd, de verleden tijd, de voltooid tegenwoordige tijd en de voltooid verleden tijd;
- het juist gebruik van hoofdletters, punten en dubbele punten;
- moeilijke woorden met de uitgang -tie, -teit, -heid, -isch en -air.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 of 25 van dit thema.

Maak gebruik van de infographics Werkwoorden, Engelse leenwerkwoorden en Leestekens en bijzondere tekens.

OPDRACHT 1

- Schrijf het werkwoord in de verleden tijd in je schrift.
 - Stoppen Nasira en Sigmum [...] vlakbij de strandtent van Nasira's oma.
 - Racen Ze [...] er het laatste stukje te voet om het hardst heen.
 - Willen Maar Sigmum [...] toch het liefst eerst een duik in het water nemen.
- Schrijf het werkwoord in de tegenwoordige tijd in je schrift.
 - Duwen Hij [...] Nasira opzij en rent het frisse water in.
 - Kosten Een korte duik maar, want zwemmen [...] best veel energie.
 - Roepen Even later [...] Nasira's oma: 'Ik heb de broodjes klaar!'

OPDRACHT 2

- Bedenk een zin in de voltooid tegenwoordige tijd en schrijf die zin op.
Je duo-partner schrijft een zin op in de voltooid verleden tijd.
Elke zin heeft ten minste acht woorden.
Bespreek samen of de zinnen juist zijn.
- Wissel van schrift.
Maak van de zin in de voltooid tegenwoordige tijd een zin in de voltooid verleden tijd.
Staat de zin in de voltooid verleden tijd, schrijf hem dan in de voltooid tegenwoordige tijd.
Bespreek opnieuw of de zinnen juist zijn.

OPDRACHT 3

- a. Achter welke woord in zin 1 en in zin 2 hoort een dubbele punt te staan? Schrijf die woorden in je schrift.
 1. Elke dag begint bij mij met opstaan, douchen, aankleden en ontbijten.
 2. En dan zijn er twee mogelijkheden naar school of niet naar school.
- b. Schrijf de woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden in je schrift.
 1. de marowijnerivier vormt de grens met frans-guyana.
 2. in het zuiden van ons land zijn veel gebergten, zoals het wilhelminagebergte.
 3. daar ontspringt onder andere de coppenamerivier.
- c. Schrijf het woord met de juiste uitgang in je schrift.
Kies uit: -tie, -ties, -isch of -ische.
 1. Dat klinkt wel erg futurist... wat je daar zegt.
 2. Elektri... auto's rijden er nu toch ook al!
 3. Dan is zo'n gigant... snelle trein ook niet zo gek, hoor.
 4. Ze hebben het al over vakan... naar een verre planeet.
 5. Ik las dat van de week nog in een adverte... .

TERUGKIJKEN

Welke spellingles vond je het moeilijkst? Kies uit: werkwoorden / leestekens / moeilijke woorden.

Welke van die drie vind je het makkelijkst?

29

Herhaling themawoorden**JE HERHAALT**

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Mijn toekomst.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Speel 'Ping-pong' in tweetallen. Schrijf om de beurt een themawoord in je schrift. Schrijf er samen zo veel mogelijk op.

OPDRACHT 2

Welk themawoord past in de zin? Schrijf het op.

- Een reisleader die toeristen rondleidt, werkt in de dienstverlenende ...
- Er zijn steeds minder mensen die een oud ... zoals pottenbakken leren.
- Mijn opa begon zijn ... als kokosnotenplukker, later gaf hij voorlichting en trainingen aan kokostelers.
- In het district Coronie zijn er kanalen en een zeedijk aangelegd om iets aan de ... van overtollig water in de zwamp te doen.
- Met een goede waterstand kan de landbouwgrond ... gebruikt worden.
- Een boer die rijst verbouwt, werkt in de ... sector.
- Maya houdt meer van studeren, daarom doet ze een ... opleiding.
- Dankzij een ... heeft ze nu de kans om in het buitenland te studeren.

OPDRACHT 3

Oefen de themawoorden. Van de leerkracht heb je een nummer gekregen van 1 tot en met 4.

- Ga als volgt aan de slag:
 - Nummer 1 kiest een themawoord uit les 2, 10 of 18 en zegt dit woord hardop.
 - Nummer 2 legt in eigen woorden uit wat het woord betekent.
 - Nummer 3 controleert de betekenis.
 - Nummer 4 maakt een zin met het themawoord.
 - Bedenk samen of de zin goed is.
- Wissel van rol totdat elk van jullie alle rollen een keer heeft gehad.

OPDRACHT 4

Oefen de themawoorden:

Van je leerkracht heb je een nummer gekregen nummer 1 of nummer 2.

- Ga in duo's tegenover elkaar staan:
 - Nummer 1 kijkt naar het bord.
 - Nummer 2 staat met de rug naar het bord en mag niet omkijken.
 - Nummer 1 geeft van elk themawoord een omschrijving of een uitleg, zonder het woord te noemen.
 - Nummer 2 raadt tot die het woord goed heeft.
 - Het eerste duo dat tien woorden raadt, roept 'Klaar' en gaat zitten.
 - De andere duo's hebben dan nog één minuut.
 - Hierna wissel je van rol en laat de leerkracht tien andere woorden zien.
- Speel het woordraadspel.

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden beginnen met een 'p'? Maak van elk een zin.

30 Jezelf presenteren

JE LEERT

- jezelf presenteren.

INFORMATIE

Weet je nog? Als je voor een groep spreekt, moet iedereen je goed kunnen verstaan. Je spreekt luid, zonder te schreeuwen; je spreekt op een rustig tempo; je spreekt woorden en zinnen duidelijk en vloeiend uit. Je hebt oogcontact met je publiek en gebruikt je spiekbrieftje zo min mogelijk. Je staat ontspannen en maakt ondersteunende gebaren.

Als je presenteert let je dus op de volgende dingen:

- Stemgebruik: volume - tempo - articulatie - intonatie
- Contact met het publiek
- Houding

OPDRACHT 1

Denk na over je droomberoep.

- Weet jij al wat je wilt worden? Het geeft niet als je dat nog niet duidelijk weet. In deze les ga je over een beroep dromen en vertellen. Kies een beroep dat je interessant lijkt.
- Denk na over de volgende vragen:
 - Welke opleiding heb je nodig voor dat beroep?
 - Wat kun je goed en zou je helpen in dat beroep?
 - Wat lijkt je lastig maar ook leuk aan dat beroep?
 - Wat wil je bereiken met dat beroep?

Mijn naam is Rinia. Mijn grote droom is om politieagent te worden. Mensen helpen, zorgen dat het veilig is, dat zijn mooie kanten van het beroep. Volgend jaar ga ik naar het voortgezet onderwijs. Daarna hoop ik te worden toegelaten tot het politie opleidings-centrum. Voor toelating moet je drie testdagen goed doorlopen. Ik ga goed studeren en oefenen om te slagen voor de testdagen.

OPDRACHT 2

Maak een spiekbrieftje.

- Bedenk w/h-vragen (wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe) over het beroep.
- Schrijf de antwoorden in steekwoorden op een brieftje. Dit brieftje helpt je te onthouden wat je wilt vertellen.

TIP

Kijk naar de spreekbeurt van Rinia als voorbeeld.

OPDRACHT 3

Oefen een paar keer je spreekbeurt zachtjes voor jezelf. Denk daarbij aan stemgebruik, contact met publiek en houding.

OPDRACHT 4

- Neem allen het observatieschema drie keer over in je schrift.
Vul de drie namen van je groepsleden in.
- Presenteer om de beurt je droomberoep.
De luisteraars vullen het observatieschema in.
- Na iedere presentatie geven de observeerders een top en een tip.
- De 'spreker' schrijft de tip in het eigen schrift.

Observaties

	1 punt	2 punten	3 punten
Stemgebruik: volume - tempo - articulatie - intonatie	niet verstaanbaar	goed verstaanbaar	goed verstaanbaar en afwisselend
Contact met publiek: oogcontact	geen oogcontact	oogcontact met een paar luisteraars	oogcontact met hele publiek
Houding: ontspannen - ondersteunende gebaren	zenuwachtig met storende gebaren	min of meer ontspannen met enkele ondersteunende gebaren	ontspannen met ondersteunende gebaren

Observatieschema

Naam	punten
Stemgebruik	
Contact met publiek	
Houding	

OPDRACHT 5

Presenteer om de beurt. Let op de tip die je hebt gekregen.

TERUGKIJKEN

Wat is volgens jou de belangrijkste tip als je jezelf wilt presenteren?

THEMA

2

Suriname

1 Een nieuw thema

JE ONDERZOEKT

- woorden en begrippen rond het thema Suriname;
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Suriname. Een thema dat je vast zal interesseren, want Suriname is het land waarin je woont. Je leert welke verschillende bevolkingsgroepen er in Suriname wonen (dat zijn er veel!), wat de Nationale Assemblée eigenlijk doet en welke grondstoffen er in Suriname zijn. Ook fantaseer je erover hoe het zou zijn om een dagje president van Suriname te zijn. Wat zou je dan doen? Zijn er dingen die je zou veranderen?

Je ziet het, genoeg om rond dit thema over na te denken, te schrijven en te praten over ons eigen mooie land!

OPDRACHT 1

Waar denk jij aan als je aan Suriname denkt?

Hieronder staat het woord Suriname. Schrijf de letters onder elkaar in je schrift. Start met elke letter een woord of een korte zin die over Suriname gaat. Dat kan je lievelingsgerecht zijn, maar ook het gevoel dat Suriname bij je oproept.

Klaar? Dan heb je een naamdicht over Suriname geschreven!

S ... U ... R ... I ... N ... A ... M ... E ...

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen op.

1. In welke les leer je de betekenis van het woord 'etnisch'?
2. In welke les ga je luisteren naar een fictief (verzonnen) interview met een iemand (die veel weet over Surinaamse bevolkingsgroepen)?
3. In welke les ga je een samenvatting schrijven?
4. Zet in de goede volgorde: kern - slot - inleiding. In welke les leer je hier meer over?
5. In les 17 oefen je met de leestekens. Zet jij alvast de goede leestekens in de onderstaande zin?
De president vroeg bent u al eens eerder in Suriname geweest
6. Weet jij nog wat homoniemen zijn? Zo nee, zoek het antwoord op in les 5.
7. Suriname is verdeeld in verschillende delen. Weet jij nog hoe je zo'n deel noemt? Zo niet, zoek het op in les 10.
8. Stel je bent één dag president van Suriname. Wat zou je doen? In welke les ga je daarover praten?
9. Een debat is een discussie over een stelling. In welke les ga je debatteren?
10. "Begin met de les! Doe je best! Let goed op!" Deze zinnestjes staan in de gebiedende wijs. In welke les leer je daar meer over?

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken. Op welke les verheug jij je?
En op welke juist niet?

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Suriname.

INFORMATIE

Als je in een tekst een moeilijk woord leest, kun je de betekenis vinden door verder te lezen of door terug te lezen. De betekenis of een voorbeeld daarvan of het tegengestelde ervan staat vaak in de volgende of de vorige zin(nen).

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de bevolkingsgroep	een groep mensen in de samenleving	In Suriname wonen verschillende bevolkingsgroepen waaronder de Inheemsen, Afro-Surinamers, Hindostanen, Javanen, Chinezen en Europeanen.
de diversiteit	de verscheidenheid, de afwisseling	De verschillende groepen immigranten hebben hun eigen geloof of godsdienst en dat zorgt voor grote diversiteit in ons land.
etnisch	wat te maken heeft met een volk of bevolkingsgroep	Sommige etnische groepen verschillen veel van elkaar in uiterlijk en leefgewoonten.
migreren	verhuizen van het ene gebied naar het andere	Werklozen uit Cuba migreren naar Suriname om er werk te zoeken.
multicultureel	samengesteld uit verschillende culturen en godsdiensten	Dat Suriname een multiculturele samenleving is, zie je bijvoorbeeld terug in onze gerechten en de verschillende talen die er worden gesproken.
ongeacht	zonder te letten op	Bij ons op school gaat iedereen vriendschappelijk met elkaar om, ongeacht de verschillen in afkomst.
de populatie	de bevolking	Een deel van de Surinaamse populatie is rond de onafhankelijkheid naar Nederland geëmigreerd.

de religie	het geloof, de godsdienst	De moskee is het gebedshuis van de islamitische religie.
respecteren	met eerbied behandelen	Als mensen elkaar respecteren, zijn er minder ruzies.
de samenleving	de mensen die samen in een land wonen	In onze samenleving leven mensen met verschillende culturele achtergronden vredig samen.
tolerant	verdraagzaam, bereid om te accepteren dat andere mensen anders denken en doen	Ze vindt dat hij tolerant is, want hij accepteert mensen ook als die anders denken dan hij.
de verdraagzaamheid	de tolerantie, de bereidheid om te accepteren dat andere mensen anders denken en doen	De verdraagzaamheid in onze klas is groot, want we discrimineren niemand ondanks onze verschillen.
vredig	rustig, geweldloos	In Paramaribo staan een joodse synagoge en een islamitische moskee vredig naast elkaar.
de verscheidenheid	de afwisseling, de diversiteit	Op het verjaardagspartijtje kon je kiezen uit een verscheidenheid aan spelletjes.
de voertaal	de gebruikelijke taal in een bepaald land of een bepaalde situatie	Op scholen in ons land is het Nederlands de voertaal.

OPDRACHT 1

Speel het spel 'Raad het woord'. Degene met de langste pink begint.

1. Kies een themawoord uit en schrijf dit op zonder dat je groepsgenoten dit kunnen zien.
2. Vertel aan de anderen wat het woord betekent. Let op, geef alleen de betekenis. Je mag het woord niet noemen!
3. De andere drie raden welk woord bij de betekenis past en schrijven dat in hun schrift.
4. Vertel nu welk woord het was en laat het zien. De anderen controleren het antwoord in hun schrift. Was het goed? Dan krijg je een punt.
5. Nu is de volgende, rechts van de eerste, aan de beurt.

OPDRACHT 2

Schrijf het onderstreepte woord of woorddeel in je schrift. Welk woord uit de woordenlijst betekent ongeveer hetzelfde? Schrijf het erachter.

- a. De bevolking van ons land bestaat uit verschillende bevolkingsgroepen.
- b. De Inheemsen zijn de enige groep mensen die hier van oorsprong al woonden.
- c. Veel mensen spreken meerdere talen, maar op school is de algemene taal het Nederlands.
- d. Als je naar een ander land verhuist, is het prettig als je vooral de taal van dat land al een beetje kent.
- e. Een overeenkomst tussen het geloof van de joden, christenen en moslims is dat ze in één God geloven.
- f. Doordat de verschillende bewoners elkaar met eerbied behandelen, ontstaan er geen ruzies in onze straat.

OPDRACHT 3

Kies uit de woordenlijst een woord dat in de zin past. Schrijf het in je schrift.

- In het oerwoud komen veel verschillende planten voor, de ... is groot.
- In dat restaurant kun je Javaans, Creools en Chinees eten, de menukaart is echt
- Ik maak overal vrienden, ... of ze arm of rijk zijn.
- De demonstratie tegen de regering is rustig en ... verlopen, er werd geen geweld gebruikt.
- De Libanezen vormen een ... minderheid in Suriname.

OPDRACHT 4

Welke drie themawoorden hebben te maken met 'aardig zijn voor andere mensen'?

OPDRACHT 5

Bespreek de antwoorden bij opdracht 2, 3 en 4 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

TERUGKIJKEN

Van welke woorden vind je de betekenis nog moeilijk? Schrijf er drie in je schrift.

Verschillende soorten inleidingen

JE LEERT

- verschillende functies van inleidingen herkennen.

INFORMATIE

Een inleiding vertelt je waarover de tekst zal gaan, een inleiding bevat dus **het onderwerp** van een tekst. Daarnaast probeert de schrijver in een inleiding je aandacht te trekken en je nieuwsgierig te maken, zodat je verder leest.

Een inleiding kan verschillende functies hebben. In een inleiding kan een schrijver:

- de **belangrijkste informatie** uit de tekst geven;
- zijn **mening** over het onderwerp geven. In de rest van de tekst legt hij zijn mening uit;
- de **opbouw** van de tekst uitleggen en aangeven welke informatie er in de rest van de tekst nog komt;
- een **reden** geven en uitleggen waarom hij de tekst geschreven heeft;
- een **voorbeeld** geven dat bij het onderwerp past.

Je kunt ook een combinatie tegenkomen. Bijvoorbeeld: de schrijver geeft zijn mening met een voorbeeld.

OPDRACHT 1

Bekijk tekst 1.

Welke alinea's horen erbij? Schrijf de nummers van de alinea's in je schrift.

- a. de inleiding: ...
- b. de kern: ...
- c. het slot: ...

OPDRACHT 2

Lees de inleiding van tekst 1.

Waar gaat de tekst over? Schrijf de letter van het juiste antwoord op.

- A. Over de multiculturele samenleving in Suriname.
- B. Over het Surinaamse volkslied.
- C. Over hoe verschillende bevolkingsgroepen naar Suriname kwamen.

OPDRACHT 3

Kijk naar de inleiding van de tekst.

Wat is de functie van deze inleiding? Schrijf het juiste antwoord in je schrift.

De inleiding geeft:

- A. de belangrijkste informatie uit de tekst.
- B. de mening van de schrijver over het onderwerp.
- C. de opbouw van de tekst.

OPDRACHT 4

In deze inleiding combineert de schrijver eigenlijk twee functies. Wat doet de schrijver in de zinnen: 'Hoe wij hier ... de Surinaamse samenleving.'

- A. Hij geeft een reden.
- B. Hij geeft een voorbeeld.
- C. Hij geeft zijn mening.

OPDRACHT 5

Lees de volgende inleidingen.

Overleg eerst samen en schrijf dan bij elke inleiding welke functie de inleiding heeft.

Kies uit:

- A. de belangrijkste informatie geven
 - B. zijn mening geven
 - C. de opbouw van de tekst uitleggen
 - D. een reden geven voor de tekst
 - E. een voorbeeld geven
-
- a. Surinaams eten is lekker! Ik heb het dan niet alleen over de bami, nasi, roti en moksi meti. Er is zoveel meer! Katahar gestoofd in kokosmelk, heerlijk gestoofde boulanger en antroewa met droog gebakken vis, een verse goedangan met gele rijst en geroosterde kip, bitawiri moksi alesi. Njam njam... Ik kan verder gaan met de opsomming, maar je weet al wat ik bedoel.
 - b. Een man uit India kreeg gisteren de schrik van z'n leven toen hij van zijn kostgrondje terugkeerde. Hij trof een slapende tijger in zijn bed aan. De tijger was zeker in de ochtend zijn hutje binnengelopen en heeft waarschijnlijk de hele dag in bed gelegen. De man liet het beest maar rustig slapen en aan het einde van de middag liep het dier lekker uitgerust weer terug in de richting van het bos.
 - c. Dit werkstuk gaat over de geschiedenis van Suriname. Ik vond dat ik er te weinig van afwist. Mijn vader en moeder wisten me er eigenlijk ook niet zoveel over te vertellen. Het leek me wel heel leuk en nuttig om meer te weten over onze historie. Daarom ben ik dit werkstuk gaan schrijven.

Een moksi-patu

- 1 *'Hoe wij hier ook samen kwamen', is een zin uit het Surinaamse volkslied. Het is een zin die heel goed past bij de Surinaamse samenleving. Die bestaat uit een populatie van 550.000 mensen, uit wel twintig etnische groepen, zoals Chinezen, Creolen, Javanen en Hindostanen. Door al deze verschillende bevolkingsgroepen is Suriname multicultureel en is er een grote diversiteit aan culturen.*
-
- 2 Hoe werd de Surinaamse bevolking zo divers? De Inheemsen woonden hier het eerst. Daarna kwamen er blanke kolonisten en grote groepen Afrikanen, en daarna migreerden Chinezen, Hindostanen en Javanen naar Suriname en maakten de samenleving tot zoals die nu is.
 - 3 Wat veel buitenlanders opvalt, is dat Surinamers in harmonie met elkaar leven. Mensen respecteren elkaar ongeacht de religie van de ander. Ze hebben eerbied voor elkaars geloof. In Suriname kan je een moskee naast een kerk of synagoge zien staan, zonder dat iemand zich daaraan stoort of er tegen in opstand komt. Ze zijn tolerant naar elkaar en veroordelen de leefwijze van een ander niet.
 - 4 De voertaal in Suriname is het Nederlands. Daarnaast is er het Sranan, een taal die de Surinaamse bevolking verbindt, want vrijwel iedereen kan het verstaan en herkent er iets van zichzelf in. Je hoort in het Sranan woorden terug uit de talen van meerdere bevolkingsgroepen.
 - 5 De Surinaamse samenleving is dus een lekkere *moksi-patu* waar iedereen vredig naast en met elkaar leeft. Zonder vooroordelen over elkaar. Zonder elkaar te discrimineren of buiten te sluiten. Is dat niet uniek: eenheid ondanks verscheidenheid? Leven en laten leven, de verdraagzaamheid onder Surinamers is groot.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het handigste dat je in deze les geleerd hebt? Leg je antwoord uit.

Voornaamwoorden

JE LEERT

- persoonlijke voornaamwoorden op de juiste manier gebruiken;
- bezittelijke voornaamwoorden op de juiste manier gebruiken;
- aanwijzende voornaamwoorden op de juiste manier gebruiken;
- vragende voornaamwoorden op de juiste manier gebruiken

INFORMATIE

Weet je nog? Elk woord in een zin hoort bij een bepaalde woordsoort.

Een **persoonlijk voornaamwoord** verwijst vaak naar een persoon of een groep personen. Je gebruikt het persoonlijk voornaamwoord in plaats van de naam van de persoon of van de personen die tot een groep behoren.

Enkelvoud: ik, me, mij, je, jij, jou, u, ze, zij, hij, haar, hem

Meervoud: we, wij, ons, jullie, u, ze, zij, hen, hun

Hen of hun?

Je gebruikt **hen**: na een voorzetsel

als lijdend voorwerp

Ik geef het cadeau aan *hen*.

Ik feliciteer *hen*.

Je gebruikt **hun**: als meewerkend voorwerp

als bezittelijk voornaamwoord

Ik geef *hun* het cadeau.

Ik woon in *hun* huis.

Hun is nooit het onderwerp in een zin.

Het **aanwijzend voornaamwoorden** wijst iets aan.

Dit: *Dit* meisje kan goed zwemmen.

Dat: *Dat* vind ik een goed idee.

Die: *Die* palmboom is heel hoog.

Deze: *Deze* pompelmoezen zijn groot, maar *die* zijn nog groter.

De aanwijzende voornaamwoorden *dit* en *dat* verwijzen naar een zelfstandig naamwoord waar het lidwoord *het* bij hoort. ('het-woorden')

het meisje → *dit* meisje, *dat* meisje

De aanwijzend voornaamwoorden *deze* en *die* verwijzen naar een zelfstandig naamwoord waar het lidwoord *de* bij hoort. ('de-woorden')

de palmboom → *deze* palmboom, *die* palmboom

de pompelmoezen → *deze* pompelmoezen, *die* pompelmoezen

Een vragend **voornaamwoord** vraagt naar een persoon, een dier of een ding. Het kan voor een zelfstandig naamwoord staan of zelfstandig gebruikt worden.

Wie: *Wie* is er aan de beurt?

Wat: *Wat* bedoel je?

Welke: *Welke* kleren trek je aan?

Wat voor: *Wat voor* soort fruit is dat?

Wiens: *Wiens* fiets staat daar?

OPDRACHT 1

Welk voornaamwoord hoort in de zin? Kies *hen* of *hun*. Schrijf het voornaamwoord op.

- a. Als Natio moet spelen, steunen alle Surinamers ...
- b. De spelers worden gemotiveerd door een toespraak van ... trainer.
- c. Als de spelers het veld op komen, klappen de supporters voor ...
- d. Nadat ze gewonnen hebben, geeft de trainer ... een compliment.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen. Schrijf de aanwijzende en vragende voornaamwoorden op. Zet erachter of het een aanwijzend voornaamwoord (a) of een vragend voornaamwoord (v) is.

- a. Wie weet welk boek we nodig hebben?
- b. Wil je dit shirt of heb je liever die broek?
- c. Welk kostuum is geschikt voor deze gelegenheid?
- d. Dat kind weet niet wat dit woord betekent.

OPDRACHT 3

Welk voornaamwoord past in de zin? Kies een persoonlijk, bezittelijk, aanwijzend of vragend voornaamwoord.

- a. Je hebt gevoetbald met ... nieuwe bal.
- b. Ik koop schaafijs voor de kinderen en geef het ...
- c. vind je mooier, deze rode trui of die blauwe?
- d. Deze jongen houdt van voetbal en ... meisje houdt van basketbal.
- e. Ik heb ... vergist en het verkeerde antwoord gegeven.
- f. Ik zag de leraressen staan en heb aan ... gevraagd of ik naar huis mocht.

TERUGKIJKEN

Schrijf van elk van de vier soorten voornaamwoorden één voorbeeld op.

5

Synoniemen, homoniemen, homofonen

JE LEERT

- wat een synoniem is;
- wat een homoniem is;
- wat een homofoon is.

INFORMATIE

Synoniemen zijn verschillende woorden die (ongeveer) hetzelfde betekenen.
Bijvoorbeeld: Een synoniem van dokter is arts.

Homoniemen zijn woorden die je hetzelfde schrijft en die hetzelfde klinken, maar die een verschillende betekenis hebben.
Bijvoorbeeld: arm - lichaamsdeel / niet rijk.

Homofonen zijn woorden die hetzelfde klinken, maar die je verschillend schrijft en die een verschillende betekenis hebben.
Bijvoorbeeld: lach en lag.

OPDRACHT 1

Schrijf de woorden van het eerste rijtje over. Kies uit het tweede rijtje het juiste synoniem en schrijf dit er achter.

1. komisch	a. mopperen
2. klagen	b. het avontuur
3. ingenieus	c. veranderen
4. transformeren	d. vernuftig
5. de belevenis	e. grappig

OPDRACHT 2

Lees elke zin.

Schrijf steeds het onderstreepte woord over.

Overleg samen wat het synoniem daarvan is en schrijf dat achter het onderstreepte woord.

1. Tijdens zijn spreekbeurt vertelt Maikel over een besluit tussen regeringsleiders.
2. Er heeft een heel artikel daarover in de krant gestaan en zijn oom is daarvan de auteur.
3. Hij laat ook de bijbehorende afbeelding zien die een illustrator heeft gemaakt.
4. Die afbeelding is heel geestig.
5. Aan het einde van de spreekbeurt applaudisseren alle klasgenoten.

OPDRACHT 3

Weet jij het homoniem? Overleg en schrijf het op zoals in het voorbeeld hieronder.

Voorbeeld: klein diertje | hulpmiddel voor bij de computer = *muis*

- a. klein paard | deel van een kapsel
- b. zoenen | waar je hoofd op ligt in bed
- c. schijnsel | niet zwaar
- d. om op te zitten | waar geld wordt bewaard
- e. begroeting | een deel van de week

OPDRACHT 4

- a. Lees de zinnen. Welk woord past in de zin? Kies uit deze homofonen en schrijf de hele zin op.
eis - ijs hard - hart leiden - lijden zei - zij
 1. De president en de ministers ... het land.
 2. Ze werken ...
 3. Soms komt de bevolking met een ...
 4. Ze vertellen dan aan de regering wat ... willen.
- b. Kies twee homofonen uit opdracht 4a die je nog niet hebt gebruikt. Maak met elk woord een zin.

TERUGKIJKEN

Welke soort woorden betekenen hetzelfde, maar klinken anders? Kies uit: synoniemen, homoniemen of homofonen?

6

Onderzoek 1

JE LEERT

- een taalonderzoek voorbereiden;
- afspraken maken om observaties voor het onderzoek te doen.

INFORMATIE

Alles wat wij weten, noemen we onze kennis. Kennis is belangrijk. Dit geldt voor heel simpele kennis, maar ook voor ingewikkelde kennis.

Voorbeeld 1: Als je niet weet welke producten je wel of niet mag eten, kan je de verkeerde producten eten en ziek worden.

Voorbeeld 2: Als je hartchirurg wil worden, moet je jarenlang studeren en getraind worden om een operatie te kunnen uitvoeren.

Kennis kan je op verschillende manieren krijgen.

- Je kan luisteren naar anderen die meer weten dan jij.
- Je kan lezen om kennis te verzamelen.
- Je kan onderzoek doen. Dan probeer je zelf kennis te krijgen.

In leerjaar 7 zijn er verschillende onderzoekjes gedaan:

- informatie verzamelen en vergeleken;
- vragen stellen aan respondenten.

In leerjaar 8 doe je onderzoek door goed te kijken en te luisteren. We noemen dit **observeren**. Bij elk onderzoek worden eerst onderzoeksvragen geformuleerd.

OPDRACHT 1

- Beslis samen wie de leider is van jullie groep.
- Praat met elkaar over de openbare plaatsen in jullie buurt. Dit kan een winkel of supermarkt zijn, een speel- of sportplaats, een buurttehuis, een krutu-oso, de waterkant, een plek waar mensen vaak bij elkaar komen om te chillen, een apotheek, een wachtzaal van een ziekenhuis of poli of een markt.
- Maak duo's in jullie groepje.
Elk duo kiest een plek om het onderzoek uit te voeren. Het liefst is dit een plek waar jullie vaker komen. Jullie moeten daar twintig minuten tot een half uur mensen kunnen observeren.

OPDRACHT 2

Opdracht 2 en 3 zijn huiswerkopdrachten.

- Ga naar de onderzoekplaats die jullie hebben gekozen. Luister naar de gesprekken van de mensen op die plaats. Doe dit onopvallend. Observeer twintig tot dertig minuten lang.
- Maak aantekeningen terwijl je observeert. Let op de volgende punten:
 1. Wie praat met wie?
 2. Leeftijd (kind / jongere / volwassene / oudere)
 3. Etniciteit/Culturele achtergrond
 4. Geslacht
 5. In welke taal/talen?
 6. Is er codewisseling?
 7. Wat zijn de gespreksonderwerpen?

OPDRACHT 3

Maak een verslag van jullie observatie.

- a. Beschrijf de onderzoekplaats.
- b. Vermeld de datum van het onderzoek.
- c. Vermeld van hoe laat tot hoe laat jullie hebben geobserveerd.
- d. Beschrijf de punten die genoemd zijn in opdracht 2a.

OPDRACHT 4

In les 22 gaan jullie de observaties bespreken.

Maak afspraken met elkaar en noteer die in je schrift.

1. Wie gaat naar welke onderzoekplaats?
2. Welke dag en tijd ga je observeren?
3. Welke dag en tijd maak je het verslag?
4. Wie kopieert het verslag voor de andere groepsleden?
5. Wanneer krijgen de andere groepsleden de kopieën?

TERUGKIJKEN

Wat lijkt je het leukste aan dit onderzoek?

Aantekeningen maken bij het luisteren

JE LEERT

- aantekeningen maken bij een luistertekst.

INFORMATIE

Als je aantekeningen maakt tijdens het luisteren, dan luister je beter en onthoud je de informatie beter. Ook kun je de aantekeningen later uitwerken tot een samenvatting van wat je gehoord hebt. Dat is bijvoorbeeld handig als je je moet voorbereiden op een repetitie.

Aantekeningen maken doe je zo:

- Schrijf eerst het onderwerp op;
- Let op de hoofdzaken (belangrijkste dingen). Schrijf ze in steekwoorden op;
- Gebruik afkortingen;
- Laat zien hoe de stukjes informatie /de punten / de steekwoorden met elkaar te maken hebben: maak rijtjes en gebruik nummers en tekens bijvoorbeeld pijltjes, accolades, onderstrepingen of omcirkelingen.

Voorbeeld:

Afkortingen	vb (bijvoorbeeld), 1e (eerste), 2e (tweede), zelfb afk (zelfbedachte afkorting)
Rijtjes	1 - rood 2 - groen 3 - wit
Tekens	= (is, betekent), -> (daarna, het gevolg daarvan is), : (namelijk)
Tekeningetjes	😊 (goed, fijn), 😞 (vervelend)

OPDRACHT 1

In het fictieve radioprogramma 'Ken je land' is meneer Pinto te gast. Meneer Pinto weet veel over de Surinaamse bevolkingsgroepen. Je gaat dadelijk luisteren naar een interview tussen meneer Pinto en de presentatrice van het programma.

- Wat is het onderwerp van het interview?
- Wat weet je zelf al over het onderwerp?
- Wissel je antwoorden uit met je duopartner.

OPDRACHT 2

Luister naar fragment 1.

Wat is het hoofdonderwerp van het gesprek? Schrijf het bovenaan je aantekeningen.

OPDRACHT 3

Luister naar fragment 2.

- Waar geeft meneer Pinto voorbeelden van? Schrijf het in één woord op.
- Welke voorbeelden zijn dat? Schrijf ze alle vijf onder elkaar. Je mag afkorten.

OPDRACHT 4

- Luister naar fragment 3. Let op de structuur.
- Luister nog eens naar fragment 3. Maak aantekeningen. Gebruik afkortingen en tekens.

TIP

Laat ruimte vrij tussen de verschillende onderdelen. Dan kun je er later nog iets tussen schrijven

OPDRACHT 5

Vergelijk jullie aantekeningen. Wat is hetzelfde? Wat heb je anders gedaan? Bespreek het met elkaar.

TERUGKIJKEN

Kijk naar het voorbeeldschema. Wat heb je het meest gebruikt in je aantekeningen? Afkortingen, rijtjes, tekens of tekeningen?

8

Een samenvatting schrijven

JE LEERT

- aantekeningen uit te werken tot een samenvatting.

INFORMATIE

Een **samenvatting** is een korte versie van een lange tekst. In een samenvatting staan de hoofdzaken (belangrijke zaken) van de tekst. Bijzaken (minder belangrijke zaken) laat je weg. Een samenvatting maken kan handig zijn, bijvoorbeeld als je voor een repetitie moet leren. Of als je later kort wilt navertellen waar de tekst over ging.

Een samenvatting maken van aantekeningen doe je zo:

- Schrijf het onderwerp boven je samenvatting.
- Maak een korte tekst van jouw aantekeningen. Schrijf deze tekst in je eigen woorden en in volledige zinnen.

OPDRACHT 1

Welke woorden passen in de zinnen? Kies uit: bijzaken - hele - hoofdzaken - korte
Bespreek het samen en schrijf de zinnen in je schrift.

- Een samenvatting is een ... versie van een lange tekst.
- Je schrijft een samenvatting in ... zinnen.
- Je schrijft alleen de ... in deze zinnen.
- Je laat de ... weg.

OPDRACHT 2

Lees de aantekeningen hieronder.

Wat betekenen de volgende afkortingen? Bespreek het samen. Schrijf de antwoorden op.

- Sur
- bevgr
- vb.

Ken je land

* Sur: veel bevgr

Verschillen <—> 1 taal: Sranan

* tolerant? Ja vb. syn+mosk

genieten cultuur vb. - Holi

- Kerst

- Marrons

- Chinees nieuwjaar

- Ketikoti

* —> Suriname —> respect vb. - Afr/creool

- Marrons

- Chinezen

- enz.

* integratie? vroeger nee, nu ja

OPDRACHT 3

- Lees de aantekeningen achter het eerste sterretje. Maak daarvan twee zinnen.
- Hoeveel voorbeelden staan achter het tweede sterretje?
- Achter het derde sterretje staat: [wereldbol] → Suriname → respect
Maak daarvan twee zinnen.
- Achter het laatste sterretje staat: integratie? vroeger nee, nu ja.
Maak daarvan één zin.

OPDRACHT 4

Schrijf een samenvatting van maximaal honderd woorden bij de aantekeningen.

- Schrijf het onderwerp boven je samenvatting.
- Maak een korte tekst. Schrijf deze tekst in je eigen woorden en in hele zinnen.
- Gebruik je antwoorden uit opdracht 3. Schrijf de voorbeelden onderaan je samenvatting.

OPDRACHT 5

Vergelijk elkaars samenvatting.

Hebben jullie beiden de hoofdzaken opgeschreven?

Mis je iets of staat er te veel? Bespreek het samen.

TERUGKIJKEN

Waarom is een samenvatting in je eigen woorden handig?

Sterke werkwoorden

JE LEERT

- wat sterke en zwakke werkwoorden zijn.

JE HERHAALT

- het toepassen van de spellingsregels bij sterke werkwoorden;
- het spellen van de werkwoorden: zijn, hebben, kunnen, mogen en willen, in verschillende tijden.

INFORMATIE

Zwakke werkwoorden	Sterke werkwoorden
krijgen in de verleden tijd: -de/-den of -te/-ten	veranderen in de verleden tijd van klank
Bijvoorbeeld: maken - maakten - gemaakt stoppen - stopte - gestopt branden - brandde - gebrand	Bijvoorbeeld: lopen - liep - gelopen vinden - vond - gevonden zitten - zat - gezeten

OPDRACHT 1

- a. Bedenk samen acht werkwoorden die je bij het plaatje kunt bedenken. Schrijf ze op.

- b. Onderstreep de sterke werkwoorden van de werkwoorden bij 1a.
c. Bekijk de afbeelding. Welke werkwoordsvormen horen bij een sterk werkwoord? Schrijf daarvan het hele werkwoord in je schrift.

ZONGEN

GELEZEN

LIEP

GEBLEVEN

LAG

GOOIDE

KEKEN

HELPT

GEWORDEN

HANGT

GESTOPT

VERFDE

REMMEN

GEMAAKT

LEES

GLANST

DUWT

REIZEN

GEBRUIKT

ZOCHTEN

KUST

BLAFFEN

WERKT

OPDRACHT 2

- a. Vul de zinnen aan. Zet het onderstreepte werkwoord in de tegenwoordige tijd als het in de verleden tijd staat; of omgekeerd. Schrijf de hele zin in je schrift.
1. Ik <u>zal</u> dat echt nooit doen.	Ik ... dat liever niet doen.
2. Zij <u>konden</u> helaas niet komen.	Zij ... helaas niet komen.
3. <u>Mocht</u> dat van je ouders?	... dat van je ouders?
4. Zij <u>hebben</u> dat nog niet gedaan.	Zij ... dat nog niet gedaan.
5. Ik <u>was</u> er ziek van geworden.	Ik ... er ziek van geworden.
- b. Schrijf in je schrift de voltooid tegenwoordige tijd en voltooid verleden tijd van de volgende werkwoorden in: snijden - besluiten - binden - brengen - genieten - kopen - schelden - glijden

OPDRACHT 3

Kies uit opdracht 2b twee werkwoorden. Bedenk samen bij elk werkwoord een zin in de tegenwoordige tijd en een zin in de verleden tijd.

OPDRACHT 4

- a. Lees de tekst.
Meneer Pinto wordt geïnterviewd over de Surinaamse samenleving. De presentatrice stelt vragen over de verscheidenheid in populatie en religies in Suriname. Hij vertelt boeiend en geeft ook veel voorbeelden.
- b. Schrijf de tekst in de voltooid verleden tijd in je schrift.

TERUGKIJKEN

Noteer een sterk werkwoord uit de tekst in opdracht 4 in je schrift en maak er een zin in de verleden tijd mee.

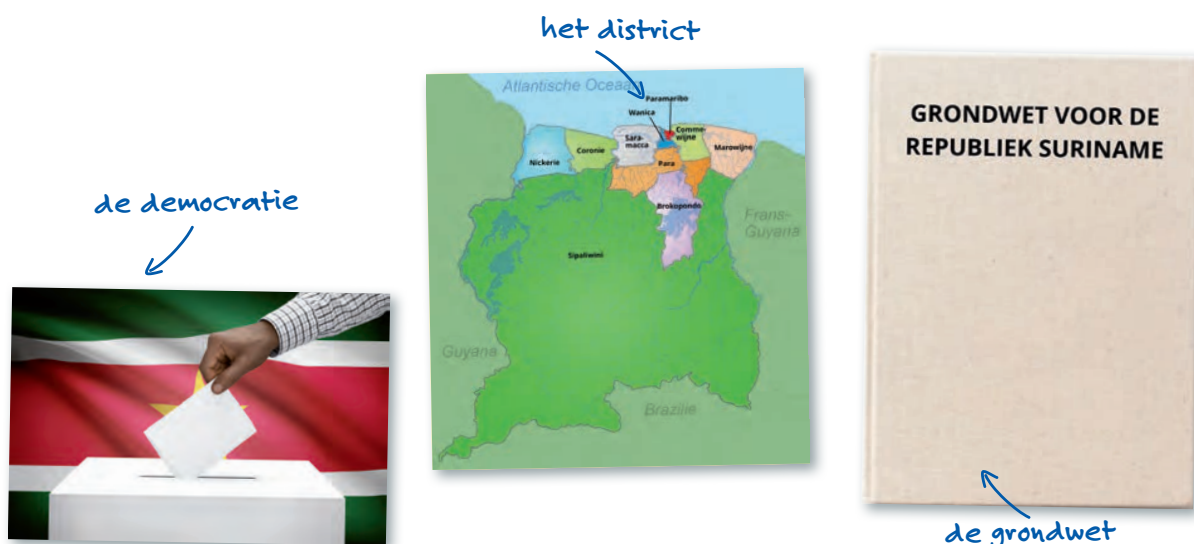
10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Suriname.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het beleid	de manier waarop je bijvoorbeeld een regel uitdenkt, uitvoert en daarbij leiding geeft	Het beleid van de minister is erop gericht zo veel mogelijk sportcentra in buurten op te zetten.
de democratie	staatsvorm of bestuursvorm waarbij het volk via gekozen vertegenwoordigers invloed heeft op hoe het land bestuurd wordt	In een democratie bepalen de burgers via verkiezingen door wie het land wordt bestuurd en hoe dit moet gebeuren.
de dictatuur	staatsvorm of bestuursvorm waarbij één persoon of een kleine groep mensen alle macht heeft	Momenteel leeft een deel van de wereldbevolking niet in een democratie, maar in een dictatuur waar de mensen niets te zeggen hebben.
het district	een deel van een land	Het land Suriname is verdeeld in tien districten.
de gouverneur	het hoofd van een kolonie of deelstaat	Johan Ferrier was de laatste gouverneur van ons land.
de grondwet	de belangrijkste wet van een land, waarin staat wat de belangrijkste rechten en plichten van burgers zijn en hoe het land bestuurd wordt	In de grondwet van 1987 staat dat iedereen een eigen mening mag hebben.
koloniaal	wat verband houdt met een kolonie (kolonie = een land dat door een ander land veroverd is en bestuurd wordt.)	Suriname heeft een koloniaal verleden, waarbij het door Nederland bestuurd werd.

Lokaal	plaatselijk (in of van een bepaalde streek)	Met deze simkaart kunnen toeristen in Suriname tegen lokaal tarief bellen.
de Nationale Assemblée	het parlement / de volksvertegenwoordiging van Suriname	De Nationale Assemblée vertegenwoordigt de bevolking, controleert de regering en keurt wetten goed.
onafhankelijk	zonder invloed van iemand anders, niet hoeven doen wat anderen zeggen.	In 1975 werd Suriname onafhankelijk van Nederland en kreeg ons land een eigen bestuur.
het parlement	volksvertegenwoordiging; groep mensen door de bevolking gekozen om het land te besturen	Het parlement overlegt en discuteert vandaag over het wetsvoorstel en stemt daarna over de goedkeuring.
regionaal	behorend bij een bepaalde streek	Het Regionaal Streekziekenhuis Wanica is een compleet ziekenhuis voor de mensen uit de omgeving.
de republiek	de staatsvorm waarbij het staatshoofd (de president) door de bevolking gekozen wordt	In een republiek is niet een koning het staatshoofd, maar een gekozen president.
de staatsburger	iemand die in een staat (een land) woont, de nationaliteit van dat land of die staat heeft en bepaalde rechten en plichten heeft	Een meerderjarige staatsburger heeft het recht om te stemmen.
stemmen	kiezen, zeggen of aangeven waar je vóór of tegen bent	Weet je vader al op welke politieke partij hij wil stemmen bij de verkiezingen?

OPDRACHT 1

Kies uit de woordenlijst telkens het woord dat bij de zin hoort. Schrijf dat woord in je schrift.

- Een staatsvorm waarbij de inwoners in een verkiezing bepalen wie hun land gaan besturen.
- De plannen die een regering heeft met een land en de manier waarop zij dat wil uitvoeren.
- Een staatsvorm waarbij een gekozen president de macht heeft.
- Een staatsvorm waarbij één persoon of een kleine groep alle macht heeft.

OPDRACHT 2

Schrijf steeds de letter van de zin in je schrift. Welk woord hoort erbij? Schrijf het woord op.

a. Nieuw-Nickerie, Wageningen en Bigi Pan liggen allemaal in hetzelfde bestuursdeel van Suriname.	het beleid
b. Dr. Johan Ferrier gaf leiding aan het bestuur van Suriname toen ons land nog een kolonie van Nederland was.	de dictator
c. Swashni heeft de Surinaamse nationaliteit en heeft dezelfde rechten en plichten als andere mensen die in ons land geboren zijn.	het district
d. Nadat het leger de macht had overgenomen, regeerde de ... in zijn eentje het land.	de gouverneur
e. De regering maakt een plan voor de aanpak van de waterproblematiek in die regio.	de staatsburger

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dat woord in je schrift.

- de democratie – de dictatuur – stemmen – de verkiezing
- koloniaal – landelijk – lokaal – regionaal
- de gouverneur – de Nationale Assemblée – het parlement – de volksvertegenwoordiging

OPDRACHT 4

Bespreek de antwoorden bij opdracht 3 met een duopartner.

- Vertel steeds aan elkaar welk woord er niet bij hoort en wat dat woord betekent.
- Leg uit waarom de andere woorden bij elkaar horen en waarom dat ene woord er niet bij past.

TERUGKIJKEN

Kijk nog eens naar de woorden die in je schrift staan bij deze les. Ken je van alle woorden de betekenis?

Verschillende soorten afsluitingen

JE LEERT

- verschillende soorten afsluitingen van een tekst herkennen.

INFORMATIE

In het slot van een tekst sluit de schrijver de tekst af. Hij kan dat op verschillende manieren doen:

- hij geeft een **samenvatting** of **conclusie** van wat hij geschreven heeft;
Je herkent dit slot vaak aan de signaalwoorden: dus, conclusie / concluderend, hieruit volgt, samenvattend, daarom, immers;
- hij geeft een **advies** of een **waarschuwing**;
- hij vertelt iets over wat hij van de **toekomst verwacht**;
- hij stelt een **vraag** die bij hem is opgekomen bij het schrijven van de tekst.

OPDRACHT 1

Bekijk tekst 2.

Welke alinea's horen erbij? Schrijf de nummers van de alinea's in je schrift.

- a. de inleiding: ...
- b. de kern: ...
- c. het slot: ...

OPDRACHT 2

Lees tekst 2.

Welk signaalwoord zie je in het slot van tekst 2?

OPDRACHT 3

Lees tekst 2.

Wat staat er in de laatste alinea (alinea 6)? Schrijf de letter van het juiste antwoord in je schrift.

- A. een advies of een waarschuwing
- B. een conclusie of een samenvatting
- C. een verwachting voor de toekomst
- D. een vraag

OPDRACHT 4

Besprek samen. Welk doel heeft de schrijver met tekst 2? Schrijf de letter in je schrift.

- A. Beschrijven hoe het bestuur van Suriname in elkaar zit.
- B. Je ervan overtuigen dat democratie de beste staatsvorm is.
- C. Instructie geven hoe je in Suriname kan stemmen.
- D. Je oproepen om vanaf je achttiende jaar te gaan stemmen.

OPDRACHT 5

In plaats van het slot zou er ook een ander slot kunnen staan.

Lees de andere afsluitingen aan elkaar voor. Bedenk samen wat voor soort slot het is en leg aan elkaar uit waarom.

- a. In een democratie mag je kritiek op het beleid van de regering leveren en demonstreren. En je mag na je achttiende je eigen leiders kiezen. Dat zijn belangrijke rechten. Niet in elk land heb je die rechten. Hopelijk maak jij gebruik van deze rechten en kies je later wat het beste is voor Suriname.
- b. In Suriname heeft het volk dus de grootste macht. En dat is prettig. Wie wil er wonen in een land waarin je geen kritiek mag leveren op het beleid of niet mag demonstreren?

tekst 2

Macht aan het volk

- 1 Suriname heeft een koloniaal verleden. Tot 1975 was Suriname een kolonie van het Koninkrijk der Nederlanden. Het bestuur van Suriname was in handen van Nederland. In 1975 werd Suriname een onafhankelijke republiek. De laatste gouverneur van de kolonie, Johan Ferrier, werd de eerste president. Vanaf 1975 bepalen de leiders van Suriname zelf het beleid en stellen ze zelf de wetten en regels op.
- 2 Suriname heeft een grondwet, waarin heel uitgebreid en in detail is beschreven hoe het bestuur van ons land in elkaar zit en wat de algemene rechten van het Surinaamse volk zijn. In de grondwet staat bijvoorbeeld beschreven dat iedere staatsburger van boven de achttien het recht heeft om te stemmen tijdens verkiezingen.
- 3 Suriname heeft een bestuur op landelijk niveau. Daarnaast is ons land verdeeld in districten. Elk district heeft een regionaal bestuur, en deze plaatst binnen dat district een lokaal bestuur.
- 4 Op landelijk niveau wordt het land bestuurd door de regering. De president van Suriname vormt samen met zijn ministers de regering. De Nationale Assemblée (DNA) is het parlement van Suriname. De 51 parlementsleden vertegenwoordigen het volk. Ze worden tijdens de verkiezingen gekozen door de burgers van Suriname. Het parlement heeft een aantal taken. Het keurt bijvoorbeeld de wetsvoorstellen van de regering goed en controleert het beleid van de regering.
- 5 Deze staatsvorm waarin het volk het recht heeft om zijn vertegenwoordigers te kiezen en inspraak heeft, noem je een democratie. Het tegenovergestelde hiervan is een dictatuur, waarin één leider of een kleine groep leiders het voor het zeggen heeft en het volk zijn leiders niet mag kiezen.
- 6 In een dictatuur mag het volk ook geen kritiek leveren op het beleid of demonstreren. In een democratie als Suriname mag dat gelukkig wel. Daar ligt de grootste macht immers bij het volk.

TERUGKIJKEN

Welke soort afsluiting komt het meeste voor, denk je? Leg je antwoord uit.

Naamwoordelijk gezegde

JE LEERT

- het naamwoordelijk gezegde in een zin herkennen;
- de zinsdelen benoemen van een zin met een naamwoordelijk gezegde.

INFORMATIE

Je weet al wat een werkwoordelijk gezegde is.

Sommige zinnen hebben een **naamwoordelijk gezegde (ng)**.

Het **ng** = **koppelwerkwoord** (werkwoordelijk deel) en een **naamwoordelijk deel**.

Bij een **ng** vertelt het koppelwerkwoord wat het onderwerp *is*, niet wat het doet.

Deze koppelwerkwoorden komen het meest voor:

zijn, worden, schijnen, lijken, blijken, blijven en heten.

Voorbeelden:

Het water *wordt* warm.

koppelww	= wordt
naamw. deel	= warm
ng	= wordt warm

Rico *blijft* toch een goede zwemmer.

koppelww	= blijft
naamw. deel	= een goede zwemmer
ng	= blijft een goede zwemmer

De leerkracht *lijkt* erg aardig.

koppelww	= lijkt
naamw. deel	= erg aardig
ng	= lijkt erg aardig

Soms heeft het werkwoordelijk deel ook één of meer hulpwerkwoorden.

Gerrit *is* een geweldige kok *gebleken*.

koppelww	= gebleken
ww deel	= is gebleken
naamw. deel	= een geweldige kok
ng	= is een geweldige kok gebleken

Let op:

In een zin met een naamwoordelijk gezegde staat nooit een lijdend voorwerp.

OPDRACHT 1

Neem de zinnen in je schrift over en onderstreep het naamwoordelijk gezegde.

- Cherissa werd ziek.
- De baby lijkt vrolijk.
- De leerkracht bleef rustig.
- De oude man is rijk.

TIP

Je kan de koppelwerkwoorden op elkaars plaats invullen:

Het water is (wordt, schijnt, lijkt, blijft, blijkt, heet) warm (te zijn).

OPDRACHT 2

Schrijf het naamwoordelijk gezegde in je schrift en onderstreep het naamwoordelijk deel.

- De sommen waren erg moeilijk.
- Het voetbalteam is kampioen geworden.
- Mijn broertje blijkt een goede tekenaar te zijn.
- Mijn oom is kapitein geweest.

OPDRACHT 3

Benoem de zinsdelen van de zinnen. Schrijf de antwoorden in je schrift.

- Morgen is mijn moeder jarig.
- Meneer Zachman is jarenlang politieagent geweest.
- Die rode schoenen lijken te klein voor het meisje.
- Het boze kind werd na een tijdje weer rustig.

TIP

Kijk naar de infographic Zinsdelen om de zinsdelen te benoemen.

TERUGKIJKEN

Welk zinsdeel vind je nooit in een zin met een naamwoordelijk gezegde? Schrijf de naam van dit zinsdeel op.

Gebiedende wijs

JE LEERT

- wat de gebiedende wijs is;
- wanneer je de gebiedende wijs gebruikt.

INFORMATIE

Een zin in de gebiedende wijs is een bevel/opdracht of een dwingend advies.

De zin begint met de ik-vorm van het werkwoord.

In de zin staat geen onderwerp.

Vaak staat er een uitroepteken achter de zin:

- Kom hier!
- Doe je best!

OPDRACHT 1

Lees het verhaaltje. Bespreek samen welke zinnen in de gebiedende wijs staan. Schrijf die zinnen op.

Rondleiding in Paramaribo

De school van Anthony uit Nieuw-Nickerie is op excursie naar Paramaribo. Een gids leidt hen rond. “Kijk naar dit gebouw”, zegt hij, “hier vergadert De Nationale Assemblée.” “Wie weet wat dat is?”

“De Nationale Assemblée is waar al de ministers met de president praten en vergaderen!” roept Anthony.

“Nee, waar de districtscommissaris mensen ontvangt voor een gesprek”, beweert Winesh. Ze hebben het allebei mis.

“Luister goed!”, zegt de gids. “In Suriname wonen meer dan 550.000 mensen. Als al deze mensen zouden

moeten stemmen over besluiten die belangrijk zijn voor het land, dan zou het heel lang duren voordat er een besluit genomen kon worden. Daarom kiezen wij volksvertegenwoordigers. En die volksvertegenwoordigers werken hier, in De Nationale Assemblée. Wie weet hoeveel volksvertegenwoordigers we hebben? Steek je vinger op als je het weet.”

“We hebben er 51”, zegt Priya.

“Helemaal goed”, zegt de gids. “We steken nu de weg over om het gebouw van De Nationale Assemblée beter te bekijken. Steek voorzichtig over! Niet rennen graag.”

OPDRACHT 2

Maak er gebiedende wijs van. Schrijf de zin op. Let op de leestekens.
De eerste zin is voorgedaan.

a. (eten)	<i>Eet met je mond dicht!</i>
b. (gaan)	... jij maar eerst.
c. (luisteren)	... naar je moeder.
d. (geven)	... de directeur een hand.
e. (respecteren)	... de regels.
f. (komen)	... in opstand!
g. (worden)	... wakker!
h. (houden)	... moed!
i. (doen)	... rustig aan.
j. (opletten)	... goed ...

OPDRACHT 3

Welke zinnen hieronder staan in de gebiedende wijs?

Overleg samen. Schrijf dan de letters van die zinnen op. Bepaalde leestekens zijn opzettelijk weggelaten. Plaats die, waar nodig, zelf.

- Ik ga nu naar huis.
- Leg uit wat democratie is.
- Weet jij wat in de grondwet staat.
- Bemoei je er niet mee.
- Loop er maar snel naartoe.
- Denk je dat je op tijd bent.

OPDRACHT 4

Zet deze vragen en mededelingen in de gebiedende wijs.

Doe het zo:

- De een leest de zin.
- De ander maakt er een bevel van.
- Bij de volgende zin draai je de rollen om.

Vriendelijke vragen.

- Wil jij de schriften uitdelen?
- Kun je een beetje rustig doen?
- Wil je die zin opschrijven?
- Kun je die boeken in de kast zetten?

Mededelingen.

- Je moet goed opletten.
- Jullie laten de tassen staan.
- Je moet er vanaf blijven.
- Jullie moeten je handen wassen.

TERUGKIJKEN

Maak drie zinnen in de gebiedende wijs.

JE LEERT

- praten over de inhoud van het tweede couplet van ons volkslied;
- aangeven wat het tweede couplet voor jou betekent;
- beargumenteren wat je ervan vindt dat het Sranan is gebruikt in ons volkslied;
- vertellen over de schrijver en de geschiedenis van het tweede couplet.

INFORMATIE

Het tweede couplet van ons volkslied luidt als volgt:

Opo kondreman un opo
Sranan gron e kari un
Wans' ope tata komopo,
Wi mu seti kondre bun
Strey de f' strey
Wi no sa frede
Gado de wi fesiman
Eri libi te na dede
Wi sa feti gi Sranan

Het Surinaams volkslied bestaat uit twee coupletten. De eerste versie van ons volkslied is in 1893 geschreven door dominee C. A. Hoekstra. Het had toen maar één couplet. In 1959 herschreef Trefossa (pseudoniem van Henri Frans de Ziel) dit couplet in opdracht van de regering. Hij schreef toen ook het tweede couplet. Trefossa (1916-1975) was leerkracht Nederlands en directeur van het Cultureel Centrum Suriname. Hij had er moeite mee, dat er werd neergekeken op het Sranan, de moedertaal van veel Surinamers. Hij vond het Sranan een krachtige taal, waar je prachtig in kon dichten. Hij was een tijdgenoot en medestander van Papa Koenders, die een tijdschrift had in het Sranan. De gedichten van Trefossa uit zijn dichtbundel Trotji (voorzang) kan je vinden op het internet. Hij bedacht ook het woord 'srefidensi' voor 'onafhankelijkheid'.

OPDRACHT 1

Lees de vragen. Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. Hoe heet de schrijver van het tweede couplet van ons volkslied?
- b. Wat is zijn naam als gewone staatsburger?
- c. Wanneer schreef hij dat couplet?
- d. Welk woord bedacht hij voor 'onafhankelijkheid'?

OPDRACHT 2

- a. Lees uitspraak 1. Kies de mening die het beste bij jou past.
Uitspraak 1: Het tweede couplet motiveert mij om me in te zetten voor Suriname.
 - A. Helemaal mee eens
 - B. Een beetje mee eens
 - C. Niet mee eens
 - D. Helemaal niet mee eens
- b. Lees uitspraak 2. Kies de mening die het beste bij jou past.
Uitspraak 2: Het is goed dat ons volkslied een couplet in het Sranan heeft.
 - A. Helemaal mee eens
 - B. Een beetje mee eens
 - C. Niet mee eens
 - D. Helemaal niet mee eens

OPDRACHT 3

- a. Bespreek je mening in je groep. Leg je mening uit. Geef argumenten.
- b. Schrijf de mening van elk groepslid en zijn of haar motivatie op in je schrift.

TERUGKIJKEN

Wanneer zing jij het volkslied? Hoe voelt dat als je het zingt?

15 Denkgesprek voeren

JE LEERT

- een denkgesprek voeren over een plan.

INFORMATIE

Een denkgesprek gaat zo:

- Je denkt eerst zelf na.
- Je vertelt waarover je hebt nagedacht.
- Je geeft argumenten voor je mening, of legt uit waarom je idee of oplossing goed is.
- Je luistert goed naar anderen en reageert op hen. Je vult hen aan, of legt uit waarom jij er anders over denkt.

Bij een denkgesprek oefen je: nadenken, je gedachten begrijpelijk voor anderen onder woorden brengen, je mening, idee of oplossing geven, uitleggen waarom je iets denkt, luisteren naar de ander, reageren op de ander.

OPDRACHT 1

Lees de vier punten in het informatieblokje. Waarom zijn die belangrijk bij een denkgesprek? Bespreek het samen.

OPDRACHT 2

Je bent één dag president van Suriname. Wat zou je doen?

- Denk eerst zelf na. Bedenk één plan. Bedenk ook waarom je dit plan belangrijk vindt.
- Vertel om de beurt je plan aan elkaar. Geef argumenten voor je plan. Probeer de anderen te overtuigen.
- Luister goed naar de anderen. Luister ook goed naar hun uitleg. Pas daarna bedenk je of je het een goed plan vindt of niet.

OPDRACHT 3

Welk plan uit jouw groepje vond je het beste?

- Je denkt eerst zelf na.
- Vertel om de beurt aan elkaar welk plan je het beste vond en waarom. Je probeert de anderen ervan te overtuigen. Bepaal wat het beste plan is van jullie groepje.
- Leg het plan uit aan de klas. Noem ook de argumenten bij het plan.

TERUGKIJKEN

Lees het informatieblokje nog eens. Wat heb jij het meeste geoefend bij het voeren van een denkgesprek?

16 Een betoog schrijven

JE LEERT

- een betoog schrijven.

INFORMATIE

In een **betoog** geef je vooral je mening en probeer je lezers te overtuigen van die mening. Een betoog bestaat uit een inleiding, een kern en een slot:

In de inleiding schrijf je over welk onderwerp het gaat en waarom je dit onderwerp koos. Hier schrijf je ook de **stelling**, bijvoorbeeld: *Proeven doen met dieren moet verboden worden.*

In de kern geef je je mening over de stelling en geef je argumenten voor je mening. Je schrijft waarom je het eens of oneens bent met de stelling. Bijvoorbeeld: *'Ik ben het eens met de stelling (= mening), want het is zelig voor de dieren (= argument 1) en er zijn genoeg andere manieren om proeven te doen (= argument 2).'*

In het slot geef je een conclusie of samenvatting. Je herhaalt nog een keer je mening en je gebruikt daarbij je beste argument.

OPDRACHT 1

- Lees de stellingen op het bord.
- Kies samen een stelling die op het bord staat.

OPDRACHT 2

- Trek in je schrift een lijn van boven naar beneden. Je krijgt dan twee kolommen. Schrijf boven de linkerkolom: voor. Schrijf boven de rechterkolom: tegen.
- Praat samen over de stelling.
 - Waar gaat de stelling over?
 - Wat zijn de voordelen?
 - Wat zijn de nadelen?Schrijf je antwoorden op in steekwoorden in de juiste kolom.
- Bepaal jullie mening. Zijn jullie het eens of oneens met de stelling? Geef twee argumenten voor je mening.

OPDRACHT 3

Schrijf samen een betoog van 10-15 regels (100-150 woorden) over de stelling die jullie kozen.

Verdeel de taken.

Schrijver 1: Schrijft de inleiding met de stelling.

Noemt jullie mening en werkt één argument uit.

Schrijver 2: Werkt het tweede argument uit.

Schrijft het slot.

TIP

Kijk nog eens in het informatieblokje om te weten waar je op moet letten.

OPDRACHT 4

Controleer je betoog. Kijk naar de onderdelen die jij geschreven hebt.

a. Staat de stelling duidelijk in de inleiding?

ja / nee

b. Staat je mening duidelijk in de kern?

ja / nee

c. Staan in de kern twee argumenten?

ja / nee

d. Staat er een conclusie of samenvatting in het slot?

ja / nee

e. Herhaal je in het slot je mening en gebruik je daarbij je beste argument?

ja / nee

f. Is de spelling correct?

ja / nee

OPDRACHT 5

a. Wissel je betoog met die van een ander duo. Lees het betoog.

b. Bespreek wat jullie van elkaars betoog vinden. Geef elkaar een top en een tip.

c. Ruil weer van betoog en verbeter jullie betoog waar jullie dat nodig vinden.

TERUGKIJKEN

Noem twee kenmerken van een betoog.

17 Leestekens

JE LEERT

- alle eerder geleerde leestekens toepassen;
- of een komma, een dubbele punt of een puntkomma juist zijn geplaatst.

INFORMATIE

Leestekens helpen om een tekst goed te kunnen lezen. Je schrijft een:

leesteken	wanneer	voorbeeld
komma	als je een pauze hoort in een zin: • bij een opsomming • tussen bijvoeglijke naamwoorden • bij samengestelde zinnen	Ik koop sapotilles, bacoven en manja's. Dat is een mooi, nieuw, groot huis. Ik ga vroeg naar bed, omdat ik ziek ben. Als ik Henk zie, zal ik het zeggen.
dubbele punt	voor een opsomming, uitleg of citaat	In de Colakreek kun je van alles doen: zwemmen, varen, waterfietsen, klimmen, enz.
puntkomma	als twee zinnen heel sterk bij elkaar horen	Jaap was wel op tijd, maar Frank niet; zijn fiets was kapot.

OPDRACHT 1

Welke leestekens moeten op de open plekken in de zin? Overleg samen en schrijf elke zin daarna met de juiste leestekens in je schrift. De aanhalingstekens staan er al.

1. Hij zei ... "Ik ben jarig vandaag ..."
2. "Pas op die hond ..." gilde ze ...
3. Carl fluistert ... "Wil je me hierbij helpen ..."
4. "Stop daarmee ..." zei de juf ...

OPDRACHT 2

- a. Schrijf de nummers van de zinnen in je schrift en zet erachter of de leestekens in die zin juist of onjuist zijn geplaatst.
 1. Ik ken de betekenis van deze vier begrippen dictatuur, koloniaal verleden, onafhankelijk en staatsburger.
 2. Nu ik meer over de democratie weet, snap ik hoe belangrijk die is.
 3. Het parlement is belangrijk want het adviseert; kritiseert en ondersteunt de regering
 4. Ons land heeft een tolerante, verdraagzame samenleving.
- b. Schrijf de zinnen waarin de leestekens niet juist stonden in je schrift. Zorg dat alle leestekens op de juiste plaats staan.

OPDRACHT 3

Welk leesteken hoort op de stippellijn in de zin? Schrijf de hele zin op.

1. "Weet iemand van jullie hoeveel leden de Nationale Assemblée heeft ..."
2. "Ik weet het antwoord ..." mompelde Shanti zachtjes.
3. Haar leerkracht hoorde haar en zei ... "Zeg het maar Shanti ..."
4. "De Nationale Assemblée heeft een oneven aantal leden ..." antwoordde ze ...
5. "En het zijn er eenenvijftig ..." vulde ze aan.

OPDRACHT 4

Vergelijk de antwoorden van opdracht 1 en 2 met elkaar. Bespreek die samen en verbeter zo nodig.

OPDRACHT 5

- a. In plaats van een puntkomma kun je meestal ook kiezen voor een punt of een komma. Je leest de zin dan wel wat anders: bij een puntkomma is de rust meestal wat korter dan bij een punt.
Lees de zinnen aan elkaar voor. Bij een komma gaat je stem even omhoog, waarna een korte rustpauze volgt voordat je verder leest. Let op de rust in de zin bij de punt.
 1. Indra kwam jammer genoeg niet op tijd; ze had een leuke band.
 2. Ik was mijn mobieltje kwijtgeraakt, zodat ik niet kon bellen dat ik later kwam.
 3. Gelukkig is ons land een democratie. Ik zou niet graag in een dictatuur leven.
- b. Bespreek samen waar de leestekens komen. Schrijf de zinnen daarna in je schrift.
 1. Beginnen jullie maar alvast want we staan nog in de file.
 2. Beginnen jullie maar alvast door het drukke verkeer kom ik wat later.
 3. Begin maar alvast met de bespreking ik heb jullie al laten weten wat ik van de meeste punten vind.

TERUGKIJKEN

Hieronder zie je twee woorden: district en parlement met daarachter een leesteken. Maak met elk van de woorden en het leesteken een zin. Horen er andere leestekens in jouw zinnen, schrijf die dan ook op.

district - ? 1. ...

parlement - : 2. ...

Welke leestekens vind je nog moeilijk om te gebruiken?

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Suriname.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de bevolkingsdichtheid	het gemiddelde aantal inwoners per vierkante kilometer	Suriname is een van de dunst bevolkte landen ter wereld, het heeft een bevolkingsdichtheid van nog geen vier inwoners per vierkante kilometer.
de export	de uitvoer, het verplaatsen van goederen en diensten naar het buitenland	De export van Suriname bestaat uit producten zoals goud, aardolie, hout, rijst, vis en bacoven.
het gewas	een groep planten van dezelfde soort	Op de landbouwgrond groeien gewassen zoals cassave, rijst en bananen.
de grondstof	natuurlijk materiaal dat gebruikt wordt om iets van te maken	Bauxiet is belangrijk als grondstof om aluminium te maken.
de import	het invoeren van goederen en diensten vanuit het buitenland	In de winkels waren bijna geen uien te koop, nadat de import een paar maanden was gestopt.
de infrastructuur	voorzieningen, (verbindingen) die nodig zijn om transport mogelijk te maken, zoals bruggen, land- en luchtroutes en waterwegen	De infrastructuur van Suriname bestaat onder meer uit wegen van een paar duizend kilometers en kleine vliegvelden en bruggen.
inlands	uit het land zelf	De oorspronkelijke, inlandse inwoners van Suriname werden indianen genoemd, nu zeggen we Inheemsen.

de export

het gewas

de import

de landbouw	het verbouwen van gewassen	Ongeveer tien procent van de bevolking werkt in de landbouw. Zij zorgen voor producten als groenten en fruit, palmpitten en kokosnoten.
overwegend	voor het grootste deel, vooral, voornamelijk	<i>De haven van Paramaribo is overwegend bedoeld voor vrachtschepen en veel minder voor passagiersschepen.</i>
produceren	maken, in elkaar zetten	<i>Er groeit veel fruit in ons land, dus kunnen we zelf vruchtensap produceren.</i>
het stedelijk gebied	dicht bebouwd gebied	<i>Tachtig procent van Suriname is bedekt met tropisch regenwoud. In het noorden is meer bebouwing, daar is het stedelijk gebied.</i>
de veeteelt	het fokken en houden van vee voor melk of vlees	<i>Mijn oom doet aan veeteelt en heeft een groot aantal runderen en varkens.</i>
de vegetatie	de begroeiing	<i>Suriname heeft een tropische vegetatie van wel vijfduizend plantensoorten.</i>
het wegennet	het geheel van wegen in een gebied, meestal in het gehele land	<i>Het Surinaamse wegennet is ruim negenduizend kilometer.</i>
~winning	het halen van (grond)stoffen uit de bodem, zoals aardolie, bauxiet of goud (mijnbouw)	<i>De goudwinning zorgt voor werk en inkomen, maar helaas ook voor vervuiling van de omgeving.</i>

OPDRACHT 1

Welk themawoord past in de zin?

- De bevolking van Suriname woont ... in het noorden van het land.
- In Commewijne wonen ongeveer veertien mensen per vierkante kilometer. De ... is daar hoger dan in Brokopondo.
- De stad Paramaribo is een ...; er staan veel huizen.
- Een veel voorkomend ... dat in Nickerie verbouwd wordt, is rijst.
- In Sipaliwini bestaat de ... vooral uit tropisch bos.
- Om chocolade te produceren, heb je cacao nodig als
- In het district Brokopondo is goud... een belangrijke inkomstenbron.
- Bauxiet werd gebruikt om aluminium te
- Er zijn plannen om het ... van Suriname uit te breiden met spoorlijnen.

OPDRACHT 2

Bespreek de antwoorden bij opdracht 1 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

OPDRACHT 3

Noteer de woorden hieronder in je schrift. Bedenk om de beurt woorden die erbij passen. Schrijf achter elk woord vier woorden die erbij passen.

- a. de landbouw
- b. de veeteelt
- c. inlands
- d. de infrastructuur
- e. de import
- f. de export

OPDRACHT 4

Werk samen met een ander duo. Degene die het eerste jarig is, mag beginnen.

- a. Kies een rijtje woorden uit je schrift bij opdracht 3.
- b. Verklap niet welk themawoord je hebt gekozen. Lees alleen de andere woorden voor.
- c. De andere leerlingen raden welk themawoord erbij hoort. Lukt dat? Dan heb je het goed gedaan.
- d. Wissel steeds van beurt.

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden kende je nog niet? Maak er een zin mee.

Een infographic lezen

JE LEERT

- een infographic lezen.

INFORMATIE

Een infographic is een informatieve illustratie.

Je krijgt de informatie in de vorm van tekst en beeld. Dat beeld kan een tekening, een pictogram, kaart, diagram, tabel of schema zijn.

OPDRACHT 1

Bekijk de infographic bij tekst 3. Beantwoord eerst de vragen voor jezelf en praat er dan samen over.

- Waar gaat deze infographic over?
- Welke informatie valt jou het eerste op? Waarom?
- Hoe lees je deze infographic: van boven naar beneden, van beneden naar boven, van links naar rechts of juist van rechts naar links? Leg uit wat het handigst is.

OPDRACHT 2

Waar in de infographic zie je het? Schrijf het kopje dat erboven staat in je schrift.

- een diagram
- een kaartje
- een pictogram
- een tabel

OPDRACHT 3

Schrijf de antwoorden in je schrift. Bij welk kopje kijk je als je iets te weten wilt komen over:

- hoe mensen en spullen in Suriname vervoerd worden?
- hoeveel mensen er in Suriname wonen?
- wat voor begroeiing je op Surinaamse bodem kunt vinden?
- de grondstoffen die uit de bodem gehaald worden?

OPDRACHT 4

- Hoeveel procent van de bevolking woont in stedelijke gebieden?

Schrijf de letter van het juiste antwoord in je schrift.

- A minder dan de helft
B meer dan de helft
C bijna iedereen

- Waar vond je het antwoord? Schrijf het kopje op.

OPDRACHT 5

Kijk naar het diagram. Bespreek samen je antwoord en schrijf dit in je schrift op.

- Welke sector van de economie is het grootst?
- Welke sectoren zijn even groot?

tekst 3

Republiek van Suriname

Vegetatie

De vegetatie van Suriname bestaat overwegend uit tropisch regenwoud. Suriname produceert dan ook veel hout. Gewassen die van Surinaamse bodem komen, zijn onder andere bacoen en rijst.

Bevolking

De populatie is 580.000 inwoners. Meer dan 50% van de inwoners woont in de stedelijke gebieden in het noorden van het land, zoals in en rond de hoofdstad Paramaribo. De bevolkingsdichtheid is het laagst in het district Sipaliwini.

Voertaal

Nederlands.

Transport

Suriname heeft een wegennet van in totaal 9000 kilometer. Een aanzienlijk deel van de wegen is onverhard. Er zijn ook kleine vliegvelden. Suriname kent veel waterwegen in de vorm van rivieren, kunstmatige meren en krekken. De infrastructuur in het binnenland is beperkt. Inlandse dorpen zijn daarom vaak moeilijk bereikbaar.

Aardoliewinning en mijnbouw

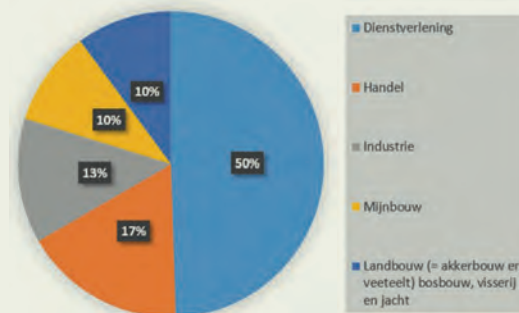
In Suriname wordt aardolie uit de bodem gewonnen. Aardolie wordt gebruikt als brandstof voor voertuigen, maar is ook een grondstof voor bijvoorbeeld plastic, zeep en asfalt.

Naast aardoliewinning is er ook mijnbouw waarin voornamelijk goud wordt gedolven.

Economie

Sector	Aandeel
Dienstverlening	50%
Handel	17%
Industrie	13%
Mijnbouw	10%
Landbouw (= akkerbouw en veeteelt), bosbouw, visserij en jacht	10%

Import en export

← belangrijke exportproducten	→ belangrijke importproducten
goud	graafmachines
aardolie	vrachtwagens/ personenauto's
hout	levensmiddelen

TERUGKIJKEN

Welk weetje over Suriname vind je het leukst of interessantst?

20

Herhaling van les 4 en 12

JE HERHAALT

- voornaamwoorden in zinnen herkennen en gebruiken;
- alle behandelde zinsdelen benoemen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 4 en les 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Lees de zinnen. Kies steeds het juiste voornaamwoord. Schrijf dat in je schrift.

- Me/ Mijn* moeder heeft *haar/zijn* mooiste jurk aangetrokken.
- Hun/Ze* hebben *dat/die* klusje snel gedaan.
- Ik/Mij* vraag aan *jou/jouw* of je *deze/dit* film mooi vindt.
- Wie/Welke* heeft *hen/hun* gevraagd om te komen?

OPDRACHT 2

Lees de zinnen. Schrijf het werkwoordelijk of naamwoordelijk gezegde op.

Zet erachter of het een werkwoordelijk (wg) of naamwoordelijk (ng) gezegde is.

- Mijn fiets is kapot.
- De stoel blijkt niet sterk genoeg te zijn.
- Ik zal de schuur opnieuw moeten schilderen.
- Die bruine hond is groot en gevaarlijk.

OPDRACHT 3

Benoem de zinsdelen van de zinnen. Schrijf het schema in je schrift.

Schrijf de zinsdelen in het schema.

pv:
wg:
ng:
naamwoordelijk deel ng:
ow:
lv:
mv:
bwb plaats:
bwb tijd:
bwb hoedanigheid:

- Daryll blijft mijn beste vriend.
- Mijn broertje lijkt heel blij met zijn cadeau.
- Mijn twee katten heten Ginger en Simba.

TERUGKIJKEN

Welke voornaamwoorden vind je het lastigst om juist te gebruiken? Schrijf er twee op. Bedenk zelf een zin met een naamwoordelijk gezegde.

21 Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- synoniemen, homoniemen en homofonen herkennen en gebruiken;
- de gebiedende wijs herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 5 en les 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Lees elke zin. Schrijf steeds het onderstreepte woord over. Schrijf het synoniem erachter. Je vindt het in de woordenlijst van les 2 en 10.

1. Een kenmerk van Suriname is de grote variatie in bevolkingsgroepen.
2. Over het algemeen leven de groepen ongestoord met elkaar samen.
3. Ze eerbiedigen elkaars manier van leven.
4. De tolerantie van Surinamers is best groot.
5. Dat blijkt ook uit het feit dat iedereen zijn eigen godsdienst mag hebben.

OPDRACHT 2

De woorden hieronder zijn homoniemen. Maak met ieder woord twee zinnen, met elke betekenis één. Bij het eerste woord is het al voorgedaan.

- a. **blik** *Zij wierp een blik op de klok. / Zij maakte het blik bruine bonen open.*
- b. **kop**
- c. **punt**
- d. **weer**

OPDRACHT 3

Lees de zinnen a. tot en met d. Welk woord in het hokje met homofonen hieronder past in de zin?

mail - meel reizen - rijzen steil - stijl lach - lag

- a. Het is bijna vier uur ... van Wageningen naar Zanderij.
- b. Deze helling is veel te ... , ik durf er niet vanaf.
- c. In ... heerlijk te relaxen in de hangmat.
- d. Ik heb op de computer gekeken, maar ik heb jouw ... nog niet ontvangen.

OPDRACHT 4

Zet de zinnen in de gebiedende wijs.

De een leest de zin. De ander maakt er een bevel van.

Bij de volgende zin draai je de rollen om.

Schrijf de zinnen in de gebiedende wijs op. De eerste is voorgedaan.

a. Wil jij met me meegaan? <i>Ga met me mee.</i>	c. Wil jij dat boek pakken?
b. Kun je dat uitleggen?	d. Dat kun je beter niet doen.
c. Wil je mijn vriend worden?	e. Je moet ermee ophouden.

TERUGKIJKEN

Wat is het verschil tussen een homoniem en een homofoon? Leg uit en geef een voorbeeld.

JE LEERT

- een eindverslag maken van een onderzoek.

INFORMATIE

Het is belangrijk een verslag te maken van de kennis die is verzameld tijdens een onderzoek. In dit verslag kan je lezen:

- wat de onderzoeksvragen waren;
- hoe het onderzoek is gedaan;
- wat de conclusie is.

De onderzoeksvragen van jullie observatieopdracht waren:

- Welke talen worden er op openbare plekken in de buurt gesproken?
- Welke mensen spreken deze talen?
- Waarover gaan de gesprekken?
- Welke codewisseling wordt gebruikt in de gesprekken?

TIP

Gebruik de aanwijzingen in het kader om je verslag te schrijven.

OPDRACHT 1

- Verdeel de rollen. Kies een leider. Kies een schrijver.
- Lees elkaars verslagen.
- Bespreek wat in het eindverslag moet komen.

Titel: Taalonderzoek in (naam van de buurt)

Namen van de groepsleden:

Plaats en datum:

Inleiding

(Hier schrijf je waarom jullie dit onderzoek hebben gedaan en wat de onderzoeksvragen waren.)

Werkwijze

(Hier schrijf je:

- in welke buurt je het onderzoek hebt gedaan.
- op welke plaatsen jullie hebben geobserveerd en wanneer; vertel ook of jullie al eerder op die plaatsen waren geweest.
- hoe jullie hebben geobserveerd. (bijvoorbeeld: wisten de mensen dat jullie ze observeerden, hoe ver stonden jullie van de mensen die je observeerde, maakte je aantekeningen direct of achteraf, hebben jullie video's gemaakt of gesprekken opgenomen op de band?)
- hoe lang jullie hebben geobserveerd.

Resultaten

(Hier beantwoord je de onderzoeksvragen. Gebruik hierbij de observatieverslagen die jullie hebben gemaakt.)

Bijlagen

(Dit zijn jullie observatieverslagen en eventueel ook een plattegrond.)

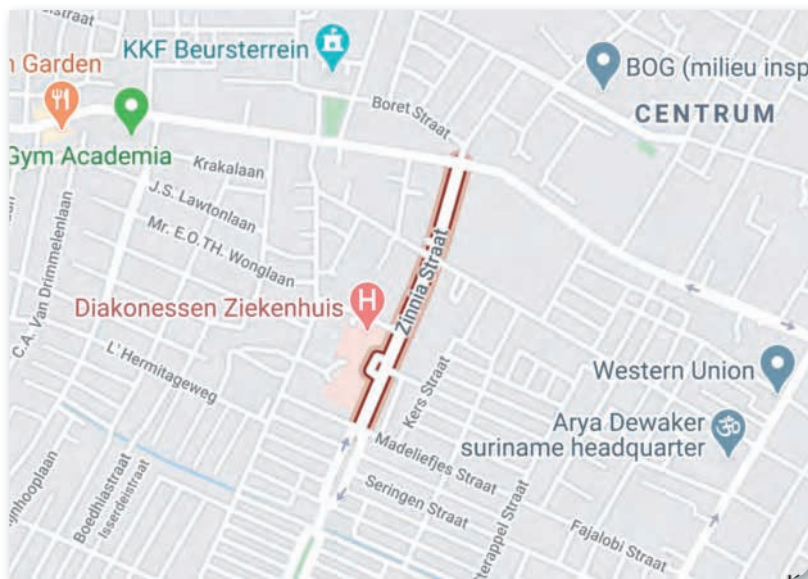
OPDRACHT 2

- a. Verdeel de taken: één duo schrijft het eindverslag en de anderen maken een plattegrond.

- Aanwijzingen voor de plattegrond:
- Geef op de plattegrond aan waar elk van jullie woont.
- Geef de plaatsen aan waar jullie je onderzoek hebben verricht.
- Geef de grenzen van je buurt aan met een rode lijn.
- Geef je buurt een naam.

Heb je in les 6 al een plattegrond getekend, geef dan op je plattegrond aan welke talen je hebt gehoord en wie die talen spraken. Bedenk zelf een legenda daarvoor.

- b. Laat een duo het eindverslag voorlezen en laat één leerling de plattegrond toelichten. Wat valt op?

TERUGKIJKEN

Wat vond jij het meest opvallende resultaat van het onderzoek in jullie groepje?

JE LEERT

- hoe je een argument voor een mening kunt uitwerken;
- hoe je in een debat kunt reageren.

INFORMATIE

Een debat is een discussie over een stelling. Een stelling heeft voorstanders en tegenstanders. Beide partijen verdedigen hun mening met argumenten. De manier waarop het debat georganiseerd wordt, wordt van tevoren afgesproken. In deze les zal volgens de methode Freeze & Go gedebatteerd worden.

Verloop van het debat (18 minuten)

- Betoog:** presenteren van de argumenten door de leider
(2 minuten voor iedere partij, de voorstanders beginnen).
 - noem de stelling;
 - zeg of jullie voor of tegen de stelling zijn;
 - noem drie argumenten;
 - licht de argumenten toe.
- Reageren:**
(drie debaters per partij mogen ieder 1 minuut reageren)
 - zeg op welk argument je reageert, vat dit argument kort samen;
 - reageer kort op het argument, leg uit waarom je het wel of niet goed vindt;
 - ondersteun je reactie met een voorbeeld.
- Freeze!** alle sprekers (1,5 minuut)
 - Overleg ter voorbereiding op de volgende fase.
- Go!** De leider vat samen en trekt conclusies
(2 minuten voor iedere partij, de tegenstanders beginnen)
 - noem de stelling met jullie mening daarover
 - noem de belangrijkste meningsverschillen
 - leg uit waarom jullie het 'meest' gelijk hebben
- Beraad jury:** (2,5 minuut)
 - de jury bespreekt wie het debat gewonnen heeft en waarom.
- Uitslag** (0,5 minuut)

OPDRACHT 1

- a. Schrijf ten minste twee argumenten voor en twee argumenten tegen de stelling op. Houd ruimte tussen elk argument. Doe het zo:

Voor	Tegen
1.	1.
2.	2.

- b. Schrijf een voorbeeld bij ieder argument.

OPDRACHT 2

Vertel je argumenten aan je duopartner.

- Leg bij ieder argument uit waarom het belangrijk is.
- Geef een voorbeeld bij ieder argument.

OPDRACHT 3

Vergader over de verschillende argumenten.

- De leider laat ieder groepslid zijn argumenten uitleggen.
- Kies samen de drie beste argumenten.
- Verdeel de argumenten onder elkaar.

OPDRACHT 4

Werk het argument uit. Doe het zo:

- Argument voor of tegen (samengevat in één zin):
- Dit argument klopt, want
 - Dit argument is belangrijk, want
- Bijvoorbeeld:

OPDRACHT 5

Beslis wie het woord gaat voeren in het debat.

Jullie zijn nu klaar voor het debat!

TIP

Luister goed naar de ander! Het is belangrijk om na te denken over wat de ander heeft gezegd. Dan kun je daar goed op reageren

TERUGKIJKEN

Voorstanders: Wie van de tegenstanders presenteerde zijn argument het beste en waarom?

Tegenstanders: Wie van de voorstanders presenteerde zijn argument het beste en waarom?

Jury: Wie presenteerde zijn argument het beste en waarom?

Een recept schrijven

JE LEERT

- een recept schrijven.

INFORMATIE

Een **recept** is een instructie voor het bereiden van een gerecht. Een recept bestaat uit:

- een lijst van **benodigdheden**. Dat zijn de ingrediënten van het gerecht.
- de **bereidingswijze**. Dat is een instructie waarin stap voor stap wordt beschreven hoe je het gerecht klaarmaakt.

De bereidingswijze schrijf je in de gebiedende wijs, bijvoorbeeld:

Snijd de groenten klein.

Doe de ingrediënten samen in een pan.

Het recept wordt duidelijker met: - De naam van het gerecht als titel;

- Tussenkopjes
- Een afbeelding van het gerecht.

Voorbeeld:

Brood met sardien

benodigdheden voor drie puntbroodjes bereidingswijze

- drie puntbroodjes
- een blikje sardien
- een (halve) verse peper
- soepgroente
- een halve ui
- zuurgoed: augurken of uien op azijn
- Haal de sardien uit het blik en doe die in een kom.
- Snijd de peper in de lengte doormidden.
- Haal de pitjes en de wittige vezels uit de peper.
- Snijd de helft van de peper fijn. Let op dat je dit doet met een vork en een mes en je de peper niet met je handen aanraakt.
- Snijd de soepgroente fijn.
- Haal de schil weg van de ui en snijd de ui fijn.
- Doe alle fijngesneden ingrediënten bij de sardien en meng goed.
- Snijd de puntbroodjes open en beleg met sardien en zuurgoed.

OPDRACHT 1

- Kies samen een gerecht dat je zou willen klaarmaken voor je vrienden of familie. Liefst iets dat je al eerder hebt gemaakt.
- Bespreek het recept door de benodigdheden en bereidingswijze te bedenken.
- Schrijf het recept op kladblaadjes. Verdeel de taken:
 - de een schrijft op wat je nodig hebt om het gerecht te maken: de benodigdheden.
 - de ander schrijft op hoe je het gerecht klaarmaakt: de bereidingswijze
- Lees de tekst van de ander. Bespreek het recept samen en verbeter zo nodig.

TIP

Denk aan de gebiedende wijs!

OPDRACHT 2

Schrijf het recept over op een net papier. Doe het zo:

- Schrijf de naam van het gerecht boven je blaadje.
- Schrijf de tussenkopjes 'benodigdheden' en bereidingswijze' op de juiste plaats.
- Schrijf de benodigdheden op.
- Schrijf de bereidingswijze stap voor stap op. Schrijf om de beurt een stap.

TIP

dicteer voor elkaar de verschillende stappen van de bereidingswijze. Daarbij vertelt de één precies wat de ander moet schrijven. Bij de volgende stap draaien jullie de rollen om.

OPDRACHT 3

- Controleer jullie recept.

1. Heeft het recept een titel?	ja / nee
2. Bevat het recept de tussenkopjes 'benodigdheden' en 'bereidingswijze'?	ja / nee
3. Heb je de benodigdheden onder elkaar gezet?	ja / nee
4. Heb je de bereiding stap voor stap beschreven?	ja / nee
5. Begint elke stap met een werkwoord in de gebiedende wijs?	ja / nee
6. Is de spelling correct?	ja / nee
- Verbeter zo nodig jullie werk.

TERUGKIJKEN

In welke schrijfles heb je de meeste nieuwe dingen geleerd? Leg uit.

JE LEERT

- de meeste verkleinwoorden vormen.

INFORMATIE

Verkleinwoorden vorm je door -je, -tje, -etje, -pje achter het woord te zetten.

-je	-tje	-etje	-pje
huis - huisje	tafel - tafeltje	slang - slangetje	boom - boompje
vis - visje	sleutel - sleuteltje	ring - ringetje	wurm - wurmpje
groef - groefje	water - watertje	ding - dingetje	duim - duimpje
stad - stadje	motor - motortje	bom - bommetje	raam - raampje
ruit - ruitje	brommer - brommertje	kip - kippetje	naam - naampje
stip - stipje	sla - slaatje	weg - weggetje	palm - palmpje
was - wasje	paraplu - parapluutje	kom - kommetje	zoom - zoompje

Let op:

- Denk aan de spellingsregels, soms komt er een letter bij, omdat je het woord anders verkeerd uitspreekt. Bijvoorbeeld: bal - balletje, menu - menuutje;
- Bij zelfstandige naamwoorden met een y aan het eind komt er 'tje achter. Bijvoorbeeld: baby - baby'tje;
- Bij woorden die eindigen op -ing en die meer lettergrepen hebben, verandert de g vaak in een k. Bijvoorbeeld: ketting - kettinkje, koning - koninkje

OPDRACHT 1

Neem het schema over in je schrift. Bedenk bij elk woord nog drie woorden die je op dezelfde manier verkleint. Zet ze in je schrift op de juiste plaats in het schema.

1. balletje			
2. oefeningetje			
3. karretje			
4. filmpje			
5. puddinkje			
6. boefje			

OPDRACHT 2

a. Neem het schema over.

-je	-tje	-etje	-pje

Schrijf de verkleinwoorden van de woorden in de goede kolom van het schema.

riem – bouwhek – voorraad – mijter – kikker
 – veulen – gans – schuifdeur – vlieg – staf –
 boom – ster – lieveling – mening – vlag

b. Schrijf de woorden zonder verkleining in je schrift.

Bijvoorbeeld: knopje – knop

feitje – stuurtje – laddertje – dametje – kameeltje – rupsje – lampje – gebiedje – weggetje – grondstofje – kruisinkje – jury'tje

OPDRACHT 3

Wissel van schrift en bespreek de antwoorden van opdracht 1 en 2 samen. Verbeter zo nodig en vul aan.

OPDRACHT 4

a. Bedenk samen wat het verkleinwoord is en schrijf het op.

spel – halsketting – lolly – diploma – lampion – woning – paraplu – pony – vlag

b. Schrijf de nummers 1 t/m 8 onder elkaar in je schrift.

Bespreek samen wat je op de afbeelding ziet. Schrijf het verkleinwoord op.

1. uniform

2. slang

3. buiging

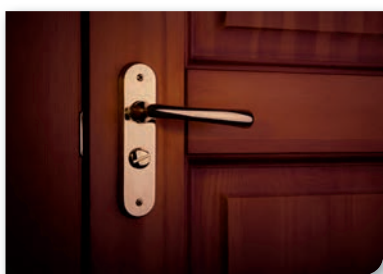
4. halsketting

5. pop

6. schoolbus

7. handvat

8. chocola

TERUGKIJKEN

Leg de regels voor verkleinwoorden in je eigen woorden aan een klasgenoot uit. Doe dat met de volgende woorden: de camera, de achtervolging, de man en de hobby.

JE LEERT

- informatie in verschillende informatiebronnen op te zoeken en die informatie te vergelijken en te combineren.

INFORMATIE

Over een onderwerp vind je vaak meerdere informatiebronnen.

Een informatiebron kan een tekst zijn, maar ook uit een schema, tabel, grafiek, tekening, foto, kaartje, formulier, filmpje of geluidsfragment kan je informatie halen.

Door de informatie uit die bronnen te vergelijken en te combineren kan je meer te weten komen.

OPDRACHT 1

Lees tekst 4a. Overleg eerst samen. Schrijf dan de antwoorden in je schrift.

- Suriname telt 17 officiële vrije dagen en feestdagen.
Als je alle feesten telt, kom je maar tot 15. Hoe kan dat?
- Neem het lijstje met nationale vrije dagen en feestdagen in tekst 4a over in je schrift.
Op welke dagen vallen deze datums in dit jaar? Zoek het samen uit.
- Zet in je lijstje een streep onder de vrije dagen die elk jaar op een andere datum vallen.

OPDRACHT 2

Lees tekst 4b. Gebruik ook tekst 4a bij de vragen. Overleg eerst samen. Schrijf dan de antwoorden in je schrift.

- Over welke feestdag gaat tekst 4b? Hoe weet je dat?
- Voor welke twee groepen mensen zou deze tekst bedoeld kunnen zijn?

OPDRACHT 3

Lees tekst 4b.

- Zoek antwoorden op de vragen.
 - Welk programma-onderdeel vindt plaats bij de Surinamerivier?
 - Waar moeten weggebruikers rekening mee houden?
- Maak samen een quiz met vijf vragen die je kunt stellen over het programma of over de rest van de tekst, net als de vragen in 3a. Zorg dat je zelf het antwoord weet.

OPDRACHT 4

Werk samen met een ander duo.

- Stel elkaar om de beurt een vraag van opdracht 3b.
- Welk duo beantwoordt de meeste vragen goed?
- Controleer samen het antwoord. Waar in de tekst vind je het antwoord?

tekst 4a

Nationale vrije dagen en feestdagen

Suriname telt 17 officiële vrije dagen en feestdagen. Op elk van die dagen herdenken we iets en vaak worden dan de bloemetjes buiten gezet.

Nationale vrije dagen en feestdagen
1 januari – Nieuwjaarsdag
januari/februari - Chinees Nieuwjaar
25 februari - Dag van de Revolutie (Dag van Bevrijding en Vernieuwing)
februari/maart - Holi Phagwa
maart/april - Goede Vrijdag
maart/april - Pasen (twee dagen)
1 mei - Dag van de Arbeid
Id ul-Fitr (1 dag)
1 juli - Ketikoti
9 augustus - Dag der Inheemsen
Id ul-Adha (1 dag)
10 oktober - Dag van de Marrons
oktober/november – Divali
25 november - Srefidensi (Onafhankelijkheidsdag)
25 en 26 december - Kerstmis

Programma Srefidensi

Programma Srefidensi viering 25 november

De regering van de republiek Suriname nodigt u uit om de verjaardag van de staatkundige onafhankelijkheid onze republiek mee te vieren.

Bekendmaking

In verband met de viering van onze staatkundige onafhankelijkheid zal de omgeving van het Onafhankelijkheidsplein afgesloten zijn voor auto's. Er zullen omleidingen voor het verkeer zijn. Middels verkeersborden wordt uitgelegd hoe u moet rijden. Aan de weggebruikers wordt gevraagd hiermee rekening te houden. Volg de instructies en aanwijzingen van de politie ter plaatse goed op.

Op 24 november is er vanaf 24:00 uur een omleiding op kruispunt:

- Henck Arronstraat/Grote Combéweg
- Kleine Waterstraat/Van Roseveltkade

Op 25 november is er vanaf 12:00 uur een omleiding op kruispunt:

- Henck Arronstraat/Tourtonnelaan
- Noorderkerkstraat/Mr. F. Lim A Postraat
- Watermolenstraat/Mr. F. Lim A Postraat
- Mgr. Wulfinghstraat/Van Roseveltkade
- Van Roseveltkade/Grote Combéweg
- Van Roseveltkade/Kleine Waterstraat

Standhouders

Aan standhouders wordt gevraagd om hun verkoopstands niet op de weg te plaatsen in de omgeving van:

- de Waterkant tussen het Monument der Gevallen en de ingang van de Palmentuin aan de Kleine Waterstraat
- de Mr. F. Lim A Postraat vanaf de Waterkant tot aan de Tamarindelaan

Van	Tot	Activiteit	Plaats
06:00 uur		Minuutschoten	
11:30 uur	12:00 uur	Demonstratie parachutespringen	Onafhankelijkheidsplein
16:00 uur	18:00 uur	Parade en defilé	Onafhankelijkheidsplein
18:30 uur	20:00 uur	Volksreceptie	Presidentieel paleis
20:00 uur	21:00 uur	Diverse muziekgroepen	Onafhankelijkheidsplein
21:00 uur	21:30 uur	Toespraak van de president van de republiek Suriname	Onafhankelijkheidsplein
21:30 uur	22:00 uur	Vuurwerk	Waterkant
22:00 uur	00:00 uur	Diverse muziekgroepen	Onafhankelijkheidsplein

TERUGKIJKEN

Waar haalde jij het makkelijkst informatie uit: de tekst, het schema of het kaartje?

JE LEERT

- wat bedoeld wordt met schooltaal;
- waarom het Nederlands de schooltaal in Suriname is geworden;
- verschillende varianten van het Nederlands kennen;
- beargumenteren waarom het belangrijk is de schooltaal te beheersen.

INFORMATIE

De taal waarin de leerkracht op school uitleg geeft, noemen we schooltaal. De schoolboeken zijn ook in deze taal geschreven. In Suriname is de schooltaal het Nederlands.

Over de hele wereld zijn er 24 miljoen mensen die Nederlands spreken. Het Nederlands is een officiële taal in zes landen of gebieden.

De overheid gebruikt het Nederlands in de communicatie met de burgers. De wetten en andere officiële documenten worden in deze taal geschreven. Verder is deze taal ook een schooltaal.

Nederland en Suriname zijn de enige landen waar het Nederlands de enige schooltaal is. De andere gebieden op de kaart hierboven hebben naast het Nederlands ook andere officiële talen, zoals het Papiaments, het Engels en het Frans. Burgers kunnen ook deze talen gebruiken in officiële situaties.

Het Nederlands is niet altijd de enige schooltaal geweest in Suriname. Dit gebeurde pas in 1876. Suriname was toen een kolonie van Nederland en de periode van Staatstoezicht was net afgelopen (1863-1873). Alle slaafgemaakten kwamen eindelijk vrij. Kinderen van 6 tot en met 12 jaar moesten naar school. De koloniale overheid moest hiervoor zorgen. Er kwamen openbare scholen en de schooltaal werd het Nederlands. De meeste schoolboeken kwamen uit Nederland.

Tegenwoordig is Nederlands nog steeds de schooltaal, maar de meeste schoolboeken voor het basisonderwijs zijn vanaf de onafhankelijkheid speciaal ontwikkeld voor Surinaamse kinderen. Daarom zal je in deze schoolboeken het Surinaams-Nederlands tegenkomen. Het Nederlands kent verschillende varianten. De belangrijkste zijn het Surinaams-Nederlands (SN), het Algemeen Nederlands uit Nederland (AN) en het Vlaams dat in België wordt gesproken. Als Surinamers, Nederlanders en Vlamingen met elkaar Nederlands praten, kunnen ze elkaar goed volgen. Maar er zijn duidelijke verschillen in accent, zinsconstructies en woordenschat.

OPDRACHT 1

Lees de vragen. Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. Welke taal is de schooltaal in ons land?
- b. Hoe is de schooltaal ontstaan?
- c. In welke gebieden zijn er behalve het Nederlands nog andere officiële talen?
- d. Welke varianten bestaan er van het Nederlands?

OPDRACHT 2

Lees de stellingen.

Ben je het EENS of NIET EENS met de stelling?

Maak een keuze en leg je keuze uit.

1. Het nieuws op de televisie of radio mag alleen in het Nederlands worden gelezen.
2. Kinderen moeten in het Nederlands met hun ouders praten.
3. Nederlands is belangrijk als je verder wilt studeren.

OPDRACHT 3

Het Surinaams-Nederlands (SN) is een variant van het Nederlands.

Schrijf de Surinaams-Nederlandse woordjes op bij het plaatje en vergelijk deze met de woorden in het Algemeen Nederlands (AN).

1. AN: Aubergine

2. AN: Bel

3. AN: Mouwloos t-shirt

4. AN: Gympen

5. AN: Eend

6. AN: Doorn

OPDRACHT 4

Lees de woorden. Schrijf de SN-woorden in je schrift op.

kot	fayalobi	hoge neutenhuis
koto	ajuin	bungalow
kots	moeras	kreek
friet	zwamp	trens
pom	baars	porknokker

TIP

zoek de betekenis van de overige woorden op in een woordenboek.

OPDRACHT 5

Leg uit wat bedoeld wordt met de volgende uitdrukkingen in het SN:

1. Je piert je ogen.
2. Je draait je tong.

TERUGKIJKEN

Noem een reden waarom het belangrijk is de schooltaal te beheersen.

28 Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- sterke werkwoorden spellen in verschillende tijden;
- de leestekens: punt, komma en puntkomma gebruiken;
- verkleinwoorden maken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 of 25 van dit thema.

Maak gebruik van de infographics Werkwoorden en Leestekens & bijzondere tekens.

OPDRACHT 1

- a. Maak drie kolommen in je schrift. Schrijf boven de linkerkolom 'Tegenwoordige tijd'. Schrijf boven de middenkolom 'Verleden tijd'. Schrijf boven de rechterkolom 'Voltooid deelwoord'. Zoek in de kader een vorm van een sterk werkwoord en schrijf dat in de juiste kolom.

vlucht	vrees	misten	gebracht	leed
	meldde		bezat	
gedurfd	geëist	verbindt	was	gekund

- b. Vul de tabel aan met de werkwoordsvormen die nog ontbreken.

OPDRACHT 2

- a. Zet het onderstreepte werkwoord in de tegenwoordige tijd als het in de verleden tijd staat; of in de verleden tijd als het in de tegenwoordige tijd staat.
1. Ik zal dat echt nooit doen. Ik ... dat liever niet doen.
 2. Zij konden helaas niet komen. Zij ... helaas niet komen.
 3. Mocht dat van je ouders? ... dat van je ouders?
 4. Zij hebben dat nog niet gedaan. Zij ... dat nog niet gedaan.
 5. Ik was er ziek van geworden. Ik ... er ziek van geworden.
- b. Schrijf telkens nog twee andere werkwoordsvormen bij elk woord.
1. waren ...
 2. mag ...
 3. zal ...
 4. werden ...

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen met de juiste leestekens in je schrift.

1. Er zijn twee mogelijkheden maar van beide ben ik niet zeker
2. We gingen op tijd weg voor die wedstrijd het kon immers druk zijn
3. Op de training doen we altijd het volgende de warming-up loopoefeningen technische training penalty's nemen en tot slot een wedstrijd
4. Ik heb een vreselijke hekel aan sporten toch neem ik mijn sportschoenen mee
5. Volgens mijn coach ben ik goed in vorm want ik scoor heel vaak

OPDRACHT 4

- a. Maak zinnen met de verkleinwoorden van de gegeven woorden.
 1. dame + auto + sjaal
 2. jongen + verzameling + foto
 3. cake + bakker + landweg
- b. Het verkleinwoord van *blad* is *blaadje*. Maak steeds een korte zin met het verkleinwoord van: glas, gat en vat.
 1. ...
 2. ...
 3. ...

TERUGKIJKEN

Schrijf van elke onderdeel van de les een ding op dat je nu beter kan dan voordat je de opdrachten maakte.

- sterke werkwoorden: ...
- de leestekens: ...
- de verkleinwoorden: ...

29

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Suriname.

INFORMATIE

Kijk nog eens bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Speel 'Koppen bij elkaar' in viertallen.

1. Nummer de leden van je groep van 1 tot en met 4.
2. Luister naar het themawoord dat je leerkracht opnoemt.
3. Bedenk voor jezelf wat het woord betekent.
4. Als de leerkracht 'Koppen bij elkaar' zegt, overleggen jullie zachtjes binnen je groepje over de betekenis en over een voorbeeldzin.
5. De leerkracht zegt een nummer. Van alle groepjes staan de leerlingen met dat nummer op.
6. Die leerlingen vertellen de betekenis en/of ze vertellen wat de voorbeeldzin van hun groepje is.

OPDRACHT 2

Welk themawoord past in de zin?

Kies uit: beleid - districten - grondstof - import - overwegend - populatie - samenleving - staatsburgers

- a. In de Surinaamse grondwet staat dat alle Surinaamse ... in Suriname toegelaten worden en vrij zijn zich binnen Suriname te verplaatsen.
- b. Saramacca, Coronie, Wanica en Para zijn namen van ...
- c. Een groot deel van de ... van Nickerie leeft van het verbouwen van rijst.
- d. Het bauxiet dat in Suriname gewonnen werd, is de ... om aluminium van te maken.
- e. Het bedrijf houdt zich bezig met de ... van producten uit China naar Suriname.
- f. In onze multiculturele ... worden verschillende talen gesproken.
- g. In mijn buurt spreken veel mensen thuis ... Sarnámi.
- h. Het ... van het ministerie is erop gericht om het onderwijs te verbeteren.

OPDRACHT 3

Speel een variatie op het spel 'Raad het woord'. Degene die het laatst in het jaar jarig is, begint.

1. Kies een woord uit les 2, 10 of 18, maar zeg het niet hardop.
2. Bedenk een voorbeeldzin waarin je het woord gebruikt.
3. Vertel de voorbeeldzin aan de anderen maar laat het woord weg en zeg 'puntje, puntje, puntje'.
4. De andere drie raden in gedachten welk woord in de zin past en schrijven dat in hun schrift.
5. Vertel nu welk woord het was. Controleer. Was het goed? Dan krijg je een punt.
6. Nu is de volgende rechts van de beginner aan de beurt.
7. Ga twee keer rond in het groepje.

TERUGKIJKEN

Noteer uit elke les je eigen allermoeilijkste woord. Maak zinnen met deze woorden.

JE LEERT

- boeiend vertellen over een gebeurtenis.

INFORMATIE

Wanneer je een verhaal vertelt, dan let je op de structuur van het verhaal. Je verhaal heeft een inleiding, een kern en een slot.

Dat helpt de luisteraar om het verhaal te begrijpen en om naar je blijven luisteren.

Boeiend vertellen doe je zo:

- zorg voor een pakkend begin;
- kijk je luisteraar(s) steeds aan;
- maak gebaren tijdens het vertellen;
- wissel je stemgebruik af (hoge en lage stem, luid en zacht, snel en langzaam);
- vertel (soms) grappige en spannende details;
- vertel (soms) hoe iets rook, klonk of eruit zag;
- gebruik foto's of ander materiaal.

OPDRACHT 1

Je leerkracht heeft een verhaal op een boeiende manier verteld.

- Bedenk een pakkende beginzin voor dat verhaal.
- Wat vond je een grappig of spannend detail uit het verhaal?
- Bij welk stukje uit het verhaal kan ook verteld worden hoe iets rook, klonk of eruit zag?

OPDRACHT 2

Vertel een verhaal over een feestdag die je hebt meegemaakt.

- Bedenk welke gebeurtenis grappig of spannend was.
- Bedenk een pakkend begin.
- Maak een spiekbriefje. Schrijf daarop je verhaal in vijf steekwoorden op.

OPDRACHT 3

Maak je verhaal boeiend.

- Bedenk een pakkend begin. Stel bijvoorbeeld een vraag zodat je luisteraars nieuwsgierig worden. Of begin heel spannend, zodat de luisteraars meteen geboeid zijn.
- Welke grappige of spannende details wil je vertellen?
- Kun je ergens vertellen hoe iets rook of klonk of eruit ziet?
- Bedenk hoe je je stem wilt gebruiken tijdens het vertellen. Is er een stukje dat je extra hard of juist fluisterend verteld? Waar vertel je wat sneller?

OPDRACHT 4

Oefen om de beurt met je verhaal boeiend vertellen.

TIP

Kijk in je schrift bij thema 1 les 30. Welke tip kreeg je bij het presenteren? Waar ga je extra op letten?

OPDRACHT 5

- a. Verdeel de rollen: drie luisteraars en een verteller:
 - Luisteraars: vul het observatieformulier per verteller in. Schrijf daarvoor alleen de nummers over in je schrift. Vertel na de presentatie wat je gezien hebt. Wat ging goed, welke tip kun je geven?
 - Verteller: schrijf de gekregen tip in het eigen schrift.
- b. Vertel om de beurt zo boeiend mogelijk je verhaal.
- c. Wissel net zo lang van rol tot iedereen aan de beurt is geweest.

Observatieschema

Naam				
		ja	nee	een beetje
1	structuur verhaal			
2	luisteraar(s) aankijken			
3	pakkend begin			
4	gebaren tijdens vertellen			
5	afwisselend stemgebruik			
6	grappige of spannende details			
7	over geur/geluid/beeld verteld			
8	Materiaal			
Tip:				

OPDRACHT 6

Presenteer je verhaal aan een duopartner met wie je nog niet hebt samengewerkt in deze les. Let extra goed op de tip die je eerder hebt gekregen.

TERUGKIJKEN

Wie vertelde het boeiendste? Wat heb je van hem of haar geleerd?
 Waar ga je zelf extra op letten als je de volgende keer een verhaal vertelt?

Geld en geluk

1 Een nieuw thema

JE ONDERZOEKT

- woorden en begrippen rond het thema 'geld en geluk'.
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is 'geld en geluk'. Wat hebben ze met elkaar te maken? Is geluk te koop, denk je? Je kunt met geld natuurlijk dingen kopen die het leven makkelijker maken, maar word je daar dan echt gelukkiger van? Dat is een interessante discussie.

In dit thema leer je onder meer gezegden over geld, schrijf je een reclametekst én een klachtenbrief en leer je hoe je adviezen geeft.

Want of geld nu wel of niet gelukkig maakt, het is hoe dan ook altijd heerlijk om erover te fantaseren!

OPDRACHT 1

Wat zou jij doen voor SRD 500?

Schrijf het in je schrift. Zet er ja of nee achter.

Ja of nee?

- Twee dagen lang geen woord zeggen.
- Gebakken sprinkhanen opeten. (*Je bord moet leeg!*)
- Een week zonder tv of mobiel of smartphone of wat dan ook met een beeldscherm.
- Op één been staan, terwijl je zingt en swingt: 'Na wan suma friyari tide'.
- Een kaaiman als huisdier nemen. (*Hij slaapt in een mandje naast je bed.*)
- Een dag lang dierengeluiden maken, elke keer als iemand je naam noemt.
- Een hele dag geblinddoekt zijn.
- Drie nachten zittend slapen. (*En overdag lekker gaan liggen, mag ook niet.*)

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen op.

- Deze zin is passief: De bacoven worden verkocht door de marktkoopman.
Deze zin is actief: De marktkoopman verkoopt de bacoven.
In welke les leer je meer over actieve en passieve zinnen?
- Vind jij deze opdrachten *een fluitje van vier Surinaamse dollar* of niet?
Welke les gaat over gezegden?
- Ben jij muzikaal of amuzikaal? Ben jij handig of onhandig?
In welke les leer je hoe je voorvoegsels als a-, anti-, des-, dis-, im- en on- moet gebruiken?
- In welke les leer je een reclametekst schrijven?
- En in welke les leer je een klachtenbrief schrijven?
- In welke les leer je de betekenis van het woord 'immaterieel'?
- Welke les gaat over meningen en argumenten?
- In welke les leer je kritisch luisteren naar reclame?
- Wat zou jij doen als je rijk was? In welke les ga je daarover praten?
- Als iemand een probleem heeft, dan kun je diegene advies geven.
In welke les leer je hoe je adviezen geeft?

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken. Welke les lijkt jou het nuttigst?

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Geld en geluk;
- van enkele themawoorden synoniemen bedenken.

INFORMATIE

Je kunt meer woorden leren door synoniemen voor woorden te bedenken of te zoeken.

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
op afbetaling	in gedeelten terugbetalen van een schuld	Mijn oom koopt een perceel op afbetaling. Hij betaalt de helft contant en de rest in maandelijkse bedragen.
aflossen	terugbetalen van een schuld (van geleend geld)	Gregory heeft geld geleend om een scooter te kopen. Hij moet zijn schuld in zes maanden aflossen.
het budget	het bedrag dat je ergens aan kunt besteden, de beschikbare hoeveelheid geld	Shireen verdeelt haar budget in een potje voor boodschappen en een potje voor rekeningen.
daadwerkelijk	feitelijk, echt, in werkelijkheid	Eerst maakt ze een schatting van de uitgaven. Als ze terug is van de markt, berekent ze hoeveel ze daadwerkelijk heeft uitgegeven.
de economie	alles wat te maken heeft met de inkomsten en uitgaven van een land	Als de inkomsten uit onze export van olie, goud, rijst en hout sterk dalen, is dat slecht voor de economie van ons land.
financieel	wat met geld te maken heeft	Het ging financieel zo slecht met het hotel dat het personeel geen salaris meer kreeg.
gespreid betalen	verdeeld over de tijd betalen (in gedeeltes, in termijnen)	Hij heeft niet genoeg geld om de boot in een keer te betalen, maar hij kan gelukkig gespreid betalen.
het inkomen	het geld dat je verdient met werken of krijgt door een uitkering	Minerva zoekt een leuke baan, waarbij het inkomen voor haar genoeg is om van te leven.

de koopkracht	de hoeveelheid goederen en diensten die je met je salaris kunt aanschaffen	De boodschappen worden steeds duurder. Als je salaris niet omhoog gaat, dan neemt je koopkracht af.
op krediet	lenen terwijl je dit geld niet direct hoeft terug te betalen	Mijn oom en tante konden voor de verbouwing van hun huis op krediet een bedrag lenen van de bank.
de levensstandaard	het niveau van de hoeveelheid geld die je kunt uitgeven	Zij leeft op een hoge levensstandaard; ze geeft veel meer uit aan kleding en sieraden dan haar vriendinnen.
in je onderhoud voorzien	kunnen zorgen voor wat nodig is om te leven, zoals voedsel, kleding, onderdak	Zij verdient weinig en heeft een extra baan nodig om in het onderhoud van haar gezin te kunnen voorzien.
de rente	de vergoeding die je betaalt om geld te lenen	Het geld dat Umberto van zijn neef leende, betaalt hij met rente terug.
de termijn	de vastgestelde periode, tijdspanne waarin je iets moet afronden	De schuld moet binnen twaalf maanden zijn afgelost, maar we kunnen ook een langere termijn afspreken.
de welvaart	de mate waarin mensen hun behoeften kunnen vervullen, rijkdom	In sommige delen van de wereld is er een grote ongelijkheid in de verdeling van de welvaart; het verschil tussen arm en rijk is vaak erg groot.

OPDRACHT 1

Welk woord of welke betekenis hoort erbij? Om de beurt leest één van jullie een woord of een betekenis voor.

- Leerling 1 legt zijn schrift zo op de woordenlijst dat je alleen de betekenis en het voorbeeld kunt zien, maar niet het woord.
- Leerling 2 legt zijn schrift zo op de woordenlijst dat je alleen de woorden kunt zien, maar niet de betekenis of het voorbeeld.
- Leerling 1 leest één van de betekenissen voor. Leerling 2 zoekt uit de lijst het woord dat bij de voorgelezen betekenis past.
- Controleer samen of het goed is.
- Daarna leest leerling 2 een woord voor. Leerling 1 zoekt uit de lijst de betekenis die bij het voorgelezen woord past.
- Controleer samen of het goed is.
- Herhaal stap c. tot en met f. voor de rest van de woorden en betekenissen.

OPDRACHT 2

Schrijf het onderstreepte woord of woorddeel in je schrift. Welk woord uit de woordenlijst hierboven betekent ongeveer hetzelfde? Schrijf het erachter.

- Kan zij met dat werk de kost verdienen voor haar gezin?
- Ze zijn erg gelukkig samen, maar wat geld betreft, hebben ze het zwaar.
- Charissa heeft een leuke baan met een goed salaris.
- Zij spreken af binnen welke periode het werk af moet zijn.
- Het heeft lang geduurd, maar nu is het werk echt klaar.
- Haar baas geeft haar een geldbedrag voor het kopen van kantoorartikelen.
- Ze spreekt met de verkoper af dat ze de auto in termijnen zal betalen.
- De ministers willen ervoor zorgen dat er meer rijkdom komt voor de bevolking.

OPDRACHT 3

Kies uit de woordenlijst het woord dat in de zin past. Schrijf het in je schrift.

- Roy had niet genoeg geld om in één keer een nieuwe koelkast te betalen, daarom kocht hij er een op ... of op ...
- Hij spreekt met de winkelier af dat hij het bedrag in vier gelijke delen terugbetaalt, dat noem je ...
- Het is de bedoeling dat het hele bedrag over twee jaar terugbetaald is, dat is een redelijk lange
- Misschien kan hij over zes maanden zijn hele schuld ineens al ...
- Voor elke maand dat hij langer leent, moet hij meer ... betalen. Of je inkomen genoeg is, hangt af van de ... die je wilt, maar voor een luxe leven is dit loon te laag.
- Doordat hij minder verdiende, nam zijn ... af.
- Als het goed gaat met de ... , is er genoeg werk en welvaart voor de inwoners van dat land.

OPDRACHT 4

Bespreek de antwoorden bij opdracht 4 met een duopartner. Verbeter zo nodig.

OPDRACHT 5

Speel Ja of nee.

- Kies allemaal een woord uit de woordenlijst en schrijf het in je schrift. Zorg dat de anderen het niet zien; die moeten straks raden welk woord dat is.
- Degene die het eerste jarig is gaat staan. Die mag alleen 'ja' of 'nee' zeggen.
- De anderen stellen om de beurt een gesloten vraag om te ontdekken welk woord de staande leerling opgeschreven heeft.
- Als het geraden is, laat die het woord zien. Daarna gaat de leerling zitten.
- Dan gaat de volgende leerling staan en begint het spel opnieuw.
- Wissel steeds van rol. Herhaal het spel tot alle woorden geweest zijn.

TERUGKIJKEN

Welke woorden uit de les betekenen ongeveer hetzelfde?

JE LEERT

- de verbanden oorzaak-gevolg, verklaring/reden, voorbeeld, tegenstelling en doel-middel in een tekst herkennen.

INFORMATIE

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken; er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden:

Verband	Dit hebben de zinnen of alinea's met elkaar te maken:	Signaalwoorden
verklaring/ reden	De ene zin of alinea beschrijft een situatie, een andere zin of alinea geeft daar een verklaring of reden voor.	omdat, want, daarom of immers
oorzaak-gevolg	De ene zin of alinea geeft een oorzaak, een andere zin of alinea beschrijft het gevolg ervan.	doordat, dat komt door, daardoor, door, want, zodat
doel-middel	De ene zin of alinea geeft het doel, een andere zin of alinea beschrijft de middelen om dat doel te bereiken.	waarmee, daarmee, met dat doel, het doel is, door middel van, om, om te, met behulp van
tegenstelling	De ene zin of alinea vertelt iets over een onderwerp, de andere zin of alinea vertelt het tegengestelde.	maar, daarentegen, echter, integendeel, enerzijds ... anderzijds, aan de ene kant ... aan de andere kant, (daar staat) tegenover, hoewel, toch, ofschoon, ondanks dat
voorbeeld	De ene zin of alinea geeft een uitleg, de andere zin of alinea geeft een voorbeeld.	bijvoorbeeld, een voorbeeld, denk aan, onder andere, zoals, als

OPDRACHT 1

Lees elkaar steeds een zin voor. De ander geeft aan welk verband hij in de zin herkent en legt uit aan welk signaalwoord hij het herkent.

Bespreek daarna samen na.

- Doordat vader Maartens een ernstig ongeluk heeft gehad, kan hij niet meer werken en heeft zijn gezin het financieel heel moeilijk.
- De familie Van Ommeran leidt een welvarend leven, omdat vader en moeder een goed inkomen hebben.
- De familie kan makkelijker duurdere artikelen kopen, zoals iPhones en auto's.
- Hoewel ze welvarend zijn, letten ze toch op hun uitgaven.
- Zij willen het goede voorbeeld geven en daarmee ervoor zorgen dat hun kinderen verstandig met geld leren omgaan.

OPDRACHT 2

Lees tekst 1. Overleg samen. Schrijf de antwoorden in je schrift.

- a. In alinea 3 staat: 'Rudolf Elias, ..., was niet echt verrast door de vondst van olie voor de kust van Suriname'.
 - Waarom was Rudolf Elias niet echt verrast?
 - In welke zin lees je het antwoord hierop?
- b. Lees nog eens de twee antwoorden bij opdracht a. Hoe noem je het verband tussen de twee zinnen?
- c. Aan welk signaalwoord herken je dat verband?

OPDRACHT 3

Lees alinea 3 en 4.

- a. Welk verband zie je tussen deze twee alinea's?
- b. Aan welk signaalwoord herken je dat?

OPDRACHT 4

Lees alinea 5.

- a. Welk tekstverband herken je in de zin: 'Dat is ... nu moeilijk.'?
- b. Aan welk signaalwoord herken je dat?
- c. Welk tekstverband herken je tussen de zinnen: 'Ze betalen het krediet later gespreid terug. Maar dit is erg onvoordelig.'?
- d. Aan welk signaalwoord herken je dat?

OPDRACHT 5

In alinea 7 staat: 'Voordat de olie winst gaat opleveren...'

Wat geeft het signaalwoord 'voordat' aan?

- A. dat er een reden volgt
- B. dat er een tegenstelling volgt
- C. de volgorde van gebeurtenissen
- D. dat een gevolg volgt

Grote olievondst voor de kust van Suriname

8 januari 2020

- 1 Het Amerikaanse oliebedrijf Apache heeft een grote olievondst gedaan voor de kust van Suriname. Bij proefboringen werd volgens het bedrijf een flinke hoeveelheid olie gevonden.
- 2 Er zullen nu verdere boringen plaatsvinden. Voor de kust van buurland Guyana zijn al langer verschillende grote oliebedrijven bezig met het oppompen van olie.
- 3 Rudolf Elias, directeur van het Surinaamse staatsbedrijf Staatsolie, was niet echt verrast door de vondst van olie voor de kust van Suriname. “De vraag was niet óf er olie gevonden zou gaan worden, maar wánneer.” Omdat in buurland Guyana vijftien olievondsten voor de kust zijn gedaan, was men er vrij zeker van dat er voor de Surinaamse kust ook olie gevonden zou worden.
- 4 Economen hopen dat door deze olievondst de Surinaamse economie een boost krijgt. Op termijn zal dat leiden tot een grotere welvaart, meer koopkracht en een hogere levensstandaard. De inkomens van de mensen zullen stijgen en ze zullen zich meer kunnen veroorloven.
- 5 Dat is goed nieuws, want veel mensen hebben het nu moeilijk. Ze proberen het hoofd boven water te houden door spullen op afbetaling te kopen. Ze betalen het krediet later gespreid terug. Maar dit is erg onvoordelig. Over dit soort leningen wordt hoge rente gerekend. Bij het aflossen ervan moeten mensen dit extra geld betalen. Daardoor komen ze vaak in problemen.
- 6 Ook de Minister van Natuurlijke Hulpbronnen toonde zich verheugd om het nieuws. “Suriname kan door deze olievondst beter in zijn eigen onderhoud voorzien”, zei hij in een televisie-interview. “Het betekent dat Suriname financieel niet meer zo afhankelijk is van leningen en fondsen. Als Suriname de opbrengsten uit de olie op een goede manier besteedt, zal het Suriname in de toekomst voor de wind gaan.”
- 7 Voordat de olie daadwerkelijk winst gaat opleveren, moet eerst het geld dat geïnvesteerd is, terugverdiend worden. Het budget om de proefboringen en onderzoeken te doen, is 150 miljoen Amerikaanse dollar.

Naar: de Ware Tijd, 8 januari 2020.

TERUGKIJKEN

Welk tekstverband vond jij het lastigst om te herkennen? Waarom? Leg je antwoord uit.

Bijwoorden

JE LEERT

- bijwoorden herkennen en gebruiken in een zin;
- een voorzetselbijwoord herkennen.

INFORMATIE

Elk woord in een zin hoort bij een bepaalde woordsoort.

Een **bijwoord** zegt iets over een bijvoeglijk naamwoord, werkwoord of ander bijwoord. Bijwoorden vertellen iets over hoe, waar of wanneer.

Bijvoorbeeld:

1. Timothy loopt *snel*.
2. Meneer Harsingh woont *hier*.
3. *Morgen* gaat Chandra naar school.

Een **voorzetselbijwoord** lijkt op een voorzetsel, maar is een stukje van een werkwoord.

Bijvoorbeeld: Hele werkwoord *Innemen*

Voorzetselbijwoord Opa nam vanmorgen zijn medicijnen *in*.

OPDRACHT 1

Lees de zin. Schrijf het bijwoord in elke zin op. Schrijf erachter over welk woord het bijwoord iets zegt.

- a. Het regent hard.
- b. Mijn oom is een erg grote man.
- c. Die pommeraks smaken lekker.
- d. Dat is een bijzonder mooi gebouw.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen. Schrijf alle bijwoorden die in de zinnen voorkomen op. Schrijf 'vb' achter de voorzetselbijwoorden.

- a. Kijk, daar staat die grote manjaboom.
- b. Natuurlijk brandt het eten niet aan!
- c. Toen ze een vreemd geluid hoorde, draaide Charlize zich snel om.
- d. Calvin reed gisteren erg snel weg op zijn fiets.

OPDRACHT 3

Lees de zin en de beschrijving. Kies zelf bijwoorden om de zinnen op een passende wijze aan te vullen.

- a. De ... sterke mannen laden de vrachtwagen ...
- b. ... kijk ik naar de ... spannende film.
- c. ... dag zet Lorenzo zijn broertje ... bij de school.
- d. Gillian werd ..., toen haar broertje de deur ... verfdde.

TERUGKIJKEN

Schrijf drie voorbeelden op van een werkwoord met een voorzetselbijwoord.

Uitdrukkingen

JE LEERT

- de betekenis van spreekwoorden en uitdrukkingen opzoeken in een woordenboek of op internet.

INFORMATIE

Als je de betekenis van een uitdrukking wilt opzoeken in een woordenboek, dan doe je dat zo:

- Zoek het belangrijkste woord in de uitdrukking, het **trefwoord**. Dat is bijna altijd een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld: *Geld* moet rollen. (trefwoord: geld)
- Staan er meer zelfstandig naamwoorden in de uitdrukking? Dan kies je het eerste trefwoord in de uitdrukking.
Bijvoorbeeld: *Geld* over de *balk* smijten. (trefwoord: geld)
- Staat het zelfstandig naamwoord in het meervoud? Dan zoek je het woord in het enkelvoud.
Bijvoorbeeld: Dat zijn duur verdiende *centen*. (trefwoord: cent)
- Is het zelfstandig naamwoord een verkleinwoord? Dan zoek je het grondwoord.
Bijvoorbeeld: *Een appeltje* voor de dorst. (trefwoord: appel)

Als je internet hebt, kun je een uitdrukking intypen in een zoekmachine om de betekenis te vinden.

OPDRACHT 1

Bij welk trefwoord kijk je in het woordenboek om de betekenis van deze uitdrukkingen op te zoeken? Schrijf dit trefwoord in je schrift op.

- Een fluitje van vier Surinaamse dollar.
- Op de centjes letten.
- De eindjes aan elkaar knopen.
- Iemand met gelijke munt betalen.
- Een gat in je hand hebben.
- Ergens munt uitslaan.
- Je schapjes op het droge hebben.
- Voor hetzelfde geld.
- Geld als water verdienen.
- Op zwart zaad zitten.

OPDRACHT 2

Soms kun je de betekenis van een uitdrukking ook wel ontdekken zonder een woordenboek of internet.

- Welke uitdrukking uit opdracht 1 gebruik je voor iemand die arm is? Overleg samen. Schrijf de letter van de uitdrukking op.
- Welke drie uitdrukkingen uit opdracht 1 gebruik je voor iemand die rijk is of voldoende geld heeft? Overleg samen. Schrijf de letters van de uitdrukkingen op.

OPDRACHT 3

Hieronder zie je een stukje uit een woordenboek. In het woordenboek staat de betekenis van het woord. Je vindt er ook de uitdrukkingen met hun betekenissen.

- Staan er in dit stukje van het woordenboek uitdrukkingen? Hoe weet je dat?
- Schrijf op: welke twee vormen van het trefwoord 'cent' zie je in het stukje?

Cent [m, -en] honderdste deel van een munteenheid ▪ (uitdr.) *hij heeft een aardig **centje** verdiend*: een aardig bedrag. ▪ (uitdr.) *ik heb geen rooie **cent***: niets, helemaal geen geld ▪ (uitdr.) *ze is erg op de **centen***: niet graag geld uitgeven, erg gierig of zuinig ▪ (uitdr.) *ik ben vandaag geen **cent** waard*: ik voel me vandaag beroerd ▪ (uitdr.) *ik ben er geen **cent** wijzer van geworden*: er niets aan hebben; er niets van leren ▪ (uitdr.) *hij is zo gek als een **cent***: hij is hartstikke gek ▪ (uitdr.) *geen **centje** pijn*: geen probleem

OPDRACHT 4

Kijk in het stukje woordenboek bij opdracht 3.

Wat hoort bij elkaar? Schrijf het goede nummer achter de letter op.

- Ishana maakt me altijd aan het lachen.
- Gisteren heeft Indra de hele dag in bed gelegen.
- Alle klanten van de Kwattamarkt kopen bami bij Bennie.
- Van mijn tante Shanti krijg ik nooit iets.
- Shiham vindt het geen enkel probleem om voor zijn oma boodschappen te doen.
- Ishaan heeft dat boek al vier keer gelezen.
- Mag ik wat geld van je lenen?

- Dat is geen centje pijn.
- Ze is zo gek als een cent.
- Ik heb geen rooie cent.
- Ze is erg op de centen.
- Hij heeft er een aardig centje mee verdiend.
- Ze was geen cent waard.
- Maar hij is er geen cent wijzer van geworden.

TERUGKIJKEN

Wanneer ben jij geen cent wijzer geworden van iets? Beschrijf deze situatie met de uitdrukking erbij.

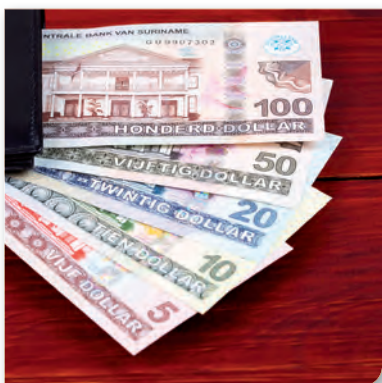
Woordenschat geld en geluk

JE LEERT

- in verschillende Surinaamse thuishalen de woorden voor geld, kopen, betalen, geluk, krijgen en delen opschrijven en uitspreken.

INFORMATIE

'Geld maakt niet gelukkig' is een bekende uitspraak. Met geld kan je allerlei spullen kopen, die het leven makkelijker maken. Maar geluk is niet te koop. Het is een gevoel in je binnenste, dat vanzelf komt. Je krijgt het zonder dat je ervoor hoeft te betalen. Mensen voelen zich vaak gelukkig, als ze merken dat anderen van hen houden. Geluk kan je ook delen met anderen, door hen te laten merken dat je om hen geeft.

OPDRACHT 1

- Bekijk de zes plaatjes bij deze opdracht.
Herhaal de woorden in de drie thuishalen van deze les.
- Maak aantekeningen en vraag klasgenoten om hulp.

OPDRACHT 2

Doe mee met de woordenwedstrijd.

Spelregels:

1. Van elke taalgroep wordt een leerling gekozen om voor de klas te staan.
2. De rest van de klas doet de taalketting af.
3. Het spel begint als een van de leerlingen met een ketting een woordkaart laat zien.
4. Leerling nummer 1 van groep nummer 1 mag dan in de taal van deze leerling zeggen welk woord bij het plaatje hoort.
5. Als de leerling het niet weet of fout zegt, mag leerling nummer 1 van groep 2 het proberen.
6. Weet die het ook niet, dan mag leerling nummer 2 van groep 1 proberen.
Ga zo door totdat een leerling het goed heeft.
Voor elk goed antwoord krijgt de groep een punt.
7. Na een goed antwoord wordt een volgende woordkaart getoond.
8. De eerste leerling van groep 2 die nog geen beurt heeft gehad, mag dan zeggen welk woord bij het plaatje hoort.
9. Ga zo door tot alle woorden in alle drie talen aan de orde zijn geweest.
10. De leerkracht houdt de punten bij en zegt aan het einde van het spel wie de winnaar is.

TERUGKIJKEN

Schrijf een top en een tip in je schrift.

Top: Wat vond je het leukst in deze les?

Tip: Wat zou beter kunnen?

Reclameteksten beluisteren

JE LEERT

- kritisch luisteren naar reclameboodschappen;
- objectieve en subjectieve informatie van elkaar onderscheiden.

INFORMATIE

Objectieve informatie is informatie met feiten. Je kunt controleren of de feiten kloppen. Er valt niet over te discussiëren.

Subjectieve informatie is informatie met meningen; bekeken vanuit een persoonlijk oogpunt. Er valt over te discussiëren.

Bijvoorbeeld:

De zanger Damaru is in Paramaribo geboren. - objectief

Damaru heeft een prachtige stem. - subjectief

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor iets en om ze over te halen iets te kopen of iets te gaan doen. In reclameteksten zit daarom naast objectieve informatie ook veel subjectieve informatie.

OPDRACHT 1

Luister naar de zin die wordt voorgelezen.

Is de zin objectief of subjectief?

Ga bij het vel papier van jouw keuze staan.

OPDRACHT 2

- Luister naar reclameboodschap 1.
- De volgende zinnen komen uit de reclameboodschap. Is de zin objectief of subjectief?
Schrijf in je schrift het nummer van de zin en O (objectief) of S (subjectief).
 - "AKOWRU" voor slechts SRD 12.000
 - IJsmaker voor blokjes en gecrushed ijs
 - Verstelbare plateaus
 - Onmisbaar voor uw keuken
 - Wij bieden ... gunstige termijnaflossing
- Wissel je antwoorden uit met je duopartner. Zijn jullie het met elkaar eens?

TIP

Kun je de informatie controleren? Dan is de informatie objectief.

OPDRACHT 3

- Luister naar reclameboodschap 2.
Schrijf twee objectieve zinnen uit de reclame.
- Luister nog een keer naar de reclameboodschap. Schrijf twee subjectieve zinnen uit de reclameboodschap.
- Bespreek je zinnen met je duopartner.

OPDRACHT 4

- Luister naar reclameboodschap 3. Schrijf twee subjectieve zinnen uit de reclame.
- Wat vind je van de subjectieve informatie? Wat vind je van de reclame?
- Wissel je antwoord uit met je duopartner.

TERUGKIJKEN

Welke reclame vond je het beste? Waarom?

Een reclametekst schrijven

JE LEERT

- een reclametekst schrijven

INFORMATIE

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en om ze over te halen het te kopen.

In een reclametekst:

- houd je rekening met je doelgroep: de groep mensen voor wie je product bedoeld is, bijvoorbeeld: kinderen, volwassenen, senioren, vrouwen en doe-het-zelvers.
- trek je de aandacht van de lezers;
- schrijf je zoveel mogelijk positieve dingen over het product;
- schrijf je korte zinnen;
- gebruik je enthousiaste woorden, zoals geweldig, schitterend of onmisbaar;
- maak je sommige woorden opvallend;
- sluit af met een creatieve zin om mensen aan te sporen het product te kopen.

Grasslippers

Te koop: grasslippers

Bedoeld voor: kinderen

Prijs: 50 SRD

Beschrijving: Vind je het heerlijk om op het gras te lopen? Wil je altijd het gevoel hebben om op gras te lopen? Koop dan deze prachtige grasslippers! Te koop in iedere maat, van kleine tot grote voeten.

Lopen was nog nooit zo aangenaam. Elke stap voelt alsof je door het zachte gras loopt. Als je het één keer gedaan hebt, wil je niet anders meer.

En dit alles voor maar 50 SRD. Een koopje! Grijp dus je kans en koop deze unieke grasslippers!

OPDRACHT 1

Wat zijn de twee doelen van een reclametekst? Noteer de juiste letters.

- A. mensen enthousiast te maken voor iets
- B. mensen te overhalen iets te kopen
- C. mensen te vermaken met een leuke of grappige tekst

OPDRACHT 2

Bereid het schrijven van een reclametekst op een kladblaadje voor.

- a. Kies een fantasieproduct van het bord of verzin er zelf één. Zet de naam van het product bovenaan je blaadje.
- b. Bedenk voor welke doelgroep je de reclametekst wilt gaan schrijven: kinderen of volwassenen?
- c. Schrijf zoveel mogelijk positieve dingen over het product.
- d. Schrijf ongeveer vijf enthousiaste woorden op die je in je tekst wilt gebruiken.
- e. Omcirkel de woorden die je opvallend wilt maken in je tekst.
- f. Schrijf een creatieve zin op waarmee je je tekst wilt afsluiten.

TIP

Gebruik af en toe een uitroepteken om iets te benadrukken.

OPDRACHT 3

Schrijf een reclametekst over het product.

- a. Schrijf onder elkaar 'Te koop', 'Bedoeld voor' en 'Prijs' op en vul die gegevens in.
- b. Schrijf daaronder 'Beschrijving' en maak de beschrijving. Maak zinnen van de woorden die op je kladblaadje staan.

OPDRACHT 4

- a. Wissel je reclametekst uit met je duopartner. Controleer elkaars werk.

1. Is er rekening gehouden met de doelgroep?	ja / nee
2. Zijn er zoveel mogelijk positieve punten opgeschreven over het product?	ja / nee
3. Zijn er enthousiaste woorden gebruikt?	ja / nee
4. Heb je korte zinnen gebruikt?	ja / nee
5. Zijn er woorden opvallend gemaakt?	ja / nee
6. Is de tekst op een creatieve manier afgesloten?	ja / nee
7. Is de spelling correct?	ja / nee
- b. Verbeter zo nodig je eigen reclametekst.

TERUGKIJKEN

Wat vind jij het allerbelangrijkste als je een reclametekst schrijft?

Werkwoorden in de toekomstige tijd

JE LEERT

- het verschil tussen de begrippen voltooide tijd en onvoltooide tijd;
- de toekomstige tijden toepassen.

INFORMATIE

De werkwoordsvormen die je het meest gebruikt zijn:

- de tegenwoordige tijd (t.t.): ik werk, ik lees.
- de verleden tijd (v.t.): ik werkte, ik las.

Werkwoordsvormen die je minder vaak gebruikt en waarbij je een hulpwerkwoord (*hebben* of *zijn*) nodig hebt, zijn:

- de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.): ik heb gewerkt, ik heb gelezen, hij is gegaan.
- de voltooid verleden tijd (v.v.t.): ik had gewerkt, ik had gelezen, hij was gegaan.

Als iets in de toekomst speelt, noem je het de **toekomstige tijd**.

Onvoltooid toekomstige tijd: iets duurt nog voort; het is nog niet voltooid (klaar).

Je vormt de onvoltooid toekomstige tijd met het werkwoord *zullen*;

o.t.t.t.: onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd: ik *zal* werken, ik *zal* lezen.

o.v.t.t.: onvoltooid verleden toekomstige tijd: ik *zou* werken, ik *zou* lezen.

Voltooid toekomstige tijd: iets is klaar; het is voltooid.

Je vormt de voltooid toekomstige tijd met het werkwoord *zullen* en met het hulpwerkwoord *hebben* of *zijn* om te laten zien dat iets voltooid is. Net als bij de v.t.t. en de v.v.t.

v.t.t.t.: voltooid tegenwoordige toekomstige tijd: ik *zal* gewerkt *hebben*.
ik *zal* gelezen *hebben*.
hij *zal* gegaan *zijn*.

v.v.t.t.: voltooid verleden toekomstige tijd: ik *zou* gewerkt *hebben*.
ik *zou* gelezen *hebben*.
hij *zou* gegaan *zijn*.

Andere manieren om te zeggen dat het in de toekomst speelt:

1. Je gebruikt de o.t.t.: Ik werk morgen wel een uurtje langer.
2. Je gebruikt het werkwoord *gaan*: Jessica gaat een broodje pom kopen.

OPDRACHT 1

Doe opdracht 1a en b alleen en opdracht 1c samen.

- a. Schrijf het nummer van de zin in je schrift en zet de juiste tijd erachter.

Kies uit: t.t., v.t., v.t.t. en v.v.t.

1. Ze heeft de waarheid verteld.
2. Ik veranderde van mening.
3. Zij verbaasden zich er niet over.
4. Hij brengt reclamefolders rond.
5. Hij behandelt de hond liefdevol.
6. Ik had me gewoon vergist.
7. Wie hebben dat vernield?
8. Had je dat maar veel eerder gezegd.

- b. Herken je de toekomstige tijd? Schrijf het nummer van de zin over en zet de goede tijd erachter. Kies uit: o.t.t.t., o.v.t.t., v.t.t.t. en v.v.t.t.
1. Ik zal mijn lunch opeten.
 2. Zij zou naar de stad zijn gegaan.
 3. Hij zal dat toch wel betaald hebben?
 4. Ik zou die mail graag zelf schrijven.
 5. Ik zou die bestelling afhandelen.
 6. Zij zullen dat morgen vertellen.
 7. Ik zal hopelijk op tijd vertrokken zijn.
 8. Zij zou dat boek gelezen hebben.
- c. Wissel van schrift en bespreek jullie antwoorden.
Hebben jullie niet hetzelfde antwoord, lees dan nog eens goed de informatie over de toekomstige tijd. Leg het aan elkaar uit en kies samen wat het goede antwoord is.

OPDRACHT 2

Doe opdracht 2a alleen en opdracht 2b samen.

- a. Bepaal eerst in welke tijd de zin staat. Verander dan de zin naar de werkwoordstijd die tussen haakjes staat.
1. Ik zal dat echt nooit doen. (o.v.t.t.)
 2. Zij zouden al naar school gegaan zijn. (v.t.t.t.)
 3. Hij zou dat voor je uitzoeken. (v.v.t.t.)
 4. Ik zou die afspraak hebben gemaakt. (o.t.t.t.)
- b. Controleer om beurten een zin van opdracht 2a. Doe het zo:
1. Zeg in welke tijd de zin in opdracht 2a staat.
 2. Lees de nieuwe zin in je schrift aan je duopartner voor.
 3. Bespreek samen of je de zin goed hebt veranderd.

OPDRACHT 3

- a. Maak zinnen in de aangegeven tijd met het gegeven werkwoord.
Elke zin heeft ten minste vijf woorden.
1. v.t.t. + bewaken
 2. v.v.t. + schreeuwen
- b. Maak zinnen in de aangegeven tijd met het gegeven werkwoord.
Elke zin heeft ten minste zes woorden.
1. o.t.t.t. + feestvieren
 2. v.v.t.t. + pakken

TIP

Is het een voltooide tijd? Gebruik dan een vorm van het werkwoord hebben of zijn.

Is het een toekomstige tijd? Gebruik dan een vorm van het werkwoord zullen.

OPDRACHT 4

Ook met het werkwoord 'gaan', kun je zeggen dat iets in de toekomst gaat gebeuren.

Bijvoorbeeld: Het gaat straks weer regenen.

Maak zinnen die in de toekomst spelen. Gebruik 'gaan' en het gegeven werkwoord.

1. gaan + spelen
2. gaan + onderzoeken

TERUGKIJKEN

Bespreek met je duopartner welke toekomstige tijd je goed begrijpt en welke je nog moeilijk vindt.

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Geld en geluk.
- antoniemen van deze woorden bedenken.

INFORMATIE

Je kunt meer woorden leren door antoniemen voor woorden te bedenken of te zoeken.

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
aanvaarden	ermee akkoord gaan	Percy aanvaardt jouw excuses en zegt: "Zand erover, we hebben het er niet meer over."
(zich) bekommeren om	zich zorgen maken over, zorgen voor iets of iemand	In moeilijke tijden ben je dankbaar dat iemand zich om je bekommert en af en toe iets voor je doet.
betrokken zijn	verbonden voelen, begaan zijn	Over het algemeen zijn ouders betrokken bij de schoolprestaties van hun kinderen.
garanderen	verzekeren, ervoor zorgen dat iets zeker is	Ik garandeer je dat het geen pijn doet, je zult er echt niets van merken.
immaterieel	geestelijk, niet tastbaar	De liefde van je familie en vrienden is niet tastbaar en kun je ook niet in geld uitdrukken. Toch zijn dat soort immateriële dingen wel heel waardevol.
koesteren	vertroetelen, met liefde verzorgen	Je kunt zien dat John zijn puppy koestert; hij geeft het beestje veel zorg en aandacht.
de kwaliteit	de waarde, hoe goed iets is	Die meubelmaker maakt stoelen van een uitstekende kwaliteit: stevig en comfortabel.
de kwantiteit	de hoeveelheid, hoe veel iets is	Mijn ouders hebben laatst heel veel vissen gevangen; de kwantiteit aan vissen was indrukwekkend.

(zich) bekommeren om

de kwantiteit

negeren

materieel	tastbaar, stoffelijk	De overstroming in het binnenland zorgde voor veel materiële schade aan de schoolgebouwen.
negeren	doen of iets niet bestaat, geen aandacht aan iets/iemand besteden	Jason zeurt al een kwartier om een snoepje, maar zijn moeder doet alsof ze hem niet hoort; ze negeert hem gewoon.
ondervinden	ervaren, meemaken	Je weet niet hoe het is om in de rivier te zwemmen, tot dat je dit zelf hebt ondervonden.
overmatig	buitensporig, meer dan normaal	Het kost overmatig veel moeite om het wrak van het schip uit de rivier te verwijderen.
voldaan zijn	tevreden zijn	Hij is voldaan dat al het werk na al die jaren eindelijk af is.
het welbevinden	de mate waarin je het goed hebt en je goed voelt	Het welbevinden van dat kind is goed te zien, het straalt gewoon van plezier.
zaligmakend	geweldig, waar je alles van kunt verwachten	Geld is niet zaligmakend, maar het is wel erg fijn als je er genoeg van hebt.

OPDRACHT 1

Welk woord past in de zin? Schrijf dat woord in je schrift.

- Je kunt kiezen voor een paar vrienden, die goed bij je passen. Dan kies je voor *kwaliteit* / *kwantiteit*.
- Je kunt ook kiezen voor veel vrienden, die misschien niet allemaal goed bij je passen. Dan kies je voor *kwaliteit* / *kwantiteit*.
- Een fiets waarvan de onderdelen afvallen is van lage *kwaliteit* / *kwantiteit*.
- De vraag naar fietsen is groter dan het aanbod; de fabriek moet een hogere *kwaliteit* / *kwantiteit* leveren.
- Mensen die veel waarde hechten aan een groot huis, een dure auto en merkkleding, zijn *immaterieel* / *materieel* ingesteld.
- Bij de botsing waren veel voertuigen beschadigd; gelukkig was er alleen *immateriële* / *materiële* schade en waren er geen gewonden.
- Na de overval had zij veel last van *immateriële* / *materiële* schade en durfde zij niet meer over straat.
- Ook als je heel rijk bent, kun je *immateriële* / *materiële* dingen als geluk en liefde niet kopen.

OPDRACHT 2

Schrijf onderstaande woorden in je schrift. Zet het antoniem, het tegengestelde woord erachter.

a. ontevreden zijn	Kies uit: garanderen - negeren - ondervinden - voldaan zijn
b. koesteren	Kies uit: aanvaarden - garanderen - negeren - voldaan zijn
c. protesteren	Kies uit: aanvaarden - negeren - garanderen - ondervinden
d. te weinig	Kies uit: koesteren - overmatig - voldaan - zaligmakend
e. teleurstellend	Kies uit: overmatig - voldaan - het welbevinden - zaligmakend

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dat woord in je schrift.

- a. blij - ongelukkig - tevreden - voldaan
- b. buitensporig - overmatig - veel - zuinig
- c. bekommeren - koesteren - negeren - verzorgen
- d. ondervinden - meemaken - aanvaarden - voelen
- e. bevestigen - garanderen - koesteren - verzekeren

OPDRACHT 4

Bespreek de antwoorden bij opdracht 3 met een duopartner. Vertel steeds aan elkaar welk woord er niet bij hoort. Vertel elkaar eerst wat dat woord betekent. Leg daarna uit waarom dat woord er niet bij hoort en waarom de andere woorden wel bij elkaar horen.

TERUGKIJKEN

Weet je nu wat het verschil is tussen zich om iemand bekommeren, iets koesteren en betrokken zijn bij iemand?

11

Meningen en argumenten

JE LEERT

- in een tekst meningen en argumenten herkennen.

INFORMATIE

Een **mening** is wat je van iets vindt.

Bijvoorbeeld: Geld is niet het belangrijkste in de wereld.

Met een **argument** leg je uit waarom je iets vindt.

Voor het argument staat vaak het signaalwoord **want** of **omdat**, maar dat hoeft niet.

Bijvoorbeeld: Geld is niet het belangrijkste in de wereld, want gezondheid kun je er niet mee kopen. (met signaalwoord)

Geld is niet het belangrijkste in de wereld. Gezondheid kun je er niet mee kopen. (zonder signaalwoord)

OPDRACHT 1

Lees de volgende zinnen.

Is de zin een mening of een argument?

Overleg samen. Schrijf dan de antwoorden in je schrift.

- Het is je eigen schuld als je altijd geld tekortkomt.
- Als je geld hebt, kun je boodschappen doen.
- Het is belangrijk om met geld te leren omgaan.
- Om de dokter te betalen, heb je geld nodig.

OPDRACHT 2

Lees tekst 2.

In de eerste regel van de eerste alinea zegt Diana: "Ja, het gaat uitstekend met mij."

- Welke drie argumenten geeft ze hiervoor?
- Noem om de beurt een argument. Schrijf dan de antwoorden in je schrift.

OPDRACHT 3

Lees tekst 2.

Is de zin of het zinsdeel uit de tekst een mening of een argument? Overleg samen. Schrijf dan de antwoorden in je schrift.

- Sommige mensen houden er gewoon van om over alles te klagen en die kan je liever negeren.
- Anders kan dat negativiteit over je brengen.
- Het belangrijkste is dat je het immaterieel goed hebt.
- Geld is niet zaligmakend.

OPDRACHT 4

Zoek samen in de tekst nog twee meningen met argumenten.

- Leerling 1 noemt de mening op en leerling 2 controleert of dit inderdaad een mening is.
- Leerling 2 zoekt het argument bij de mening. Leerling 1 controleert of dit inderdaad een argument is.
Klaar? Wissel van rol.
- Schrijf de twee meningen met argumenten in je schrift.

Wat maakt een mens gelukkig?

Een serie interviews over geld, geluk en welbevinden.

Met in deze aflevering: Diana (37 jaar), getrouwd, twee kinderen, uit Paramaribo.

U ziet er stralend uit! U zit goed in uw vel?

Ja, het gaat uitstekend met mij. Ik heb een leuke baan. Met de kinderen gaat het probleemloos op school. We voelen ons gezond. De balans thuis is goed.

Maar iedereen klaagt dat het moeilijke tijden zijn. U niet?

Sommige mensen houden er gewoon van om over alles te klagen en die kan je liever negeren. Anders kan dat negativiteit over je brengen.

Het belangrijkste is dat je het immaterieel goed hebt. Dat je gelukkig met elkaar bent. Dat je koestert wat je hebt. Geld is niet zaligmakend. Materiële zaken lijken ontzettend belangrijk, maar doen er niet echt toe.

Maar maakt u zich dan nooit zorgen?

Ja, regelmatig. Een paar maanden geleden hadden we te weinig geld om de ziektekostenverzekering te betalen. Daar ondervond ik stress van. Ik vond het zorgelijk, want zonder ziektekostenverzekering ben je niet gegarandeerd van goede gezondheidszorg. Maar meestal probeer ik me niet al teveel te bekommeren om geld.

Waarom geeft u makkelijk geld uit?

Aan eten! Mijn familie en ik houden van lekker eten. In het weekend haal ik iets lekkers. Dat is een luxe die ik ons gun. Maar verder leven we minimalistisch en proberen we spaarzaam te zijn. We doen geen overmatige aankopen en moeten aanvaarden dat we niet alles zo maar kunnen kopen.

Wanneer voelt u zich rijk?

Ik voel me alle dagen schatrijk! Omdat ik een lieve familie om mij heen heb, die betrokken is bij alles wat ik doe. Rijkdom zit in kleine dingen. Want het gaat om de kwaliteit, niet om de kwantiteit. Ik ben helemaal voldaan daardoor.

TERUGKIJKEN

Wat maakt volgens jou een mens gelukkig?
Geef je mening met ten minste twee argumenten.

Handelend voorwerp

JE LEERT

- de passieve vorm van een zin herkennen;
- het handelend voorwerp in een zin herkennen;
- een actieve zin veranderen in een passieve zin.

INFORMATIE

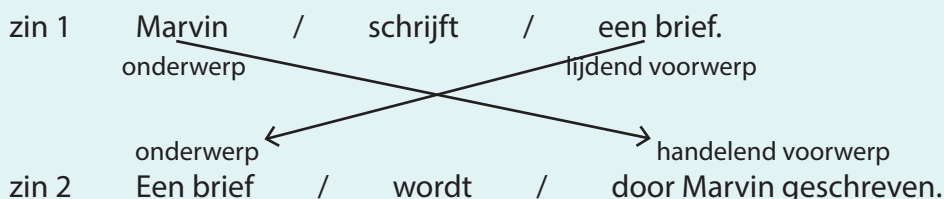
Er bestaan actieve en passieve zinnen. In een actieve zin voert het onderwerp een handeling uit. In een passieve zin doet het onderwerp zelf niets, maar wordt er iets met het onderwerp gedaan. Het onderwerp is dus passief.

actieve zin: Marvin *schrijft* een brief.

passieve zin: Een brief *wordt door Marvin geschreven*.

Een actieve zin kun je passief maken. Je maakt dan van de persoonsvorm een voltooid deelwoord. Je gebruikt daarbij het hulpwerkwoord 'worden'. Het lijdend voorwerp van de actieve zin wordt het onderwerp van de passieve zin. En het onderwerp van de actieve zin oftewel de persoon of het ding dat de handeling uitvoert, wordt het **handelend voorwerp** (hv) van de passieve zin.

Het handelend voorwerp heeft altijd het woord 'door' ervoor.

OPDRACHT 1

Welke zinnen staan in de passieve vorm? Schrijf de letters van die zinnen op.

- Felicia wordt door haar broer naar school gebracht.
- Het roodborstje bouwt een nest.
- De kwikwi wordt door de visser gevangen.
- De boot wordt door de bootsman bestuurd.
- De schriften worden elke dag door de leerkracht nagekeken.
- Eurosia beantwoordt de vraag van de juf.

OPDRACHT 2

Schrijf het handelend voorwerp in de zinnen in je schrift.

- Tayerblad en antruwa worden door de groenteman verkocht.
- Elke week worden de eieren door Dorethy verkocht.
- De auto wordt door meneer Piqué voor de winkel geparkeerd.
- De brand werd door de brandweer met twee bluswagens geblust.

OPDRACHT 3

Zet de zinnen van de actieve in de passieve vorm. Schrijf ze in je schrift. Zet een streep onder het handelend voorwerp.

- Het meisje eet een ijsje.
- De kat vangt een muis.
- Rosanne bekijkt de foto.
- Morgen brengt mevrouw Elson de kinderen weg.

TERUGKIJKEN

Met welk woord begint het handelend voorwerp (hv) altijd? Schrijf het in je schrift.

Tegenstellingen

JE LEERT

- dat sommige woorden een tegengestelde betekenis krijgen door er een voorvoegsel aan vast te maken.

INFORMATIE

Woorden als 'dik' en 'dun' hebben een tegengestelde betekenis en worden tegenstellingen of antoniemen genoemd. Soms herken je tegenstellingen aan een voorvoegsel. Dat is een woorddeel dat je vóór een woord schrijft. Daarmee verander je de betekenis van het woord.

Met deze voorvoegsels geef je woorden de tegengestelde betekenis: a-, anti-, des-, dis-, im-, in- en on-.

a + muzikaal	= <i>amuzikaal</i> : niet muzikaal; gebrek aan muziek gevoel
anti + roken	= <i>antiroken</i> : tegen roken zijn
des + interesse	= <i>desinteresse</i> : geen interesse hebben
dis + kwalificeren	= <i>diskwalificeren</i> : niet mee mogen doen vanwege het negeren van de regels
im + materieel	= <i>immaterieel</i> : niet tastbaar; bestaat niet uit goederen/geld
on + nodig	= <i>onnodig</i> : niet nodig

OPDRACHT 1

Schrijf de tegenstelling van het onderstreepte woord op.

- Alisha kijkt ongeïnteresseerd naar schilderijen aan de muur.
- Donovan is ongerust over zijn cijfer voor de rekenrepetitie.
- Het restaurant op de hoek is impopulair.
- Voor die laatste repetitie haalde Whitney een onvoldoende.
- Nicole zegt dat de puzzel incompleet is.

OPDRACHT 2

Schrijf de tegenstelling van het onderstreepte woord op.

Gebruikt de voorvoegsels on-, in- of im-.

- De bekende zanger geeft een optreden op het Volksplein van Nieuw-Nickerie.
- Bij de spellingrepetitie heb ik veel woorden correct geschreven.
- Tijdens de prijsuitreiking was iedereen formeel gekleed.
- Enzo is heel geduldig als hij een moeilijke puzzel maakt.
- Door zijn nieuwe baan is hij mobiel geworden.

OPDRACHT 3

a. Kijk naar de plaatjes. Welke voorvoegsel kun je bij al deze plaatjes gebruiken?

☐ a- ☐ anti- ☐ des- ☐ on-

b. Schrijf de woorden op die bij de plaatjes passen.

OPDRACHT 4

Verander het verhaaltje hieronder. Maak van zoveel mogelijk woorden een tegenstelling.

In die bekende kledingwinkel werkt een aardige dame. Ze is heel populair. Ze toont veel interesse in je familie. Als je kleding gaat passen, is ze heel geduldig. Ze heeft ook altijd voldoende kleding in haar winkel hangen. Ze vindt het belangrijk dat je met een juiste aankoop naar huis gaat. Ik maak reclame voor deze winkel.

TERUGKIJKEN

Waar ben jij tegen? Schrijf drie woorden op die beginnen met anti-.

Onderzoek 3: presentatie

JE LEERT

- een overzichtelijke flap maken over het onderzoek van je groep naar de taalsituatie in je buurt;
- meer over de taalsituatie op openbare plekken in buurten van je klasgenoten.

INFORMATIE

Een flap is een groot stuk papier dat wordt gebruikt bij presentaties. Op een flap schrijf je puntsgewijs de belangrijkste punten van de presentatie. De flap moet overzichtelijk zijn. Elk nieuw punt geef je aan met een bullet (bijvoorbeeld een streepje, sterretje of rondje). Je mag in telegramstijl schrijven. De tekst moet goed leesbaar zijn voor de hele klas.

WATERKANT / WARUNG PAIMIN

- Allerlei talen: Frans, Engels, Sranan, Nederlands, Javaans, Spaans.
- Toeristen praten hun vreemde taal met elkaar: Surinamers Sranan en Nederlands met elkaar. Personeel van warung Surinaams-Javaans met elkaar: Sranan, Nederlands of Engels met klanten.
- Praten over eten dat ze gaan bestellen of al eten en over wat ze gaan doen.
- Bij Surinamers en Javaans personeel wel codewisseling. Weet niet van toeristen.

OPDRACHT 1

- Maak een taakverdeling: leider, schrijver en tijdbewaker.
- Bepaal samen wat er op de flap moet staan. Schrijf ten minste op:
 - in welke buurt jullie onderzoek is verricht;
 - welke antwoorden er op de onderzoeksvragen zijn gegeven.
- Hang de flap op een goed zichtbare plek in de klas.

OPDRACHT 2

- Maak een taakverdeling: leider, schrijver en tijdsbewaker.
- Kies met je groep een flap van één van de andere groepen.
- Schrijf één vraag op die jullie aan deze groep willen stellen.
Bijvoorbeeld een vraag om verduidelijking:
 - Kunnen jullie iets meer vertellen over dat punt?
 - Wat bedoelen jullie daarmee?
 - Waarom denk je dat ze met elkaar in die taal spraken?
 Bijvoorbeeld een meningsvraag:
 - Welke taal vond je het meest gepast om te spreken met de winkelier? Waarom?
 - Kon je alle talen verstaan? Hoe vond je dat?

OPDRACHT 3

- Stel je vraag aan de andere groep.
- Beantwoord elkaars vragen.

TERUGKIJKEN

Hoeveel vragen werden aan jouw groepje gesteld? Vind je dat veel of weinig? En, hoe kwam dat, denk je?

Argumenten beoordelen

JE LEERT

- kritisch luisteren naar meningen en argumenten.

INFORMATIE

Een **stelling** is een bewering over iets. De stelling hoeft niet waar te zijn. Je kunt het eens of oneens zijn met een stelling. Je hebt dan een **mening** over de stelling. Je gebruikt **argumenten** om je mening uit te leggen.

Soms gebruiken mensen argumenten die niet kloppen: **drogredenen**.

Voorbeelden van zulke argumenten zijn:

De leerkracht zegt dat het zo is, dus het is waar.

Iedereen die nadenkt, zal het met me eens zijn!

Dat is gezond, omdat dat goed voor je lichaam is.

Dat gaat al eeuwen zo.

Wat weet jij nu van voetbal, jij sport niet eens.

OPDRACHT 1

Luister naar het radiodebat.

- Wat is de stelling?
- Is mevrouw Sabajo voor of tegen de stelling?
- Is meneer Plet voor of tegen de stelling?

OPDRACHT 2

Luister nog een keer naar de dialoog van het radiodebat.

Wie zegt wat? Noteer het nummer van de zin. Schrijf er een S achter als mevrouw Sabajo het zegt. Schrijf er een P achter als meneer Plet het zegt.

- Ik wil echt niet in een lelijke auto rondrijden.
- Ik houd van weelde.
- Ik hoef geen overmatige luxe.
- Wij werken extra hard om luxe spullen te kunnen kopen.
- Voor mij hebben materiële zaken niet zoveel waarde.
- Ik geniet ervan als mensen naar mijn mooie auto staren.
- Tijd doorbrengen met familie en vrienden geeft mij voldoening.
- 's Avonds en zondags zijn we moe.
- U kunt familie ook bellen voor een praatje.
- Ik weet zeker dat veel mensen het met mij eens zullen zijn.

OPDRACHT 3

Luister nog een keer naar de dialoog van het radiodebat.

- a. Luister goed of je een drogreden hoort. Horen jullie zo'n argument dat niet klopt, dan gaan jullie als groepje staan.
- b. Overleg waarom het argument niet klopt. Iedereen van je groepje moet het kunnen uitleggen.

TERUGKIJKEN

De presentator sluit de uitzending zo af:

Luisteraars, voor sommige mensen hangt welzijn af van materiële zaken. Anderen voelen zich gelukkiger en bekommeren zich meer om het immateriële. Luisteraars, maak zelf uw keus. Goedemiddag en tot de volgende week.

Wat is jouw mening over de twee stellingen van de presentator? Zijn materiële zaken belangrijk of juist immateriële zaken? Geef twee argumenten die je mening ondersteunen.

Gebruik je zelf ook wel eens een drogreden? Noem een voorbeeld.

Een klachtenbrief schrijven

JE LEERT

- een klachtenbrief schrijven.

INFORMATIE

Een **klachtenbrief** schrijf je als je een klacht hebt. Het doel van het schrijven van een klachtenbrief is een ander ervan te overtuigen iets aan jouw klacht te doen.

Een klachtenbrief schrijf je zo:

1. Schrijf boven de brief je woonplaats en de datum;
2. Schrijf een passende aanhef, bijvoorbeeld: 'Geachte meneer/mevrouw'. Gebruik formele taal, bijvoorbeeld 'geachte' en 'u'. Dat is beleefd;
3. Schrijf in de inleiding kort je klacht;
4. Leg in de kern je klacht uit. Schrijf je mening hierover en geef één of meer argumenten. Probeer de ander te overtuigen dat je klacht terecht is. Stel ook een oplossing voor;
5. Herhaal in het slot wat je van de ander verwacht.
6. Schrijf een passende afsluiting, bijvoorbeeld: 'Met vriendelijke groet, [je naam]'.
7. Onderteken de brief met je handtekening, je naam en andere gegevens.

Let op:

- Blijf vriendelijk. Dan wil de ander eerder iets voor je oplossen.

[1] Klaaskreek, 15 december

[2] Geachte meneer/mevrouw,

[3] Wij schrijven u deze brief omdat we een klacht hebben. We vinden namelijk dat er in uw bibliotheek veel te weinig leuke leesboeken zijn voor kinderen van 11 jaar en ouder.

[4] Wij zijn dol op lezen en we komen daarom al in de bibliotheek sinds we naar de basisschool gaan. U heeft veel prentenboeken voor kleuters en boeken voor jonge kinderen. Maar nu zijn wij 11 jaar en we lezen andere boeken dan toen we klein waren. En dat is het probleem: er zijn gewoon te weinig leuke leesboeken voor kinderen van onze leeftijd! Wij vinden juist dat er meer van dat soort boeken zouden moeten komen, want lezen is leuk én lezen is belangrijk. We hopen daarom dat u meer leuke leesboeken gaat kopen voor kinderen van 11 jaar en ouder. En meer leesboeken uit ons eigen land en niet alleen die buitenlandse.

[5] We hopen dat u op onze wensen kunt ingaan en dat u iets aan onze klacht gaat doen. Dit zal ons zeker stimuleren om vaker naar de bibliotheek te gaan.

[6] Met vriendelijke groet,

[7] Gregory Room en Laetitia Turgos

Gregory Room
Laetitia Turgos

OPDRACHT 1

Wat is het doel van een klachtenbrief?

- A. Een ander antwoord geven op zijn of haar klacht.
- B. Een ander ervan te overtuigen iets aan jouw klacht te doen.
- C. Een ander uitleggen hoe je klacht opgelost kan worden.

OPDRACHT 2

Bereid het schrijven van een klachtenbrief voor. Gebruik kladpapier.

- a. Kies een klacht van het bord of verzin er samen een.
- b. Bedenk aan wie jullie de brief gaan schrijven.
- c. Bedenk argumenten waarmee jullie de lezer gaan overtuigen.
- d. Bedenk wat jullie met de brief willen bereiken.

OPDRACHT 3

Schrijf de brief. Volg de stappen 1 tot en met 7 in het informatieblokje. Help elkaar met het bedenken van goede zinnen. Het voorbeeld kan je op weg helpen.

Maak de onderdelen 3, 4 en 5 samen niet langer dan tien zinnen (60 tot 70 woorden).

TIP

Zeg eerst de zin
hardop, voordat je
hem opschrijft.

OPDRACHT 4

Wissel jullie klachtenbrief uit met die van een ander duo. Let op de volgende punten:

• Staan de woonplaats en datum boven de brief?	ja / nee
• Heeft de brief een passende aanhef?	ja / nee
• Heeft de brief een inleiding waarin kort de klacht genoemd is?	ja / nee
• Worden er argumenten gebruikt om de lezer te overtuigen?	ja / nee
• Wordt er een oplossing voorgesteld?	ja / nee
• Heeft de brief een passende eindgroet?	ja / nee
• Is de brief beleefd?	ja / nee
• Is de spelling correct?	ja / nee

Geef elkaar tops en tips.

TERUGKIJKEN

Wat heb je geleerd van de klachtenbrief van het andere duo?
Welke leerpunten neem je zeker mee voor een volgende keer?

JE LEERT

- aanhalingstekens bij citaten juist gebruiken;
- andere leestekens (komma, punt, dubbele punt, uitroepetekens en vraagtekens) in een zin met aanhalingstekens juist gebruiken;
- hoofdletters gebruiken bij citaten.

INFORMATIE

Als je letterlijk opschrijft wat iemand heeft gezegd, heet dat een **citaat**.

Voorafgaand aan het citaat, schrijf je op wie het zegt. Daarna komt een dubbele punt. Het citaat begint met aanhalingstekens.

Aan het begin van het citaat schrijf je een hoofdletter. Aan het eind komt een punt, uitroepetekens of vraagtekens.

Daarna komen weer aanhalingstekens.

Bijvoorbeeld:

Het baasje van de hond riep: "Kom hier Bello!"

Oma Emma zei: "Nee, daar houd ik niet van."

Als de zin begint met een citaat, schrijf je geen punt, maar een komma na de aanhalingstekens. Als een citaat eindigt op een vraagteken of uitroepetekens, dan volgen eerst de aanhalingstekens en daarna een komma.

Bijvoorbeeld:

"Wat een grappige snuit heeft hij", lachte ze.

"Is dat uw hond?", vroeg het meisje.

OPDRACHT 1

Doe opdracht 1a en b alleen en opdracht 1c samen.

- In welke zinnen zijn de leestekens goed gebruikt? Schrijf alleen de cijfers in je schrift.
 - Suzan zei: "Ik maak mij daar echt niet druk om!"
 - Suzan zei: "Ik maak mij daar echt niet druk om!"
 - Suzan zei: "Ik maak mij daar echt niet druk om!"
 - "Ik maak me daar echt niet druk om," zei Suzan.
 - "Ik maak me daar echt niet druk om!", zei Suzan.
 - "Ik maak me daar echt niet druk om" zei Suzan.
- Bedenk wat er niet goed is aan de andere zinnen.
- Leg om de beurt een zin uit door te vertellen waarom die zin wel of niet goed is.

OPDRACHT 2

Doe opdracht 2a alleen en opdracht 2b samen.

In welke zinnen hieronder zijn de leestekens verkeerd gebruikt?

- a. Schrijf die zinnen correct in je schrift.
 1. Enya mopperde boos: De kwaliteit van dit gebak is gewoon waardeloos
 2. "Nou, om de kwaliteit bekommer ik me niet" reageerde Carlo daarop.
 3. En hij voegde eraan toe: "Zolang de kwantiteit maar in orde is."
 4. Waarop Shivam opmerkte: "kwaliteit alleen is natuurlijk niet zaligmakend maar de smaak kan ik niet negeren.
- b. Wissel van schrift met je duopartner en bespreek de antwoorden.
- c. Verbeter je antwoorden als dat nodig is.

OPDRACHT 3

Doe opdracht 3a alleen en opdracht 3b samen.

- a. Schrijf de zinnen in je schrift. Waar nu puntjes staan, schrijf je de leestekens die op die plek horen.
 1. Ik vroeg de verkoper: ...Met dit product krijg ik geen problemen, toch ...
 2. Hij antwoordde: "Nou ... dat kan ik niet garanderen ..."
 3. "Bent u wel betrokken bij wat u verkoopt ... vroeg ik.
 4. Waarop hij antwoordde: ...Een beetje ... maar niet overmatig!...
- b. Vergelijk je werk met dat van je duopartner.
Bespreek samen welke leestekens er in de zin horen.

TERUGKIJKEN

Bedenk twee zinnen met het woord en de leestekens die gegeven zijn. Horen er andere leestekens in de zinnen die je bedenkt? Schrijf die dan ook op.

1. voldaan zijn, aanhalingstekens, vraagteken
2. welbevinden, dubbele punt, punt

JE LEERT

- de betekenis van 15 nieuwe woorden bij het thema Geld en geluk;
- synoniemen en antoniemen van deze woorden bedenken.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
accepteren	aanvaarden, ermee akkoord gaan	Denk je dat jouw moeder het accepteert dat we haar telefoon gebruiken?
de afgunst	de jaloezie, een vervelend gevoel dat je iemand anders iets leuks of moois niet gunt	Jennifer voelt afgunst, omdat haar zusje een nieuwe fiets gekregen heeft en zij niet.
arrogant	verwaand, uit de hoogte, op anderen neerkijken	Ik vind Prakash echt arrogant. Hij denkt dat hij beter is dan de rest en kijkt op ons neer.
begeren	sterk verlangen naar, iets graag willen hebben	Esmeralda heeft niets te klagen en kan alles kopen wat haar hartje begeert.
de consequentie	het gevolg, resultaat van iets	Anthony begrijpt niet dat deze straf de consequentie is van zijn vervelende gedrag.
dubieus	twijfelachtig, onzeker, vaag	De spelers vroegen om een uitleg, omdat ze de beslissing van de scheidsrechter dubieus vonden.
de extase	de verrukking, extreem (heel erg) enthousiasme	Romano begint te huppelen en springen van extase als hij hoort dat hij het hoogste cijfer heeft.
het fortuin	grote som geld	Hij heeft een fortuin geërfd van zijn grootvader en kan nu een wereldreis maken.
glunderen	stralen van plezier of tevredenheid	Kalinja glundert van plezier als ze al het lekkers ziet dat haar moeder voor het feest heeft klaargemaakt.
de mentaliteit	de instelling, manier van denken en voelen	Veel mensen hebben na emigratie moeite om te wennen aan de andere mentaliteit en cultuur van de inwoners in het nieuwe land.
de passie	de hartstocht, grote liefde voor iets of iemand hebben	Moreen heeft veel plezier in koken; met veel passie maakt ze de lekkerste gerechten klaar.
het profijt	nut, gunstig effect, voordeel	Wie heeft het meeste profijt van die olievondst: de rijke landen of de arme landen?
de schaduwzijde	het nadeel, de keerzijde	De goudwinning levert veel geld op, maar de schaduwzijde is dat de goudzoekers veel natuur verwoesten.

de status	het maatschappelijk aanzien	De status van de miljonair wordt bepaald door zijn rijkdom.
wantrouwend	argwanend, niet geloven dat iemand goede bedoelingen heeft	Glenn geloofde niet dat Rico eerlijk tegen hem was en keek hem wantrouwend aan.

OPDRACHT 1

Welk themawoord past in de zin?

- Jarno voelt veel ... , omdat zijn broertje een grotere kamer heeft dan hij.
- Sommige mensen vinden het lastig om te ... dat ze niet alles kunnen krijgen wat ze willen.
- Ik vind dat je ... doet als je steeds zegt dat je beter bent dan wij.
- Als je zo onaardig tegen ons doet, is de ... daarvan dat we niet meer met jou spelen.
- Sinds mijn oma doof is, wordt ze achterdochtig en ... naar iedereen in haar buurt.
- Ze voelt zich vandaag niet lekker en het is nog ... of ze morgen wel kan komen.
- Door hard te werken heeft hij een flink ... vergaard.
- Jacintha ... als ze haar cadeautjes uitpakt.
- Om topsporter te worden, moet je de juiste ... hebben; het is hard werken en je moet er veel voor opzij zetten.
- Zwemmen is een grote ... van hem; het liefst doet hij dat elke dag.

OPDRACHT 2

Kies telkens het juiste woord. Schrijf de woorden in je schrift.

- Ik begeer/glunder heel veel cadeaus op mijn verjaardag.
- Zijn extase/status werd hoger door de aanschaf van die dure auto.
- Hij raakte in extase/status bij de aanschaf van die dure auto.
- Door zijn rijkdom werd de passie/schaduwzijde ook zichtbaar, want hij werd arrogant.
- Ze gunde haar zus niks, want haar afgunst/profijt was heel groot.

OPDRACHT 3

Schrijf onderstaande woorden in je schrift. Bedenk om de beurt een synoniem erbij en schrijf dat erachter. Doe het zo: arrogant -

- arrogant
- dubieus
- de consequentie
- het fortuin
- glunderen
- het profijt

OPDRACHT 4

Gebruik nogmaals de woorden uit opdracht 3. Bedenk nu om de beurt een antoniem en schrijf dat erachter.

OPDRACHT 5

Werk samen met een ander duo. Bespreek samen de antwoorden bij opdracht 2, 3 en 4. Vul aan en verbeter.

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden ken je nog niet goed? Maak met elk een zin.

Een verhaal over geld

JE LEERT

- een verhalende tekst herkennen;
- de structuur in een verhalende tekst herkennen;
- vragen over een verhalende tekst beantwoorden.

INFORMATIE

Een verhaal is een amuserende tekst, bedoeld om de lezer, te amuseren of aan het lachen te brengen. Een verhaal is verzonnen, maar kan ook waargebeurd zijn. Het bevat:

- personages;
- handelingen en gebeurtenissen;
- een ruimte waarin het verhaal zich afspeelt;
- een tijd waarin het zich afspeelt;
- een tijdsperiode waarover het zich afspeelt;
- een thema, dat is de boodschap van het verhaal.

OPDRACHT 1

Lees tekst 3.

- Over welke tijdsperiode speelt het verhaal zich af?
- In welke ruimte speelt het verhaal zich af?

OPDRACHT 2

- Welke personages zijn er in het verhaal? Wie is de hoofdpersoon?
- Schrijf een goede en een minder goede eigenschap van die hoofdpersoon op.
- Bedenk drie interviewvragen die je de hoofdpersoon kunt stellen.

OPDRACHT 3

In alinea 5 en 6 heeft meneer Goedkoop een droom.

Bespreek de vragen a. tot en met c. eerst samen. Schrijf dan de antwoorden op.

- Vind jij het een prettige of vervelende droom? Leg je antwoord uit.
- Leg uit waarom het verhaal deze titel heeft.
- Bedenk een andere titel voor het verhaal.

OPDRACHT 4

In het slot van het verhaal (alinea 7) stelt meneer Goedhart zich de vraag: Maakt geld eigenlijk wel gelukkig?

Bespreek de vragen a. en b. eerst samen. Schrijf dan de antwoorden op.

- Wat is het antwoord op zijn vraag, denk je?
- Welke argumenten kun je in de tekst vinden? Schrijf ze op.

OPDRACHT 5

Lees het slot van het verhaal nog eens.

Vind jij dat het verhaal goed afloopt?

Leg je antwoord aan je duopartner uit.

tekst 3

Een rijke droom

- 1 Drup, drup, drup...In de achterkamer druppelt het water in emmers. Meneer Goedkoop inspecteert het plafond. Het water sijpelt ook langs de muren naar beneden. Hij kijkt zorgelijk uit het raam. Het is nog niet opgehouden met regenen.
- 2 Hij zucht diep. Had hij maar geld om het dak te laten maken. Maar hij kan zich geen dure reparatie veroorloven. Een paar maanden geleden is hij zijn goedbetaalde baan kwijtgeraakt. Het bedrijf waarvoor hij werkte, ging failliet. Dat is moeilijk voor hem om te accepteren. Hij hield van zijn baan en deed zijn werk met passie.
- 3 Maar hij heeft geen mentaliteit van 'bij de pakken neer zitten'. Al snel vond hij een nieuwe baan. Zijn nieuwe werk is leuk, maar heeft een schaduwzijde. Hij krijgt een veel lager salaris betaald. Dat er nu elke maand minder geld binnenkomt, heeft nogal wat consequenties. Hij heeft geldzorgen, elke dag opnieuw. Hij wordt er moedeloos van.
- 4 De regen is gestopt. Hij gaat in de hangmat op de veranda liggen. Hij denkt terug aan het verhaal dat hij laatst hoorde, over een man die een fortuin had geërfd. Met afgunst had hij geluisterd. Alles kopen wat je begeert. Nooit meer geldproblemen. Hij zou in extase zijn als hem dat zou overkomen.
- 5 Hij doezelt weg en zakt in een droom. Hij woont in een prachtige villa, met glimmende ruiten en een schitterend erf eromheen. Het water van het zwembad op het achtererf schittert in de zon. Voor het huis staat een splinternieuwe sportauto geparkeerd. Hij is een man met status en veel vrienden. In zijn droom ziet hij zichzelf glunderen en gelukkig zijn.
- 6 Maar dan neemt zijn gelukkige droom een wending. Vrienden doen onaardig tegen hem. Ze noemen hem een arrogante kwast, met al zijn geld en rijkdom. Andere vrienden doen juist overdreven aardig tegen hem. Hij vindt al die aandacht maar dubieus. Proberen ze profijt te trekken uit zijn rijkdom? Langzaam verandert hij in een wantrouwende man.
- 7 DRUP! Meneer Goedkoop schrikt wakker van een grote druppel op zijn gezicht. Het regent weer. Hij komt overeind uit de hangmat en loopt naar de achterkamer. Terwijl de regen weer door het dak binnendringt, denkt hij terug aan zijn droom. Maakt geld eigenlijk wel gelukkig? Hij verschuift de emmers nog maar een beetje. Als hij zuinig aan doet, is er misschien over een tijdje wel genoeg geld om het dak te repareren.

TERUGKIJKEN

Welke opdracht liet je het meest nadenken over de tekst?

20 Herhaling van les 4 en 12

JE HERHAALT

- bijwoorden en voorzetselbijwoorden herkennen in een zin;
- het handelend voorwerp in een zin herkennen;
- een actieve zin veranderen in een passieve zin.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 4 en les 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Lees de zinnen. Schrijf de bijwoorden in je schrift. Zet 'vb' achter de voorzetselbijwoorden.

- Elisa trekt gauw haar regenmantel aan.
- Vanmorgen dacht Cyril lang over het antwoord na.
- De zeer brede rivier stroomt razendsnel.
- Leo woonde jarenlang in het huis hiernaast.
- Orfeo kon zijn verlies erg moeilijk accepteren.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen in je schrift en onderstreep steeds het handelend voorwerp.

- Morgen wordt de boom door Ricardo en Rajiv omgezaagd.
- De anjoemara's werden door Jaydon gevangen.
- Het huis aan de overkant van de straat wordt door Roshiel geschilderd.
- Die negatieve mentaliteit van Sanjay wordt niet door iedereen gewaardeerd.

OPDRACHT 3

Maak van elk van de actieve zinnen hieronder een passieve zin. Schrijf ze in je schrift. Zet een streep onder het handelend voorwerp.

- Florence bewondert een zangeres op de televisie.
- Kewita koopt nieuwe schoenen.
- De meubelmaker maakt een nieuwe kast.
- Het meisje begeert een groot verjaardagsfeest.

TERUGKIJKEN

Bedenk een woord dat je als bijwoord én als bijvoeglijk naamwoord kunt gebruiken.

21 Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- uitdrukkingen over geld opzoeken in een woordenboek;
- tegenstellingen maken met voorvoegsels.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Bij welk trefwoord kijk je in het woordenboek om de betekenis van de uitdrukkingen hieronder op te zoeken? Schrijf steeds het trefwoord op.

- Zwemmen in het geld.
- Iemand voor geen cent vertrouwen.
- In de rode cijfers staan.
- Platzak zijn.
- Ergens munt uit slaan.
- Eieren voor je geld kiezen.

OPDRACHT 2

Welke uitdrukking uit opdracht 1 staat het eerst in het woordenboek? Leg uit waarom dat zo is.

OPDRACHT 3

Zoek de antwoorden op de vragen in het stukje uit een woordenboek.

Geld munten en papier om mee te betalen ▪ met gepast **geld** betalen: met precies zoveel munten en briefjes als nodig is; ▪ groot **geld**: bankpapier; ▪ klein **geld**: munten; ▪ voor half **geld** reizen: voor de halve prijs; ▪ (uitdr) het **geld** groeit me niet op de rug: ik kan niet zomaar veel geld uitgeven; ▪ (uitdr) dat zou ik voor geen **geld** doen!: nooit; ▪ (uitdr) voor hetzelfde **geld** was het anders geweest: het had net zo goed anders kunnen zijn; ▪ (uitdr) zwemmen in het **geld**: erg rijk zijn

- Wat betekent 'Zwemmen in het geld'?
- Wat betekent 'Het geld groeit me niet op de rug'?

OPDRACHT 4

Verander de zinnen zodat de betekenis ervan tegengesteld wordt.

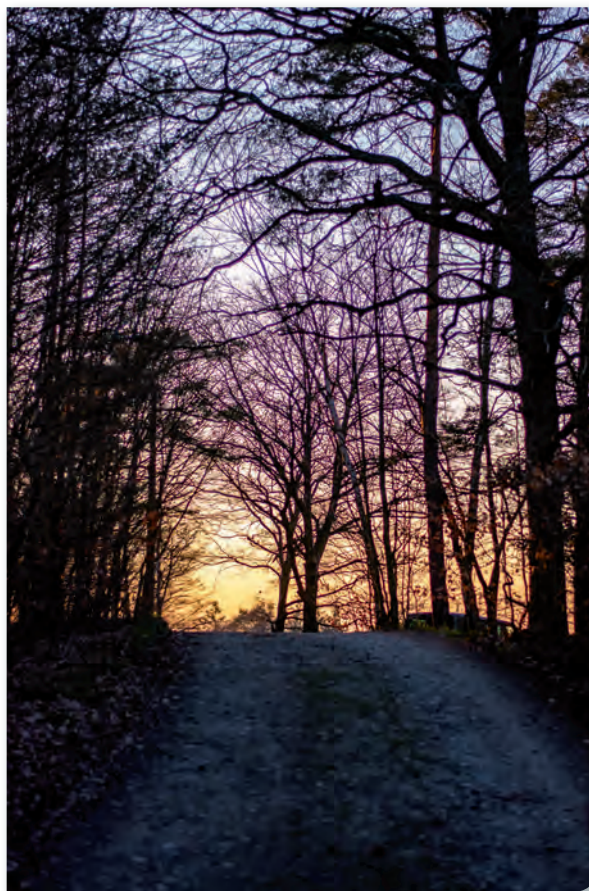
- Mijn vader kan die televisie niet repareren, hij is atechnisch.
- Mijn moeder geeft heel snel op, ze is erg ongeduldig.
- Er ontbrak een puzzelstukje, dus was de puzzel incompleet.
- Hij disfunctioneerde als verkoper door zijn asociale gedrag.

OPDRACHT 5

Schrijf de onderstreepte woorden met een voorvoegsel op.

- De straat waar Danisha woont, is 's avonds niet verlicht.
- Het is niet nodig om de kraan open te laten staan als jij jouw tanden poetst.
- Shantie is tegen roken.
- Bernice zingt vals; ze is niet muzikaal.
- De muziekstijl van deze muziekgroep is niet populair.

TERUGKIJKEN

Leg uit hoe je een uitdrukking in een woordenboek kunt opzoeken.

Rode envelop en wenskaart

JE LEERT

- een rode envelop maken met een geschreven instructie;
- een kaart maken met gelukwensen in verschillende Surinaamse thuistalen.

INFORMATIE

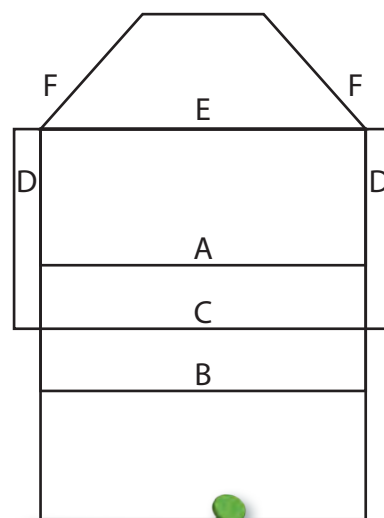
Het geven van een enveloppe met geld is niet alleen een Chinese traditie. Ook in andere culturen geeft men bij feestelijke gelegenheden weleens een enveloppe met geld aan de jarige, maar meestal dan een witte enveloppe. Een andere traditie die in veel culturen voorkomt, is het versturen of geven van een kaart bij speciale gelegenheden. Voorbeelden hiervan zijn kerstkaarten, nieuwjaarskaarten, beterschapskaarten, verjaardagskaarten. Met deze kaarten wenst men elkaar veel goeds toe. Dit kan zijn: voorspoed, rijkdom, gezondheid, geluk, plezier of succes.

	Ik wens je ...					
NED	geluk	rijkdom	plezier	gezondheid	succes	voorspoed
ARO	Saha daba bumun	Babwalibo	Sareba alek-hebetwan	Sa khanli bonwabo	Satho saha bomali	Sahei boma-lithe wadyo
KAR	Koròku winsi poko syja òwa	Gudu winsi poko syja òwa	Awàpo winsi poko syja òwa	Tanypore aino winsi poko syja òwa	Amepo winsi poko syja òwa	Kurano winsi poko syja òwa
MAN	Zhù nǐ hǎo yùn	Zhù nǐ fùzú	Zhù nǐ yúkuài	Zhù nǐ jiànkāng	Zhù nǐ chéng-gōng	Zhù nǐ xīngwàng
SAA	Mi ta winsi kòlòku da ii	Mi ta winsi gudu da ii	Mi ta winsi piizii da ii	Mi ta winsi gösöntu da ii	Mi ta winsi ii ta i feni di soni di i be kë	Mi ta winsi ii ta soni fii nango bunbu
SAR	Ham toke manokámná karilá ki (toke) ánand mile	Ham toke manokámná karilá ki (toke) dhan mile	Ham toke manokámná karilá ki (toke) majá mile	Ham toke manokámná karilá ki (toke) tandrusti mile	Ham toke manokámná karilá ki (toke) safaltá mile	Ham toke manokámná karilá ki (toke) sab subh ho
SRA	Mi e winsi yu koloku	Mi e winsi yu gudu	Mi e winsi yu prisiri	Mi e winsi yu gosontu	Mi e winsi yu krinskin noso	Mi e winsi yu bunkonten noso
OKA	Mi e winsi yu koloku	Mi e winsi yu gudu/ Mi e winsi yu fende	Mi e winsi yu pisii	Mi e winsi yu gusontu	Mi e winsi yu kisi yu daai	Mi e winsi yu fende wini
SUJ	Aku mujèké kabejan	Aku mujèké kasugihan	Aku mujèké kabungahan	Aku mujèké kuwarasan	Aku mujèké suksès	Aku mujèké kabejan
TRI	Ipato eweto sewae	Entume eweto sewae	Sasame eweto sewae	Kure aeneme eweto sewae	Kure tirito sewae ëja	Kure reken ewehto sewae
WAY	tohpola	ohanëmela eitop	ëhewake	wame eitop	ipolepkak	apulëpola

OPDRACHT 1

Maak een rode envelop volgens de onderstaande instructie.

1. Maak een vouw (A) in de breedte in het midden van je papier.
(Niet hard drukken op de vouw.)
2. Vouw de onderkant van je papier naar A. Je krijgt dan vouw B. Vouw B is dan je onderkant.
3. Vouw onderkant B naar A. Je krijgt dan vouw C.
4. Vouw het papier uit.
5. Vouw het papier op vouw C van onderen naar boven. Druk deze vouw stevig aan.
6. Vouw het papier weer helemaal open.
7. Vouw aan beide lengtezijden een rand van ongeveer twee centimeter naar binnen. Druk stevig aan en vouw weer uit.
8. Knip het papier bij vouw C twee centimeter naar binnen. Knip van daaruit de randen naar beneden af.
9. Vouw het papier vanaf de bovenkant naar de middenvouw. Je krijgt dan vouw E. Druk stevig aan en vouw weer uit.
10. Knip het papier bij vouw E twee centimeter naar binnen. Knip van daaruit de randen naar boven af.
11. Vouw aan de linker- en de rechterkant boven een hoek naar binnen. Vouw de hoeken weer uit en knip ze af op de vouwen bij F.
12. Vouw de overgebleven randen (D) aan de linker- en de rechterkant naar binnen. Smeer lijm op de randen.
13. Vouw het onderste stuk papier op vouw C naar boven en druk stevig op de belijmde randen.
14. Vouw het overgebleven bovenste stuk papier op vouw E naar beneden. Je envelop is klaar.

TIP

Gebruik de tabel in het informatieblokje voor de vertalingen van de wensen.

OPDRACHT 2

Elk groepslid maakt een kaart voor een ander groepslid.

- a. Schrijf bovenaan de kaart in je eigen taal: *Ik wens je ..*
- b. Schrijf in je eigen thuistaal wat je wenst.
- c. Laat de kaart rondgaan, zodat elk groepslid in zijn eigen thuistaal een wens kan schrijven.
- d. Schrijf je naam en de namen van je groepsleden onderaan de kaart.
- e. Versier de kaart en hang deze daarna aan de waslijn.

TERUGKIJKEN

Bekijk elkaars kaarten. Welke vind je netjes geschreven? Welke vind je creatief? Kan je alle kaarten lezen?

Aan het eind van de les haal jij je kaart van de waslijn en doe je die in de envelop. Schrijf de naam van het groepslid voor wie het bestemd is op de envelop en geef hem af. Bewaar de kaart die je krijgt in je meertaligheidsportfolio.

Een denkexperiment uitvoeren

JE LEERT

- hoe je een denkgesprek voert;
- hoe je kan bijdragen aan een denkexperiment.

INFORMATIE

In een denkgesprek praat je samen over het antwoord op een vraag. Het antwoord kan een mening zijn, een idee of een oplossing.

Een denkgesprek gaat zo:

- Je denkt eerst zelf na over de vraag en bedenkt een antwoord.
- Je vertelt je antwoord en legt uit waarom je er zo over denkt.
- Je luistert goed naar anderen en reageert op hen.

Een **denkexperiment** laat je verder denken. Je denkt vrij en creatief. Je denkt na over gevolgen. Niets is per se goed of fout. Het is belangrijk je gedachten goed te formuleren, zodat anderen je kunnen begrijpen en stap voor stap kunnen volgen.

Zowel bij een denkgesprek als bij een denkexperiment oefen je: nadenken, je mening (of idee of oplossing) geven, luisteren naar de ander, reageren op de ander.

OPDRACHT 1

Wat zou je doen als je rijk was?

Houd samen hierover een denkgesprek.

Houd de stappen van een denkgesprek aan.

OPDRACHT 2

Wat zou er gebeuren als iedereen rijk was?

a. Denk na over de vraag.

Denk ook aan je antwoord bij opdracht 1. Wat als iedereen hetzelfde zou doen als jij? Wat zou er veranderen? Wat zouden de gevolgen zijn? En wat zijn daarvan weer de consequenties?

b. Vertel je duopartner wat je hebt bedacht.

c. Je duopartner vat samen wat je hebt gezegd.

OPDRACHT 3

Voer klassikaal met de leerkracht een denkexperiment uit over 'Wat zou er gebeuren als iedereen rijk was?'.

OPDRACHT 4

- Spreek samen af wie de gespreksleider en de schrijver in jullie groepje is. Jullie groepje krijgt briefjes met verschillende onderwerpen. De jongste uit jullie groepje trekt zonder te kijken een briefje. Jullie denkexperiment gaat over: [het onderwerp op het briefje]. Wat betekent het voor [het onderwerp op het briefje] als iedereen tien miljoen SRD kreeg?
- Voer het denkexperiment uit. Volg de denkvragen hieronder. Zorg dat iedereen aan het woord komt. De anderen mogen aanvullen en reageren. De schrijver schrijft steekwoorden op een kladblaadje.

Denkvragen:

Gaat [het onderwerp op je briefje] veranderen of niet?
Waarom denk je dat?
Als het verandert, hoe dan?
Welke gevolgen heeft dat?
En wat zijn daarvan dan weer de consequenties?

TIP

Controleer tussendoor of je elkaar begrijpt door samen te vatten.

- Herhaal opdracht 4a en 4b met de andere briefjes. Laat telkens een ander een briefje trekken.

OPDRACHT 5

Als iedereen ineens veel geld had, is dat goed of niet goed?
Probeer als groepje tot een gezamenlijke conclusie te komen.
Ieder groepje vertelt voor de klas kort de eigen conclusie.

TERUGKIJKEN

Leg uit wat voor jou een denkexperiment is.

Tips schrijven

JE LEERT

- tips schrijven.

INFORMATIE

Als je iemand wilt helpen, kun je **tips** geven.

Een tip:

- is een kort advies;
- moet duidelijk zijn;
- schrijf je vaak in de gebiedende wijs.

OPDRACHT 1

Welke tip vind jij het beste opgeschreven? Schrijf het antwoord in je schrift.

- A. Het is beter om je tanden vaker te poetsen, in ieder geval wat vaker dan je nu doet, bijvoorbeeld na iedere maaltijd.
- B. Poets je tanden na iedere maaltijd.
- C. Wat minder vaak je tanden poesten, moet je niet doen.

OPDRACHT 2

Schrijf je naam bovenaan een kladblaadje. Bedenk zelf een probleem of kies er één uit het rijtje hieronder en schrijf dat op je kladblaadje:

1. Ik kan niet tegen mijn verlies.
2. Ik moet vaak naar het toilet.
3. Ik ben de hele tijd mijn spullen kwijt.
4. Mijn computer is zó traag.
5. Ik krijg nooit een tien op de repetitie.

OPDRACHT 3

- a. Geef je blaadje door aan degene die rechts van je zit.
- b. Schrijf een tip op voor het probleem op het blaadje dat je krijgt.
- c. Ruil je blaadje met de volgende persoon en schrijf weer een tip. Doe dit net zo vaak totdat je je eigen blaadje weer hebt, met de tips van de anderen.
- d. Staan de tips in de gebiedende wijs? Welke wel en welke niet? Bespreek het samen.

TIP

Kijk bij les 13 in thema 2 voor informatie over de gebiedende wijs.

OPDRACHT 4

- a. Lees de zinnen met problemen.
 1. Rachel vergeet regelmatig haar gymspullen.
 2. Malcolm van tien jaar duimt nog steeds.
 3. Mijn moeder laat vaak iets aanbranden.
 4. Mijn oudere zus geeft vaak meer geld uit dan ze heeft.
 5. Ramos heeft zin in het feestje, maar hij weet niet wat hij aan moet trekken.
- b. Bedenk samen bij elk probleem twee tips voor de personen. Schrijf ze op in de gebiedende wijs in je schrift.

OPDRACHT 5

- a. Bespreek jullie tips met elkaar. Geef telkens antwoord op de vragen.
 - Is de tip een kort advies?
 - Is het een duidelijke tip?
 - Is de gebiedende wijs juist gebruikt in de tip?
- b. Verbeter de tips als dat nodig is.

TERUGKIJKEN

Hoe wordt deze les beter en/of leuker? Schrijf een tip voor de schrijvers van dit schoolboek.

JE LEERT

- het leesteken trema te gebruiken;
- waarom en in welke klinkercombinaties een trema nodig is.

INFORMATIE

Een trema (¨) gebruik je om te voorkomen dat je een woord verkeerd leest. Je gebruikt een trema om te laten zien waar een nieuwe lettergreep begint:

	Voorbeeld:
bij meerdere klinkers naast elkaar die niet als één klank moeten worden gelezen.	poëzie financiële coördinatie intuïtie
bij het meervoud van veel woorden die eindigen op -ee	idee → ideeën zee → zeeën twee → tweeën
bij het meervoud van veel woorden die eindigen op -ie. Valt de klemtoon...	
• op de ie, dan schrijf je in het meervoud + -ën	knie → knieën drie → drieën melodie → melodieën
• niet op de ie, dan schrijf je in het meervoud + n. Dan komt het trema op de e ervoor.	bacterie → bacteriën porie → poriën kolonie → koloniën

officieel *dieet* tweeën **fortuin**
 poëzie beoefenen *waaien* bacteriën
 financiële

OPDRACHT 1

Doe opdracht 1a alleen en opdracht 1b samen.

- Lees de woorden. Maak de woorden langer, net als bij financieel - financiële. Schrijf beide rijtjes in je schrift. Let op: soms moet je een trema schrijven, maar soms ook niet!
 - officieel
 - materieel
 - origineel
 - cultureel
 - industrieel
- Wissel van schrift met je duopartner en bespreek de antwoorden.

OPDRACHT 2

Doe opdracht 2a alleen en opdracht 2b samen.

- a. Lees de woorden. Schrijf de woorden in het meervoud. Schrijf beide rijtjes in je schrift. Let op de klemtoon in de woorden!
 1. economie
 2. chemicalie
 3. categorie
 4. kopie
 5. fantasie
 6. ceremonie
 7. epidemie
 8. moskee
- b. Wissel van schrift met je duopartner en bespreek de antwoorden.

OPDRACHT 3

Doe opdracht 3a alleen en opdracht 3b samen.

- a. Lees het werkwoord voor de zin. Schrijf de juiste vorm van het werkwoord in je schrift.

1. uploaden	Hij heeft de foto's op zijn computer ...
2. kopiëren	Ik heb dat bestand voor je ...
3. eindigen	Het verhaal was triest ...
4. informeren	De president heeft ons over de epidemie ...
5. interesseren	Mijn vader heeft zich nooit voor sport ...
- b. Wissel van schrift met je duopartner en bespreek de antwoorden.

OPDRACHT 4

Bedenk samen het hele werkwoord dat je van het zelfstandig naamwoord kunt maken. Schrijf beide rijtjes op.

1. de invloed -
2. de ruzie -
3. de tattooëage -
4. de variatie -
5. het dieet -

OPDRACHT 5

Bedenk samen drie woorden met een trema, zoals de intuïtie, de reünie of de conciërge. Woorden dus die je verkeerd zou uitspreken zonder trema.

TERUGKIJKEN

Maak de volgende zinnen af:

1. Je schrijft in sommige woorden een trema, omdat ...
2. Op het woord ooievaar hoeft geen trema op de 'i', omdat ...
3. Op het woord geïnternet moet wel een trema, omdat ...

26

Reclames en advertenties

JE LEERT

- hoe je reclames en advertenties herkent.

INFORMATIE

- In **reclame** wordt een bepaald product aangeprezen.
- Reclame kom je in allerlei vormen tegen, zoals: filmpjes, radioboodschappen, posters en advertenties.
- Een **advertentie** is een tekst met of zonder afbeelding die de lezer probeert over te halen om iets te kopen. Bedrijven moeten betalen om een advertentie te plaatsen op internet, in een tijdschrift of in een krant.
- Reclامتeksten zijn meestal niet erg betrouwbaar. Iets wordt vaak beter of mooier voorgesteld dan het in werkelijkheid is.

OPDRACHT 1

Bekijk de advertentie over vruchtensap.

- Hoe probeert de fabrikant van dit vruchtensap je over te halen dit vruchtensap te kopen? Bespreek dit samen. Schrijf zoveel mogelijk punten op in je schrift.
- Is de volgende informatie uit de advertentie echt waar of niet? Bespreek dit samen. Schrijf dan de antwoorden in je schrift. Leg steeds je antwoord uit.
 - 100% vruchtensap
 - lekker en gezond
 - ideale dorstlesser
 - overal verkrijgbaar
- Waarom zet de fabrikant in deze advertentie dat er 100% vruchtensap in het pak zit?

OPDRACHT 2

Lees tekst 4a en 4b. Overleg eerst samen. Schrijf dan het antwoord op.

- Over welk onderwerp gaan beide teksten?
- Welke van de advertentieteksten is reclame en welke niet?
- Waarom kun je zien dat de ene tekst reclame is en de andere niet?

OPDRACHT 3

Kijk naar je antwoord bij opdracht 2.

- Wijs drie dingen aan in de advertentietekst waarmee de lezer overgehaald wordt om iets te kopen of te doen.
- Zou jij dit product willen of niet? Leg je antwoord aan elkaar uit.

OPDRACHT 4

Hieronder staan steeds twee zinnen over hetzelfde onderwerp.

Welke van de twee zinnen is een reclametekst? Overleg samen. Schrijf de letter van het goede antwoord op.

Instamenia

- Instamenia is een website en mobiele app om digitale foto's en video's met een speelduur tot 60 seconden uit te wisselen.
- Maak contact met vrienden, deel wat er gebeurt in je leven en blijf op de hoogte van het leven van anderen over de hele wereld.

Nanferdes

- Nanferdes softdrinks zijn al meer dan honderd jaar een begrip met hun oorsprong in Suriname. De smaken zorgen voor de populariteit van de drankjes.
- De Nanferdes softdrink met gembersmaak. Dit pittige drankje staat voor alles wat Surinaams is - lekker, een beetje pittig en goed bij elke maaltijd.

OPDRACHT 5

Lees de volgende tekst.

Besprek samen de vragen. Schrijf dan je antwoorden in je schrift.

Bij busbedrijf SuriParty kun je je eigen partybus huren. Voor een paar uurtjes of voor een hele middag of avond. Je maakt je feest compleet met de gekoelde drankjes uit de mini-bar, de karaoke-set en de discoverlichting. In de partybus wordt jouw feest een knalfeest!

Bekijk de ervaringen van anderen op de Facebookpagina van SuriParty. Neem contact op over de mogelijkheden en voordelige prijzen.

- Wie heeft de tekst geschreven, denk je? Kies uit:
A een fan van de partybus
B iemand van busbedrijf SuriParty
C iemand van Facebook
- Is dit een reclametekst of niet? Leg je antwoord uit.
- Vind jij de tekst betrouwbaar? Leg uit waarom wel of niet.

tekst 4a

Pikin Moni - open nu je eigen spaarrekening

Een bank is er ook voor kleine en jongere mensen. Iedereen kan en mag sparen. Bij Pikin Bangi open je zo je eigen spaarrekening. Al met een inlegbedrag van SRD10.

De voordelen van de Pikin Bangi-spaarrekening:

- + Je geld staat veilig op de bank.
- + Je spaart voor later.
- + Je krijgt inzicht in je geldzaken.
- + Je leert omgaan met geld.

Open snel je eigen rekening en krijg deze extra's!

- + Rente over je spaargeld. Zo spaar je nog sneller!
Check onze website voor de laatste rentepercentages.
- + Maandelijks een bankafschrift.
- + Deze unieke Pikin Bangi-spaarpot met jouw eigen naam!

Hoe werkt het?

Jij bepaalt zelf je spaardoel en het bedrag dat je per maand wil storten.

Zo geregeld

Het openen van een spaarrekening is zo geregeld. Kom naar een van onze filialen. Onze medewerkers helpen je graag verder.

tekst 4b

Pikin Bangi-spaarrekening voor kinderen

Uw kind kan bij Pikin Bangi een eigen spaarrekening openen. U kunt daarvoor samen met uw kind terecht bij een van onze filialen.

Neem bij uw komst de volgende gegevens mee:

- een kopie uit het familieboekje van het Centraal Bureau voor Burgerzaken met daarop de gegevens van uw kind;
- een verklaring dat uw kind is ingeschreven op school;
- de identiteitskaart van één van de ouders;
- een uittreksel waarop uw adres staat.

Kijk voor filialen en openingstijden en andere informatie op onze website: www.pikinbangi.sr.

TERUGKIJKEN

Vind je het moeilijk of makkelijk om een reclametekst te herkennen? Leg je antwoord uit.

JE LEERT

- in verschillende Surinaamse thuistalen een rollenspel spelen over geld en geluk.

INFORMATIE

Gowtu

Er was eens een man die met zijn vrouw in een dorpje langs een rivier woonde in een eenvoudige hut. Ze leefden van de jacht, de visvangst en hun kostgrondje. De man was tevreden, want hij had genoeg te eten, een dak boven zijn hoofd en een vrouw om hem gezelschap te houden.

Op een dag ving de man een prachtige roodgouden vis met zwart gestreepte vinnen. Tot zijn verbazing begon de vis te praten.

"Ik ben eigenlijk geen vis", zei de vis. "Ik ben een betoverde rotschaan. Mijn naam is Gowtu. Als je mij laat gaan, zal ik je rijkelijk belonen."

De man was zo verbaasd, dat hij de vis terug in het water zette en weg liet zwemmen. Maar toen hij 's avonds aan zijn vrouw vertelde wat hem was overkomen, werd ze boos. "Jo dommerik", riep ze. "Je had minstens elektriciteit voor ons huis moeten vragen. Elke avond zitten we in het donker. Ga morgen naar de rivier. Roep Gowtu om je alsnog te belonen."

De volgende dag ging hij de naar de rivier. "Gowtu, Gowtu", riep hij. Tot zijn verbazing zag hij de roodgouden vis naar de kant zwemmen en zijn kop boven het water steken. "Gowtu, mijn vrouw wil elektriciteit", riep de man. Gowtu sprong boven het water uit en riep. "Het is er al."

En werkelijk, toen de man naar huis ging, waren er lampen in zijn huis, die aan en uit konden. Zijn vrouw was erg opgewonden en zei: "Nu moet je Gowtu een ijskast, een wasmachine, een televisie en een stofzuiger vragen."

Dus ging de man de volgende dag weer naar de rivier. Hij riep: "Gowtu mijn vrouw wil een ijskast, een wasmachine, een televisie en een stofzuiger." Gowtu sprong boven het water uit en riep. "Het is er al."

En werkelijk, toen hij naar huis ging, waren de ijskast, de wasmachine, de televisie en de stofzuiger er al."

Zijn vrouw zei: "Ons huis wordt te klein. Vraag Gowtu een groter huis. Ik wil ook nieuwe kleren hebben en kasten om alles op te bergen."

Dus ging de man de volgende dag weer naar de rivier. Hij riep: "Gowtu, mijn vrouw wil een groter huis, nieuwe kleren en grote kasten."

Gowtu sprong boven het water uit en riep. "Het is er al."

En werkelijk, toen hij naar huis ging, had hij een ruime bungalow met grote kasten vol nieuwe kleren voor zijn vrouw.

"Hahahaha", lachte zijn vrouw. "Die vis is een echte gouden vis. Maar het is lastig dat je elke keer naar de rivier moet om hem dingen te vragen.

Vraag hem morgen om je te leren toveren, zodat wij zelf alles wat we willen, kunnen toveren."

De volgende dag ging de man weer naar de rivier. Hij riep: "Gowtu mijn vrouw wil dat je ons leert toveren, zodat we alles kunnen krijgen wat we willen. We hebben jou dan niet meer nodig."

Gowtu sprong dit keer heel hoog boven het water uit, maar zei niets. Hij wapperde met zijn staart en verdween onder water. Toen de man naar huis ging, zag hij zijn oude hutje weer, zonder stroom. De ijskast, televisie, wasmachine en stofzuiger waren verdwenen, net als de kasten en de nieuwe kleren. Nooit meer hebben ze Gowtu terug gezien.

OPDRACHT 1

Lees de tekst voor het rollenspel. Vertaal de tekst naar je eigen thuistaal.

Man: Wat een mooie vis!

Vis: Ik heet Gowtu. Laat mij gaan. Ik zal je belonen.

Vrouw: Vraag Gowtu een ijskast en een televisie.

Man: Gowtu, geef me een ijskast en een televisie.

Vis: Het is er al.

Vrouw: Ik wil een groot huis en mooie kleren.

Man: Gowtu, geef me een groot huis en mooie kleren.

Vis: Het is er al.

Vrouw: Vraag Gowtu om ons te leren toveren.

Man: Gowtu, leer ons toveren.

Vis: Doe!

Vrouw: Wai, wai! Alles is weg!

OPDRACHT 2

- Oefen het rollenspel in de drie thuistalen die in je groepje worden gesproken.
Doe het zo:
 - één van jullie leest de zinnen in zijn of haar thuistaal voor. De anderen zeggen de zin telkens na.
 - doe hetzelfde met de andere twee thuistalen in jullie groepje.
- Verdeel de rollen. Speel het rollenspel in een thuistaal.
- Speel het rollenspel nog twee keer, telkens in een andere thuistaal. Wissel ook telkens van rol.

TIP

Denk aan de juiste intonatie en gezichtsuitdrukking tijdens het spelen. Je mag best overdrijven

TERUGKIJKEN

Denk na over de volgende vragen:

- Hoe vond je het om je eigen taal te spreken?
- Hoe vond je het om een taal van je klasgenoot te spreken?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- werkwoorden in de verschillende toekomstige tijden herkennen en vervoegen;
- het gebruik van leestekens en hoofdletters bij zinnen met een citaat;
- de regels voor het plaatsen van een trema.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

Zoek eerst uit in welke tijd de zin staat. Maak een nieuwe zin in de tijd die achter het pijltje staat.

1. Ik zal er binnenkort mee beginnen. → v.v.t.t.

TIP

Gebruik de infographic werkwoorden.

OPDRACHT 2

- a. Maak zinnen met het gegeven werkwoord in de tijd die achter het pijltje staat. Elke zin heeft ten minste vijf woorden.
1. verhuizen → v.v.t.
 2. komen → v.t.t.
- b. Maak zinnen met het gegeven werkwoord in de tijd die achter het pijltje staat. Elke zin heeft ten minste zes woorden.
3. beleven → o.v.t.t.
 4. maken → v.t.t.t.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen in je schrift met de juiste leestekens en hoofdletters.

1. koop hier uw ananas papaja bacove en manja's riep de marktverkoper
2. heerlijk vers fruit en nergens voordeliger voegde hij daaraan toe
3. hij eindigde met dus wie een koopje wil komt bij koopman henk

TIP

Gebruik de infographic Leestekens en bijzondere tekens.

OPDRACHT 4

Schrijf steeds de juiste vorm van het woord achter de zin. Denk aan het trema.

1. We gaan met ons ... bij opa en oma op bezoek. (drie)
2. ... dingen interesseren me niet. (financieel)
3. ... zaken zoals geluk zijn belangrijker dan veel geld. (immaterieel)
4. Mijn oom Rudy is al lang geleden naar Canada ... (emigreren)

OPDRACHT 5

Schrijf de woorden in het juiste rijtje.

de intuïtie - de amfibieën - hooggeëerd publiek - smeug verhaal - de poriën - de vegetariër -
de bacteriën - mooi neurien - de melodieën

klemtoon op -ie	klemtoon niet op -ie	anders verkeerde uitspraak

TERUGKIJKEN

Waarover zou je eigenlijk nog best wat meer uitleg willen krijgen? Schrijf het zo precies mogelijk op.

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Geld en geluk;
- de aangeboden themawoorden in een zin gebruiken;
- van sommige themawoorden een antoniem of synoniem noemen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug bij les 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Doe je boek dicht en speel 'Ping-pong' in duo's.

- Schrijf in je schrift om de beurt een themawoord. Ga door tot één van jullie echt geen woord meer weet. Ieder krijgt een punt voor elk woord dat hij of zij bedacht heeft.
- Leerling 1 kiest een woord van de lijst. Leerling 2 vertelt wat het betekent. Controleer samen of de betekenis goed is. Dan krijgt leerling 2 een punt.
- Wissel daarna van rol en ga door tot jullie alle woorden besproken hebben.
- Bedenk om de beurt een synoniem of antoniem bij een van de woorden. Controleer samen of het juiste woord is genoemd. Dan krijg je een punt.
- Tel al je punten op. Wie heeft de meeste punten?

OPDRACHT 2

Welk themawoord past in de zin?

Kies uit: afgunst - bekommeren - budget - consequentie - garanderen - koopkracht - negeren - onderhoud - ondervinden - termijnen - welbevinden - zaligmakend

- Met een laag inkomen kan Delano moeilijk in het ... van zijn gezin voorzien.
- Solène kan niet veel uitgeven, want zij heeft maar een beperkt ...
- De boodschappen worden steeds duurder, dus van veel mensen gaat de ... achteruit.
- Steeds meer mensen ... problemen als ze van één salaris moeten rondkomen.
- Gelukkig mag je grote aankopen vaak in ... afbetalen.
- De verschillen in welvaart zijn moeilijk te ..., je merkt het op allerlei manieren.
- Doordat alle kinderen op school een uniform dragen, heeft niemand ... op de merkkleding van een ander.
- Een ... van die maatregel is, dat er minder jaloezie over kleding is.
- Toch wordt er nog wel gepest, want ook het dragen van uniformen is niet ...
- Helaas kun je nooit ... dat kinderen elkaar niet zullen pesten.
- Ik hoop maar dat iemand zich om die slachtoffers zal ...
- Ergens bij horen en mee mogen doen, bepaalt voor een deel het ... van de kinderen.

OPDRACHT 3

Degene met de kortste duim begint en daarna is steeds de persoon rechts aan de beurt. Kies steeds uit de volgende lijst met woorden:

- Ga als volgt aan de slag:
 - Kies een themawoord uit de lijst en lees dit woord hardop.
 - Leg in eigen woorden uit wat het woord betekent.
 - Controleer de betekenis.
 - Noem een antoniem of synoniem van het themawoord.
 - Bedenk samen of het antoniem of synoniem goed is.
- Wissel van rol totdat elk van jullie alle rollen een keer heeft gehad.

TERUGKIJKEN

Helpt het om de betekenis van woorden beter te onthouden als je oefent met antoniemen en synoniemen? Geef een voorbeeld.

Advies vragen en geven

JE LEERT

- mondeling advies vragen en geven.

INFORMATIE

Wanneer je om advies vraagt, gebruik je een inleiding, kern en slot.

- In de inleiding vertel je wie je bent en wat je (financiële) situatie is.
- In de kern vertel je je probleem.
- In het slot vraag je om advies.

Wanneer je advies geeft, stem je af op je luisteraar.

Voor wie is je advies bedoeld? Wie is de doelgroep?

Doelgroepen zijn op verschillende manieren in te delen, bijvoorbeeld:

- jong/oud
- veel/weinig kennis
- man/vrouw

OPDRACHT 1

Je gaat adviseren over geld. Welke doelgroepen zullen hiernaar willen luisteren? Bespreek het samen.

OPDRACHT 2

Bedenk adviezen bij de volgende situaties.

1. Ik wil een auto op afbetaling kopen.
2. Ik loop het liefst op schoenen van de laatste mode.
3. Ik heb een erfenis gekregen van SRD100.000.
4. Mijn zoon wil een dure telefoon.
5. Mijn broer wil geld van me lenen.

OPDRACHT 3

Bedenk bij elke 'doelgroep' een financieel probleem. Oefen met het vragen van advies. Denk aan een inleiding, kern en slot.

1. arme jongere
2. rijke jongere
3. arme volwassene
4. rijke volwassene

OPDRACHT 4

Volg de aanwijzingen van je leerkracht en ga tegenover je duopartner in een grote en kleine kring staan.

- De binnenkring begint: Vertel wie je bent en wat je (financiële) situatie is. Vertel je probleem en vraag om advies.
- De buitenkring geeft advies: Stem je advies en taalgebruik af op je doelgroep. Gebruik zoveel mogelijk de gebiedende wijs.
- Eén kring draait door, waardoor ieder een andere duopartner krijgt. Herhaal a en b.

TIP

Luister goed naar de ander wanneer die vertelt over de situatie en het probleem. Dan kun je beter advies geven.

TERUGKIJKEN

Heb je ook een goed advies voor jezelf gehoord? Wat was dat advies?

WOORDENLIJST THEMA 1

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
het Amazonegebied	bieden	het belang
de atmosfeer	de chemicaliën	beschadigen
zich beschermen tegen	de energiebron	het gas
het bestaan	flora en fauna	de gedragsverandering
zich bevinden	geneeskrachtig	de milieuwet
de functie	de medicijnkast	de overheid
het kenmerk	in overvloed	de ozonlaag
het klimaat	de sula	de pyromaan
de milieuvervuiling	het stroomverbruik	de rampspoed
de natuurramp	vergelijken met	ultraviolette straling (UV)
onderscheiden	de voorraadkast	de verantwoordelijke
de opwarming (van de aarde)	voorzien van	vernietigen
het tropisch klimaat	vruchtbaar (grond)	voorschrijven
de tsunami	de waterkrachtcentrale	zich nergens iets van aantrekken
zich uitstrekken over	zuurstof	zich schuldig maken aan

WOORDENLIJST THEMA 2

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
de accommodatie	de allergie	het ambassadekantoor
de excursie	dineren	de attractie
inchecken	het getij	de bezienswaardigheid
internationaal	heilzaam	de cruise
de luxe	de lifeguard	de douane
online	de livemuziek	forceren
het oponthoud	het natuurreserveaat	de hulpverlener
de receptie	picknicken	het identiteitsbewijs
relaxen	snorkelen	de monitor
reserveren	de toerist	overhandigen
de ruimbagage	toezicht houden	de paperassen
het seminar	troebel	de plattegrond
het ticket	het vakantieoord	de reisverzekering
verkennen	vreemde valuta	uitkeren
het visum	de weerskaatsing	de voorbereidingen

WOORDENLIJST THEMA 3

Les 2
Woord
een analyse maken
het apparaat
(iets) bedienen
besturen
chemisch
elektronisch
de gedaante
de global warming
de industrie
de mensheid
de monteur
de productie
de technologie
de uitvinding
de vaklieden

Les 10
Woord
de boiler
de communicatie
de elektricien
het elektriciteitsnetwerk
de energiecentrale
de generator
de Industriële Revolutie
de medici
het noodgeval
het onderhoud
de prehistorie
de stroomuitval
het transport
het werktuig
de zekeringskast

